

Põltsamaa Vallavalitsuse ja selle hallatavate asutuste optimaalse piirkondliku struktuuri kujundamine

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

November 2020

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. METOODIKA	5
2. PÕLTSAMAA VALLA PAIKNEMINE, RUUMIMUSTER JA RAHVASTIK	6
2.1. ASUKOHT JA RUUMIMUSTER.....	6
2.2. PÕLTSAMAA VALLA RAHVASTIK	10
2.3. TEENUSEVAJADUSE PROGNOOS AASTANI 2040	18
3. PÕLTSAMAA VALLA ASUTUSED JA TEENUSED	26
3.1. ASUTUSED JA NENDE PAIKNEMINE.....	26
3.2. TEENUSTE TARBIMINE JA KASUTAJATE PAIKNEMISMUSTER	27
3.2.1. VALITSEMINE.....	27
3.2.2. ALUSHARIDUS	27
3.2.3. ÜLDHARIDUS.....	29
3.2.4. HUVIHARIDUS JA HUVITEGEVUS	33
3.2.5. NOORSOOTÖÖ.....	34
3.2.6. KULTUURITEGEVUS.....	35
3.2.7. RAAMATUKOGUD.....	36
3.2.8. SOTSIAALASUTUSED	37
3.2.9. SPORDITEGEVUS	38
3.2.10. SELTSITEGEVUS JA MUUD TEENUSED VALLA KINNISVARAL	38
4. ASUTUSTE EELARVED JA TÖÖTAJAD	39
4.1. VALLA EELARVEPOSITSIOON	39
4.2. ASUTUSTE EELARVED JA TÖÖTAJATE KOOSSEIS	41
5. TEENUSE OSUTAMISEKS KASUTATAV KINNISVARA	47
5.1. HOONETE JA TEENUSTE ANDMED	47
5.2. SEISUKORD JA INVESTEERIMISVAJADUS	48
6. JÄRELDUSED JA OPTIMAALSE PIIKONDLIKU STRUKTUURI KUJUNDAMINE	51
6.1. PÕLTSAMAA VALLA PIIRKONNAD	51
6.2. VÕIMALIKUD OPTIMEERIMISPROJEKTID	52
6.2.1. HARIDUSVÕRGU REFORMI ALTERNATIIVID PÕLTSAMAA LINNA TAGAMAAL.....	54
6.2.2. ÜMBERKORRALDUSTE VALIKUD PUURMANIS	58
6.2.3. LASTEAEDADE ÕPPEKORRALDUSE MUUTUS.....	60
6.2.4. KULTUURIVALDKONNA TOIMEMUDELI MUUTUS	61
6.2.5. KINNISVARAVALIKUD TEENUSTEGA ASULATES.....	63
6.2.6. MUUD ÜMBERKORRALDUSED	64
6.3. ÜMBERKORRALDUSTE MÕJUD	66
LISAD	67
<i>Lisa 1. Asustusiüksuste kuuluvus piirkondadesse</i>	67
<i>Lisa 2. Vanuserühm 0-18 piirkondades</i>	68

<i>Lisa 3. Rahvastiku vanusstruktuur piirkondades.....</i>	<i>70</i>
<i>Lisa 4. Rahvastikuprognoos piirkondades</i>	<i>74</i>
<i>Lisa 4.1 Adavere piirkond.....</i>	<i>74</i>
<i>Lisa 4.2 Esku piirkond.....</i>	<i>75</i>
<i>Lisa 4.3 Lustivere piirkond</i>	<i>76</i>
<i>Lisa 4.4 Pisisaare piirkond.....</i>	<i>77</i>
<i>Lisa 4.5 Puurmani piirkond.....</i>	<i>78</i>
<i>Lisa 4.6 Põltsamaa lähikümbrus</i>	<i>79</i>
<i>Lisa 4.7 Põltsamaa linn.....</i>	<i>80</i>
<i>Lisa 4.8 Vägari piirkond</i>	<i>81</i>
<i>Lisa 5. Õpilaste koolivalikud kooliastmetes piirkondade lõikes.....</i>	<i>82</i>
<i>Lisa 6. Koolide õpilaste piirkondlik koosseis ja piirkonna õpilaste koolivalikud.....</i>	<i>83</i>
<i>Lisa 7. Võrreldavate omavalitsuste valla ametiasutuse struktuurid.....</i>	<i>88</i>

SISSEJUHATUS

Põltsamaa vald moodustus 2017. aastal haldusreformi tulemusena, kui ühinesid neli Jõgeva maakonna omavalitsusüksust – Pajusi, Puurmani ja Põltsamaa vald ning Põltsamaa linn. Valda iseloomustab paiknemine Eesti keskel, suur territoorium ja suhteliselt hõre asustus. Valla elanike arv on rahvastikuregistri andmetel 1. jaanuari 2020 seisuga 9667. Valla pindala on 890 km², mis teeb keskmiseks asustustiheduseks 11,5 in/km² kohta.

Valla hallata on 14 asutust tegevuskohaga 12nes erinevas asustusüksuses. Valla tänane finantsvõimekus näitab, et tulevikus on positiivse tulemiga majandamiseks ja investeerimiseks vajalik ellu viia teenuste korraldust ja vallavara optimeerivaid otsuseid. Optimaalse töökorralduse väljatöötamine ja rakendamine hallatavate asutuste jaoks on seega üks suuremaid valla arengu väljakutseid.

Valla toimemudeli ülevaatamise keskne põhjus peitub demograafias. 2005. aastal elas omavalitsuse territooriumil u 12 900 elanikku, täna u 25% võrra vähem. Sama aja jooksul on aga vanusegrupp 0-18 vähenenud enam kui kaks korda, samas pole suuri muutusi nt haridusasutuste võrgus tehtud. Tööealine elanikkond on vähenenud 26% võrra ja jätkab kiiret vähenemist ka tulevikus. Sarnased väljakutsed on iseloomulikud paljudele Eesti piirkondadele, kus haldusreformi järgselt on omavalitsusüksuse toimemudeleid hakatud ka muutunud olukorrast lähtuvalt aktiivsemalt üle vaatama.

Kestlikuma valla toimemudeli väljatöötamiseks on koostatud käesolev analüüs, mille raames esitatakse visioon Põltsamaa Vallavalitsuse ja vallavalitsuse hallatavate asutuste optimaalse piirkondliku struktuuri kohta.

Analüüsi raames on kaardistatud tänane olukord, teenuste tarbimine, asutuste struktuurid ja töötajate koosseisud, tugiprotsessid ning kinnisvara kasutamine, koostatud rahvastikuproгноos ja teenusvajaduse progноos nii valla kui terviku kui ka iga piirkonna kohta, esitatud ettepanekud ümberkorraldusteks ja hinnatud muutustega kaasneva finantsmõjusid.

Seejuures on töö lugemisel oluline arvestada, et analüüs on mõeldud strateegilise tasandi otsuste alusmaterjaliks. Tulenevalt töö mahust ei ole võimalik ega otstarbekas kõikide alateemadega minna detailse tegevusplaani koostamiseni. Seda on võimalik ja vajalik teha peale põhimõtteliste otsuste langetamist. Töö lõpptulemus ei ole üheselt fikseeritud tegevuskava, vaid võimalikud tegevusalternatiivid.

Samuti peab väljapakutud lahenduste puhul arvestama, et kõik need pole teostatavad kohe ning vajavad laiemat diskussiooni nii vallavolikogus kui ka kogukonnaga. Samas tähendab eelkõige suurema finantsmõjuga projektide edasilükkamine seda, et valla investeerimisvõimekus ajas väheneb ning võimekus teenuste ja taristu arendamisel jääb tagasihoidlikumaks.

Analüüsi on koostanud OÜ Cumulus Consulting, koostajad tänavad Põltsamaa Vallavalitsust meeldiva koostöö eest ning loodavad, et analüüs on aktiivsete ja konstruktiivsete arutelude ning otsuste jaoks heaks sisendiks.

1. METOODIKA

Töö jaotub viieks peamiseks osaks:

1. valla ruumimuster ning piirkondade toimeleogika – analüüsitud on omavalitsuse piirkondade toimimist teenuste kättesaadavuse ja ühenduste kontekstis;
2. rahvastikuanalüüs ja teenusvajaduse prognoos aastani 2040 – esitatud on rahvastikuanalüüs ja pikaajaline prognoos, mis loob aluse tuleviku teenusvajaduse hindamiseks (sh nõudlus alushariduse ja üldhariduse kohta) valla kui terviku vaates ning erinevate piirkondade lõikes;
3. valla asutuste ja teenuste analüüs – analüüsitud on valla asutuste poolt pakutavaid peamisi teenuseid, nende tarbimist ning eelarveid ja töötajate koosseise;
4. teenuse osutamiseks kasutatava kinnisvara analüüs – analüüsitud on valla teenuste pakkumiseks kasutatava kinnisvara seisukorda ja optimaalsust lähtuvalt senisest teenuste tarbimisest ning prognoositavast nõudlusest;
5. ettepanekud ja soovitusel asutuste optimaalse piirkondliku struktuuri kujundamiseks – välja on pakutud argumenteeritud lahendus ja peamised olulist mõju omavad muudatusprojektid ning hinnatud nende finantsmõju.

Töös on andmed esitatud 2017. aasta haldusreformi järgse administratiivjaotusega. Haldusreformi raames toimus Pajusi, Puurmani ja Põltsamaa valla ning Põltsamaa linna ühinemine ning moodustus uus omavalitsusüksus Põltsamaa vald.

Analüüsis on Põltsamaa vallas eristatud kaheksa piirkonda. Erinevate andmete esitamise perioodiks on sõltuvalt otstarbekusest ja nende kättesaadavusest valitud peamiselt eelnevad viis-kuus aastat. Valla rahvastikuülevaates on kasutatud rahvastikuregistri andmeid rahvastiku soovanusjaotuse kohta 1. jaanuari seisuga aastatel 2014-2020 ning elussünnid ja surmad aastatel 2014-2019. Piirkondade rahvaarvus ei sisaldu Põltsamaa valla täpsusega registreeritud elanike andmed.

Rahvastikuregistri andmed piirkondade kohta on aluseks demograafilise prognoosi koostamisele. Töös sisalduv rahvastikuprognoos koosneb Põltsamaa valla kaheksa piirkonna rahvastikuprognoosidest, mis on koostatud enimkasutataval kohortkomponendi ehk vanusnihke meetodil. Täpsem metoodika ja eeldused on esitatud vastavas alapeatükis.

Haridusülevaates on kasutatud Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) andmeid Põltsamaa valda registreeritud elanikest õppijate ja valla haridusasutustes õppivate isikute kohta alus-, üld- ja huvihariduse tasemel.

Muude valla teenuste analüüsi aluseks on valla poolt edastatud hallatavate asutuste osutatavate teenuste statistilised andmed, valla ja asutuste arengudokumentides ning teistes avalikult kättesaadavates dokumentides sisalduv info, samuti erinevate riiklike andmekogude andmed.

Finantsanalüüs põhineb peamiselt valla 2020. aasta eelarvel, kasutatud on ka Rahandusministeeriumi koondatavaid omavalitsuste eelarveandmeid.

Kinnisvaraülevaate aluseks on Põltsamaa Vallavalitsuse poolt eeltäidetud kinnisvara andmebaas, konsultandi poolt on antud hinnangud hoonete seisukorrale ja investeringuvajadusele.

Töö raames külastas konsultant ringkäigu raames enamikku valla asutustest. Tuginendes statistilise andmekogumi analüüsile, kohapealse vaatluse tähelepanekutele ning töökoosolekutele vallavalitsuse juhtide ja ametnikega, on esitatud töö järeldused ja ettepanekud.

2. PÕLTSAMAA VALLA PAIKNEMINE, RUUMIMUSTER JA RAHVASTIK

2.1. Asukoht ja ruumimuster

Põltsamaa vald paikneb Jõgeva maakonnas Kesk-Eesti lavamaa idaosas, ulatudes lõunapoolses osas ka Võrtsjärve madalikule. Valla keskus asub Põltsamaa linnas, mille kaugus on Tartust 60 km, Tallinnast 127 km ning maakonnakeskusest Jõgevast u 30 km. Põltsamaa vald piirneb kirdes Jõgeva vallaga, kagus Tartu vallaga, edelas Viljandi ja Põhja-Sakala vallaga ning loodes Järva vallaga.

Põltsamaa valla territoorium on 889,6 km² ja asustus suhteliselt hõre (joonis 1).

Joonis 1. Põltsamaa vald

Jõgeva maakonna kolmest omavalitsusest on Põltsamaa vald nii pindalalt kui ka rahvaarvult keskmisel positsioonil.

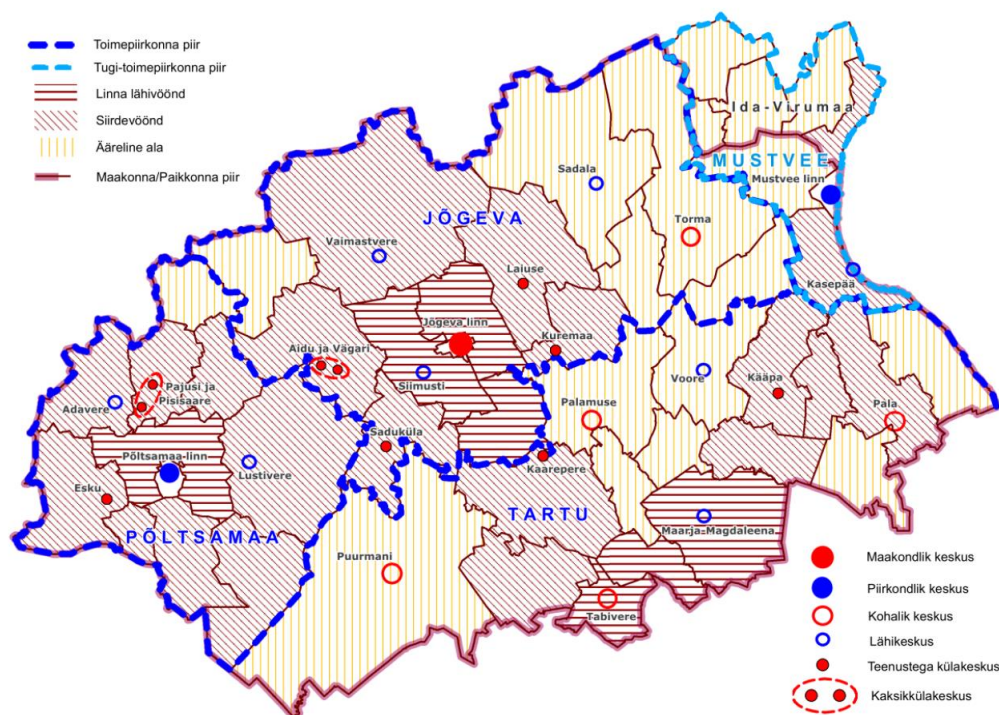
Enne 2017. aastal toimunud haldusreformi koosnes praegune Põltsamaa vald neljast omavalitsusüksusest:

- Pajusi vald – u 1200 elanikku, pindala 232 km², asustustihedus u 5 in/km²;
- Puurmani vald – u 1500 elanikku, pindala 293 km², asustustihedus u 5 in/km²;
- Põltsamaa vald – u 3700 elanikku, pindala 417 km², asustustihedus u 9 in/km²;
- Põltsamaa linn – u 4200 elanikku, pindala 6 km², asustustihedus u 700 in/km².

Haldusreformi käigus läksid Puurmani valla Jõune, Pööra, Saduküla ja Härjanurme küla ning Pajusi valla Kaave küla moodustunud Jõgeva valla koosseisu (kokku u 60 km² ja 400 elanikku).

2017. a lõpus kehtestatud Jõgeva maakonnaplaneeringus 2030+ määratud hierarhia järgi asub Põltsamaa vallas üks piirkondlik ja üks kohaliku keskus ning kaks lähikeskust (joonis 2):

- Põltsamaa linn kui piirkondlik keskus (keskus, mis pakub valdavalt kohalikke kvaliteetteenuseid ning teenindab väiksemat arvu elanikke kui maakondlik keskus. Keskusesse on koondunud töökohad ja haridusasutused ning keskus on oluline piirkonna arengu eestvedajana);
- Puurmani kohalik keskus (keskus, mis pakub kodukoha lähedal esmavajalikke teenuseid. Keskus, mis võib, kuid ei pruugi olla ka oluliseks kohaliku tasandi töökohtade pakkujaks);
- Adavere ja Lustivere lähikeskus (keskus, mis pakub kohaliku keskusega võrreldes suhteliselt väiksemat hulka teenuseid, kuid mille roll on oluline üksikute kodulähedaste teenuste pakkumisel).

Joonis 2. Keskuste võrgustik (Jõgeva maakonnaplaneering 2030+)

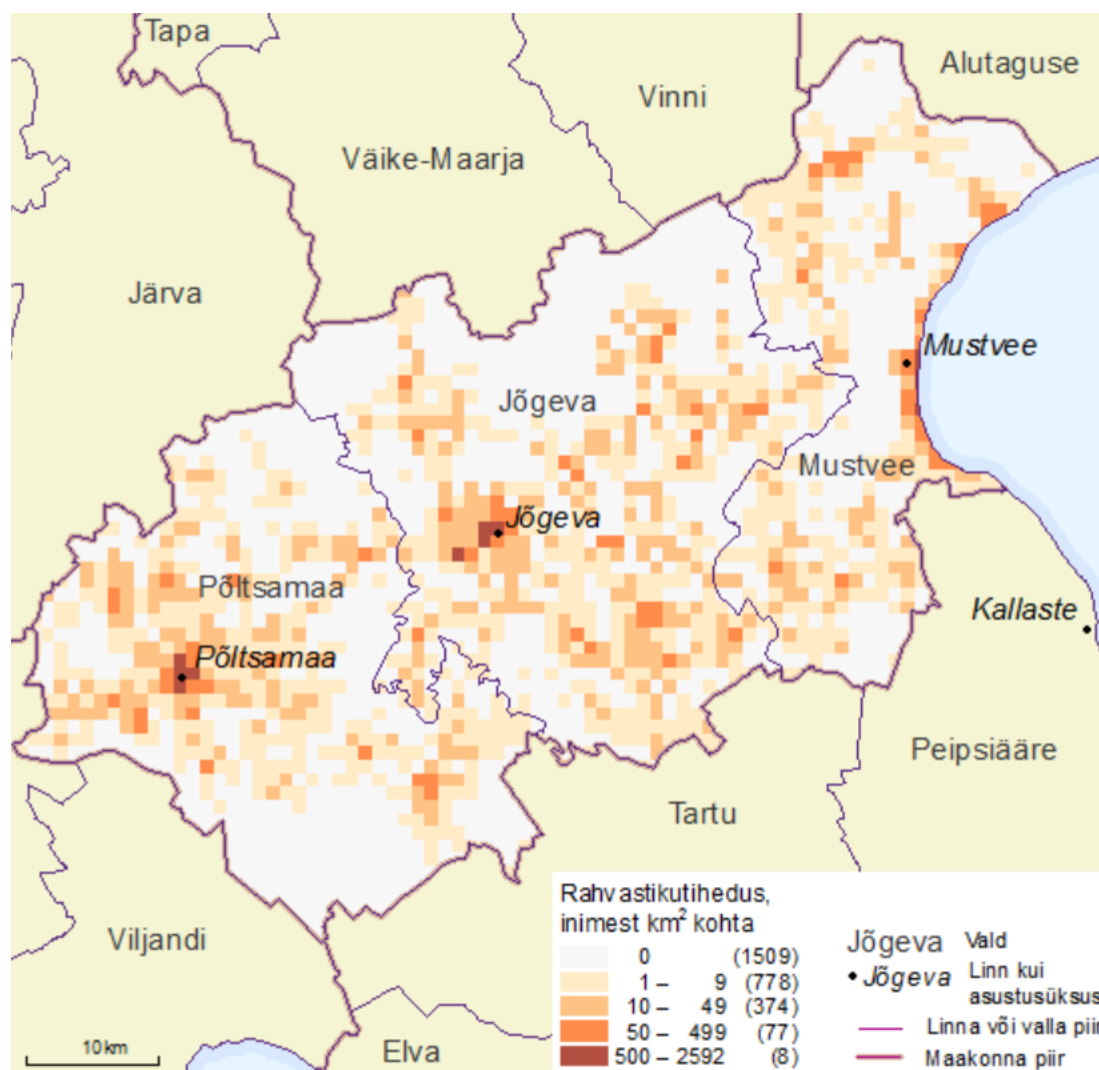
Maakonnaplaneeringuga on Jõgeva maakonnas määratud kolm toimepiirkonda – Jõgeva, Põltsamaa ja Tartu. Toimepiirkond on ala linna ehk keskuse ümber, mille maalisel tagamaal paiknevad alevikud ja osad külad, mis toimivad väiksemate keskustena moodustades keskuste võrgustiku. Väiksemate keskuste ülesandeks on tagada piirkonnas vajalike teenuste kättesaadavus. Toimepiirkonna keskus peaks olema kompaktse ja kvaliteetse linnaruumiga linn, mis pakub

töökohti, konkurentsivõimelist haridust ja heatasemelisi teenuseid ning kuhu toimub igapäevane liikumine marsruudil elukoht – töökoht – igapäevateenused.

Põltsamaa toimepiirkonna keskuseks on Põltsamaa linn. Põltsamaa linn on maakonnas elanike arvu suuruselt teine linn ning on oluline töökohtade, mitmekesise hariduse ja teenuste pakkuja. Põltsamaa toimepiirkond hõlmab Põltsamaa linna tagamaad endise Põltsamaa valla osas ja osaliselt endise Pajusi valla territooriumi. Valla territooriumist jääb Puurmani kant Tartu ning Vägari kant Jõgeva toimepiirkonda.

Põltsamaa vallas on eristatud 12 kanti, milles on kokku 62 asustusüksust – valla keskus Põltsamaa linn, kolm alevikku (Adavere, Kamari ja Puurmani) ja 58 küla. Valla asustustihedus on 10,8 in/km², mis on pisut madalam maakonna keskmisest (11,2 in/km²). Valla rahvaarvult suurim asustusüksus on konkurentsilt Põltsamaa linn, suuremates alevikes on elanikke juba enam kui kaheksa korda vähem. Enam kui 100 elanikku on viieteistkümnes asustusüksuses. Enamus külasid on suhteliselt väikesed: 50-99 elanikku on 20 külas, 26 külas elab vähem kui 50 inimest.

Asustus on maakonnas koondunud peamiselt suurematesse keskustesse ja nende lähiümbrusesse ning suuremate maanteed äärde. Tulenevalt loodulikest tingimustest (suured metsamassiivid ning raba- ja soomaastikud) on nii maakonnas kui ka Põltsamaa vallas mitmeid hõredamalt asustatud alasid. Eriti väikese asustustihedusega on endise Pajusi valla põhjapoolne osa ning rabade alla jääv valla lõunaosa (joonis 3).

Joonis 3. Rahvastikutihedus Jõgeva maakonnas 2017 (Statistikaamet)

Käesolevas analüüsis on vald jaotatud kaheksaks piirkonnaks. Jaotuse aluseks on valla teenuste olemasolu kohal. Piirkonnad, nende keskused (asustusüksused, kus on valla teenus) ja nende alla kuuluvad asustusüksused on järgnevad:

1. **Adavere piirkond** (729 elanikku) – teenustega keskus on Adavere alevik. Piirkonna asustusüksused on Kalme, Pilu, Puduküla ja Puiatu küla.
2. **Esku piirkond** (809 elanikku) – teenustega keskused on Esku ja Võisiku küla. Piirkonna asustusüksused on Lebavere, Nõmavere, Rõstla, Räsna ja Vitsjärve küla.
3. **Lustivere piirkond** (763 elanikku) – teenustega keskus on Lustivere küla. Piirkonna asustusüksused Kaavere, Kaliküla, Mõrtsi, Neanurme, Pudivere, Sulustvere ja Tõrenurme küla.
4. **Pisisaare piirkond** (694 elanikku) – teenustega keskused on Pajusi küla ja Pisisaare küla. Piirkonna asustusüksused on Arisvere, Kalana, Kõrkküla, Loopre, Luige, Mõisaküla, Nurga, Sopimetsa, Uuevälja, Vorsti ja Väljataguse küla.
5. **Puurmani piirkond** (1035 elanikku) – teenustega keskus on Puurmani alevik. Piirkonna asustusüksused on Altnurga, Jürikäla, Kirikuvalla, Kursi, Laasme, Pikknurme, Tammiku ja Tõrve küla.
6. **Põltsamaa lähiümbrus** (1213 elanikku) – teenustega keskus on Kamari alevik. Piirkonna asustusüksused on Alastvere, Annikvere, Kablaküla, Kuningamäe, Mõhküla, Mällikvere, Pauastvere, Umbusi, Võhmanõmme ja Väike-Kamari küla;
7. **Põltsamaa linn** (3907 elanikku);
8. **Vägari piirkond** (452 elanikku) – teenustega keskused on Vägari ja Tapiku küla. Piirkonna asustusüksused on Aidu, Kauru, Kose, Kõpu, Lahavere ja Tõivere küla.

Erinevate piirkondade teenustega asulate kaugus vallakeskusest on suhteliselt väike (tabel 1).

Tabel 1. Keskuste vahemaad (Regio veebikaart)

		Vahemaa (kilomeetrit)												
Vahemaa (minutit sõiduaga)		Põltsamaa linn	Kamari alevik	Adavere alevik	Lustivere küla	Pajusi küla	Pisisaare küla	Esku küla	Võisiku küla	Vägari küla	Tapiku küla	Puurmani alevik	Jõgeva	Tartu
	Põltsamaa linn		7	8	8	7	9	5	5	18	21	23	30	60
	Kamari alevik	9		15	15	14	16	12	12	26	29	22	37	58
	Adavere alevik	7	15		15	3	5	10	12	25	23	30	37	67
	Lustivere küla	10	18	13		12	14	13	13	12	21	18	24	55
	Pajusi küla	8	17	3	13		2	12	12	22	20	27	34	64
	Pisisaare küla	11	18	6	14	2		14	14	18	18	30	30	66
	Esku küla	5	14	11	14	11	14		3	23	26	28	35	65
	Võisiku küla	7	14	10	13	11	14	4		23	26	28	35	65
	Vägari küla	13	23	17	10	18	16	18	18		10	30	12	59
	Tapiku küla	21	34	25	21	22	20	25	25	10		38	22	69
	Puurmani alevik	18	25	22	15	21	24	23	23	24	32		24	39
	Jõgeva	24	34	28	20	27	27	29	29	11	21	23		
	Tartu	46	52	50	43	49	51	51	51	46	59	32		

Adavere, Esku, Pisisaare piirkondade ja Põltsamaa lähiümbruse teenustega asulad jäävad kõik linnast vähem kui 10 km kaugusele ja sõiduag jääb 10 minuti piiresse. Ka omavaheline vahemaa ja sõiduag ei ületa üldjuhul 15 km või minuti piiri. Mõnevõrra kaugemale jääb Vägari piirkonna Vägari ja Tapiku küla ning Puurmani alevik.

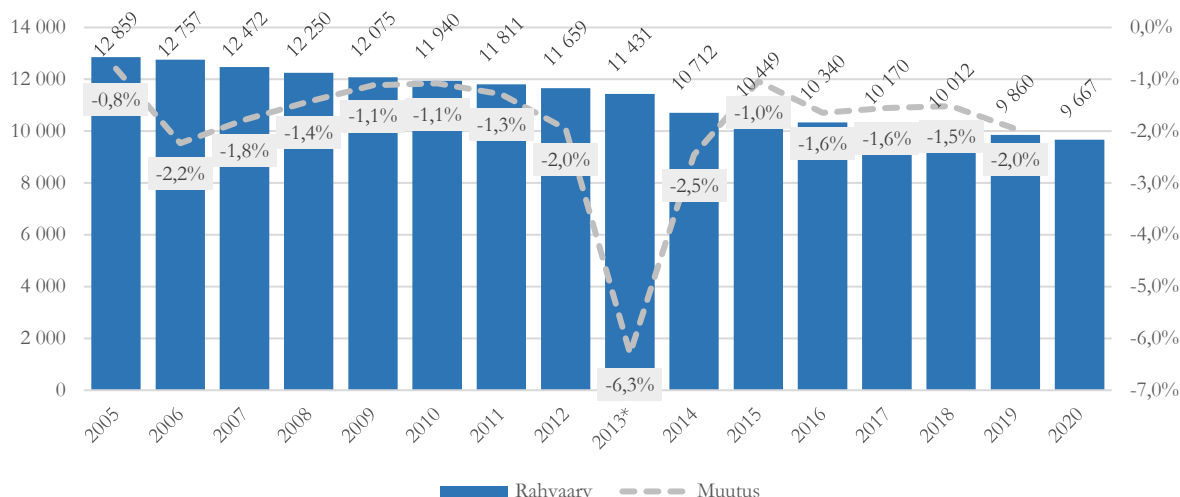
Jõgevale on kõikidest piirkondadest sõiduag keskmiselt 20-30 minutit, v.a Vägari, mille kaugus maakonnakeskusest on samaväärne Põltsamaa linnaga. Teekond Puurmani alevikust Tartusse on vaid kümnekonna minuti võrra pikem kui Põltsamaa linna.

Kokkuvõtvalt on Põltsamaa valla puhul selgelt tegemist keskus-tagamaa tüüpi omavalitsusega, kus on üks suurem keskus Põltsamaa linn. Enam kui pool valla rahvastikust elab Põltsamaa linnas ja selle vahetul tagamaal. Valdav osa valla suurematest asustusüksustest on vähem kui 10 km kaugusel Põltsamaast ning linn on logistiliselt hästi ligipääsetav. Puurmani alevik kui valla suuruselt teine asula jääb Põltsamaa toimepiirkonnast välja.

2.2. Põltsamaa valla rahvastik

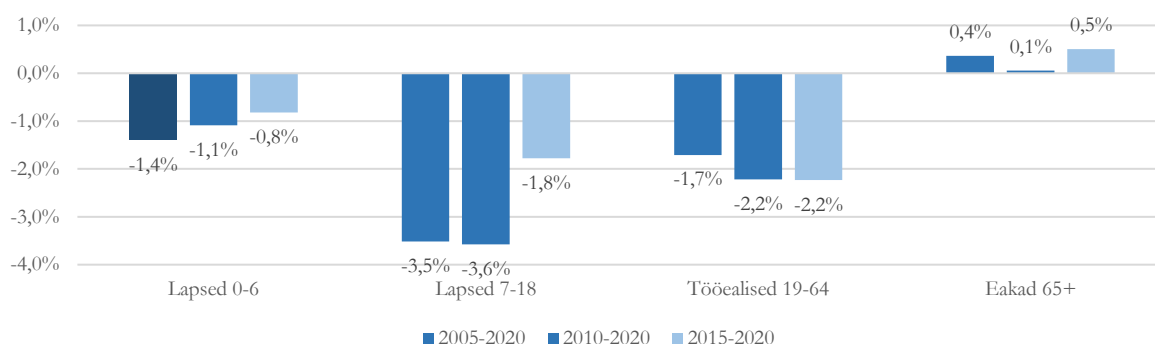
Jõgeva maakonnas elas 2020. a alguses rahvastikuregistri andmetel 28 546 inimest ehk 2,1% kogu Eesti rahvastikust. Maakonna keskmine asustustihedus on 11,2 inimest km² kohta, seega on tegemist Eesti kontekstis väikese ning hõredalt asustatud piirkonnaga. Demograafilise töötururindeindeksi väärtus on maakonnas väiksem kui 1, seega on kõikide maakonna omavalitsuste vanusstruktuuri jätkusuutlikkus küsitav.

Põltsamaa valla elanike arv 1. jaanuari 2020. a seisuga oli 9667 inimest, mis moodustab 34% Jõgeva maakonna elanikest. Nii nagu kogu Jõgeva maakonna elanike arv näitab langustrendi, teeb seda ka elanike arv Põltsamaa vallas. Viimase 15 aasta jooksul on rahvaarv valla territooriumil vähenenud u 3200 inimese võrra (-25%), mis teeb aastakeskmiseks -1,7% (joonis 4).

Joonis 4. Rahvaarvu muutus Põltsamaa vallas 2005-2020 (Rahvastikuregister)

Analüüsitava perioodil on kõige enam (53% võrra) kahanenud 7-18-aastaste laste arv. Tööeas elanike arv on kahanenud 26% ning koolieelikute arv 21%. Ainsana on suurenenud 65-aastaste ja vanemate elanike arv (5%). Kui koolieelikute aastakeskmise kahanemise tempo on järjepidevalt vähenenud ja 7-18-aastaste kahanemise tempo viimasel viiel aastal vähenenud, siis tööealiste kahanemise tempo on perioodi algusega võrreldes kiirenenud (joonis 5).

Joonis 5. Rahvaarvu aastakeskmise muutus vanuserühmades 2005-2020 (Rahvastikuregister)

Valla piirkondade asustustihedus on erinev. Kõige tihedam asustus on Adavere ja Esku piirkonnas, kõige madalamad näitajad on Vägari ja Puurmani piirkonnas. Enam kui pool rahvastikust elab Põltsamaa linnas ja selle lähiümbruses, 11% Puurmani, 8% Adavere, Esku, Lustivere, 7% Pisisaare ning 5% Vägari piirkonnas. Pindalalt on suurimad Puurmani ja Põltsamaa lähiümbrus (tabel 2).

Tabel 2. Rahvaarv ja asustustihedus piirkondades (Rahvastikuregister)

	Asustusüksuste arv	Elanike arv seisuga 1.01.2020	Pindala (km ²)	Asustustihedus (in/ km ²)	Osakaal elanikest	Osakaal pindalast
Adavere	16	729	50	14,7	8%	6%
Esku	13	809	77	10,6	8%	9%
Lustivere	13	763	118	6,4	8%	13%
Pisisaare	10	694	100	7,0	7%	11%
Puurmani	12	1035	238	4,3	11%	27%
Põltsamaa lähiumbrus	27	1 213	175	6,9	13%	20%
Põltsamaa linn	1	3907	6	653,4	40%	1%
Vägari	15	452	126	3,6	5%	14%
KOV täpsusega		65			1%	
Kokku	62	9 667	890	10,9	100%	100%

Viimase viie aasta jooksul on rahvaarv kahanenud kõikides piirkondades, kuid kahanemise tempo on olnud erinev. Kõige kiiremini on toimunud vähenemine Adavere ja Esku piirkonnas ning Põltsamaa linnas (9-11%). Puurmani, Pisisaare ja Vägari piirkonnas on see olnud 6-8%. Põltsamaa lähiumbrus ja Lustivere piirkond on elanikkonda kaotanud ainult 1-2% ulatuses. Rahvaarv 2020. aasta alguse seisuga piirkondades on kuvatud joonisel 6.

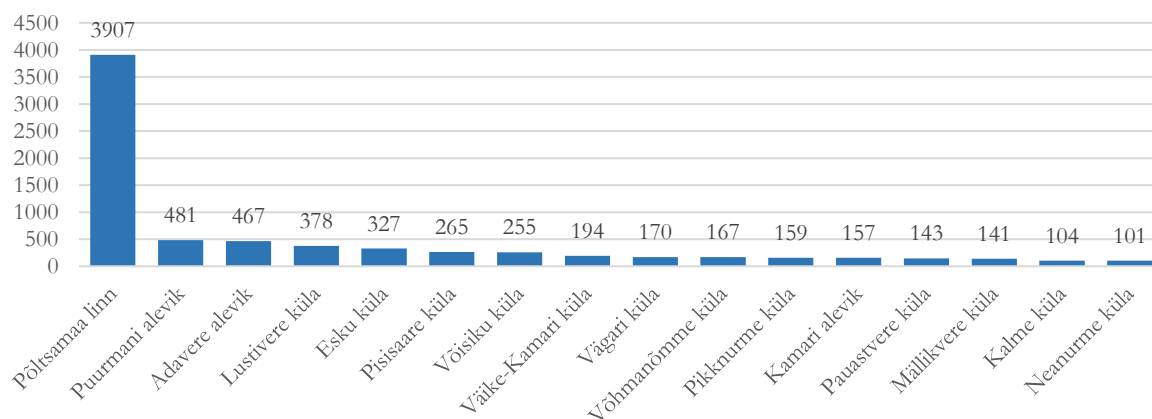
Joonis 6. Rahvaarv piirkondades 2020 (Rahvastikuregister)

Valla rahvastikust elab 40% Põltsamaa linnas ning veel 37% enam kui 100 elanikuga asulates. Kahanemise tempo on olnud kõige kiirem enam kui 200 elanikuga asustusüksustes. Suhtena elanikkonda on kahanemine olnud kõige väiksem 100-199 elanikuga asulates (tabel 3).

Tabel 3. Rahvaarvu osakaal ja muutus 2015-2020 asustusüksuste suuruse alusel (Rahvastikuregister)

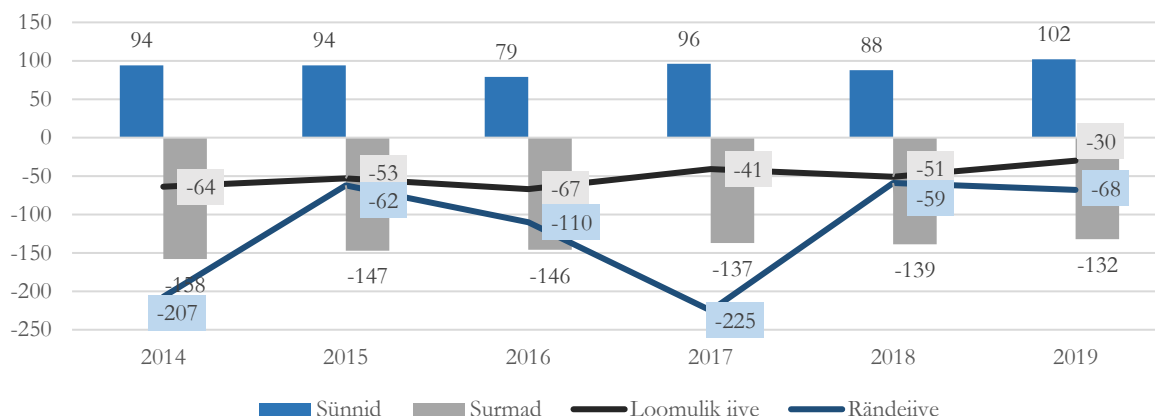
Asustusüksuse selanike arvu vahemik	Asustusüksuste arv	Osakaal rahvastikust	Elanike arv 2020	Osakaal 2020	Muutus 2015- 2020	Elanike arvu muutus 2015- 2020	Osakaalu muutus 2015- 2020
500 ja enam	1	40,4%	3 907	40,4%	-386	-9,0%	-0,7%
200 kuni 499	6	22,5%	2 173	22,5%	-216	-9,0%	-0,4%
100 kuni 199	9	13,8%	1 336	13,8%	-49	-3,5%	0,6%
50 kuni 99	20	15,0%	1 452	15,0%	-63	-4,2%	0,5%
10 kuni 49	25	7,6%	730	7,6%	-49	-6,3%	0,1%
kuni 10	1	0,0%	4	0,0%	-3		0,0%
Omaavalitsuse täpsusega		0,7%	65	0,7%	-16		-0,1%
Kokku	62	100,0%	9 667	100,00%	-782	100,00%	100,00%

Suuremad asustusüksused Põltsamaa linna järel on Puurmani ja Adavere alevik, mõlemas elab enam kui pool piirkonna kogurahvastikust. Teiste teenustega piirkonnakeskuste elanikkond nii suurt osakaalu piirkonna kogurahvastikus ei oma (joonis 7):

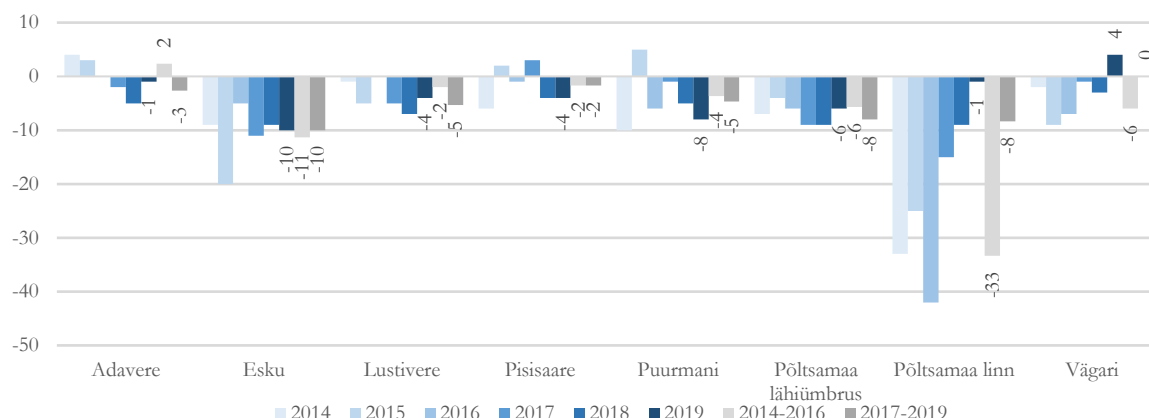
Joonis 7. Rahvaarv Põltsamaa valla suuremates asustusüksustes 2020 (Rahvastikuregister)

Valla loomulik iive on juba pikemat aega negatiivne, mis tähendab, et surmade arv ületab sündide arvu. Viimasel kuuel aastal on aastakeskmiselt olnud sünde 92 ja surmasid 143 ehk valla rahvaarv on loomuliku iibe tõttu aastakeskmiselt vähenenud 51 elaniku võrra. Samuti on rändeiive olnud pikka aega negatiivne. Viimasel kuuel aastal on aastakeskmiselt lahkunud 121 inimest enam kui saabunud (joonis 8).

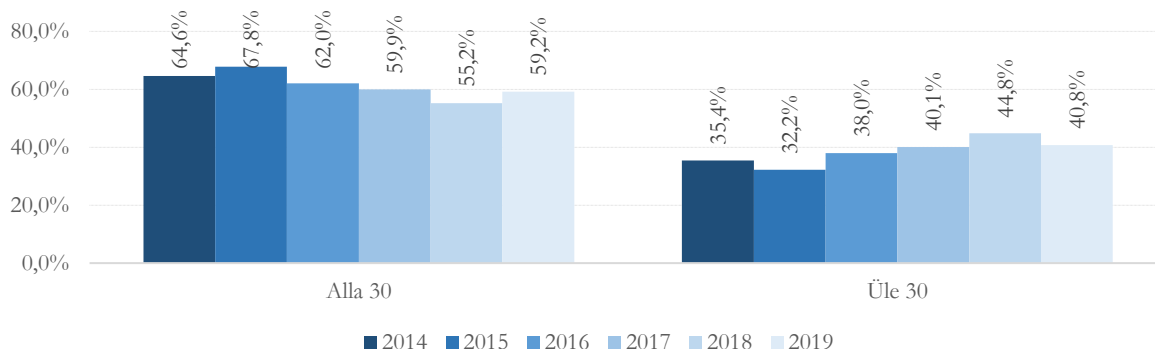
Joonis 8. Loomulik- ja rände-iive 2014-2019 (Rahvastikuregister)

Samas on nii periooditi kui ka piirkonniti sündimuskäitumine olnud erinev. Kui aastatel 2014-2016 vähenes valla rahvaarv loomuliku iibe tulemusena aastakeskmiselt 61 inimese võrra, siis perioodil 2017-2019 vähem – aastakeskmiselt 41 inimese võrra. Loomulik iive on olnud nullilähedane ainult Adavere piirkonnas, absoluutarvudes kõige negatiivsem Põltsamaa linnas ja Esku piirkonnas. Põltsamaa linnas ja Vägari piirkonnas on viimasel kolmel aastal toimunud märkimisväärne positiivne nihe võrreldes perioodiga 2014-2016 (joonis 9).

Joonis 9. Aastakeskmise loomulik iive piirkondades 2014-2019 (Rahvastikuregister)

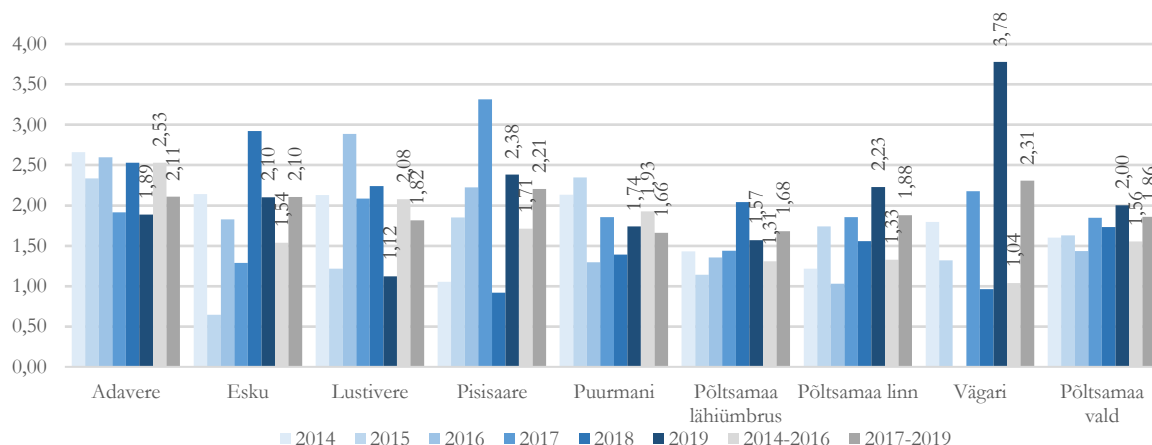
Sündide arv on püsinud viimasel kuuel aastal vahemikus u 80-100 sündi aastas. Sündide arvu langust on pidurdanud sündimuskäitumises aset leidnud muutused. Viimasel kuuel aastal on ema keskmine vanus lapse sünnil Eestis tervikuna kiiresti suurenenud. Sarnane trend on ka Jõgeva maakonnas, kuid mõnevõrra tagasihoidlikum. Kui aastal 2013 oli 29-aastaste ja nooremate naiste osakaal sündide arvukuses 64,6%, siis 2019. aastal 59,2% (joonis 10). Selline trend võib tulenevalt riigi perepoliitika jm mõjudest veel ka järgnevatel aastatel jätkuda, kuid arvestades bioloogilisi tegureid, mitte lõputult. Rahvaarvult väiksemate põlvkondade peamisse viljakasse ikka jõudmisel hakkab sündide arv ka Põltsamaa vallas paratamatult vähenema.

Joonis 10. Sündide osakaal viljakas eas naiste vanuserühmades 2014-2019 Jõgeva maakonnas (Statistikaamet)

Summaarne sündimuskordaja on Põltsamaa vallas viimasel kuuel aastal suurenenud, väärtuselt 1,6 last viljakas eas naise kohta aastal 2014 väärtuseni 2,0 last aastal 2019. Möödunud aasta sündimuskordaja on ligilähedane rahvastiku taastetasemele (keskmiselt 2,1 last). Näitaja on oluliselt kõrgem võrreldes Eesti keskmisega, mis oli 2019. aastal 1,66 last viljakas eas naise kohta. Teisalt on aastate 2017-2019 sündimus eeldatavalt mõjutatud peretoetuste süsteemi muudatustest, mille tõttu on lühikese perioodi jooksul mh enam sündinud kolmandaid lapsi. Seetõttu on tulevikus vaates sündimuskordaja püsimine nii kõrgel tasemel ebatõenäoline.

Piirkondade vaates saab eristada kolm erineva sündimuskäitumisega rühma. Adavere piirkonnas on sündimus olnud väga kõrge tervel perioodil, ületades taastootetaset. Esku, Lustivere, Pisisaare ja Puurmani piirkondades on sündimuskordaja olnud möödunud kuue aasta keskmisena vahemikus 1,8-2,0. Eskus ja Pisisaares kõrgem viimasel kolmel aastal, Lustiveres ja Puurmanis kõrgem aastatel 2014-2016. Põltsamaa linnas ja selle lähiümbruses ning Vägari piirkonnas on sündimus võrreldes teiste piirkondadega olnud selgelt madalam (1,5-1,7). Samas on ka neis viimase kolme aasta vaates võrreldes varasemaga toimunud oluline positiivne nihe (joonis 11).

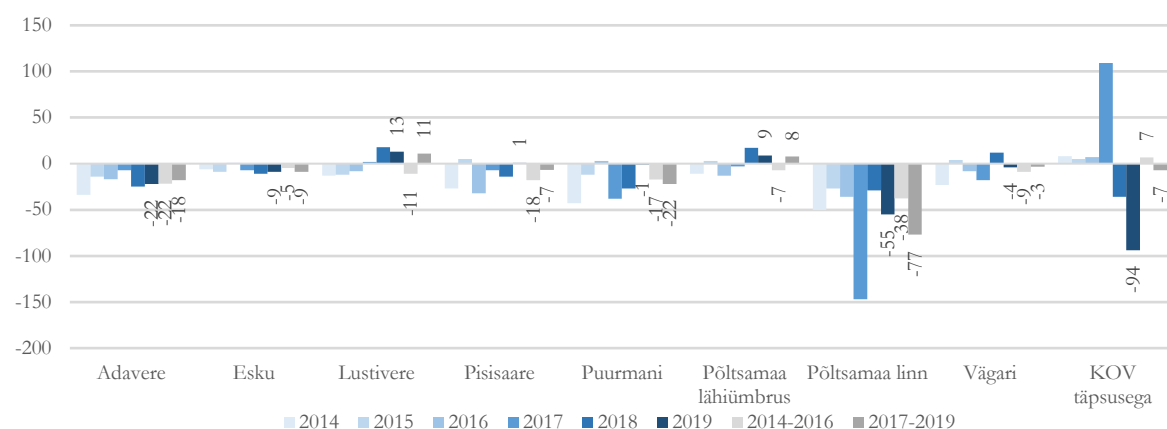

Joonis 11. Summaarne sündimuskordaja piirkondades 2014-2019¹

Nii periooditi kui ka piirkonniti on rändekäitumine olnud erinev. Sisse- ja väljaränne ei jaotu valla territooriumil ühtlaselt. Perioodil 2014-2016 oli rändesaldo negatiivne aastakeskmiselt 126 inimese võrra ja aastatel 2017-2019 117 inimese võrra. Kõige enam elanikke on lahkunud Põltsamaa linnast. Adavere ja Puurmani piirkond on kaotanud rände mõjul aastakeskmiselt paarkümmend elanikku, Pisisaare, Esku ja Vägari piirkonnad kümme. Rändesaldo on olnud tasakaalus Põltsamaa lähiümbruses ja Lustivere piirkonnas. Samas tuleb süüsi arvestada, et 2017-2019. aasta

¹ Konsultandi arvestused

rändeandmed on mõjutatud muudatustest rahvastikuregistris seoses kohaliku omavalitsuse täpsusega rahvastiku registriandmete täpsustamisega haldusreformi ja registriseaduse muutmise raames (joonis 12).

Joonis 12. Aastakeskmine rändeiive piirkondades 2014-2019 (Rahvastikuregister)

Võrreldes peamises rändeeas (0-49) rahvastiku vanusstruktuuri 2020. aastal viie aasta taguse ajaga (sh arvestades sünde), joonistub piirkondade lõikes välja sarnane dünaamika. Enam kui 85% väljarändajatest on vanuses 20-39, seejuures kõige enam vanuses 25-29 ja vanuses 30-34 ehk peamises fertiilses eas. Nooremates (ja ka vanemates) vanuserühmades on rändeliikumised oluliselt tagasihoidlikumad, millest saab järeldada, et välja rändavad eelkõige inimesed, kellel ei ole veel lapsi (tabel 4).

Tabel 4 . Rände kogumõju perioodil 2015- 2020 vastava aasta vanuserühmade võrdluses piirkondade lõikes (Rahvastikuregister)

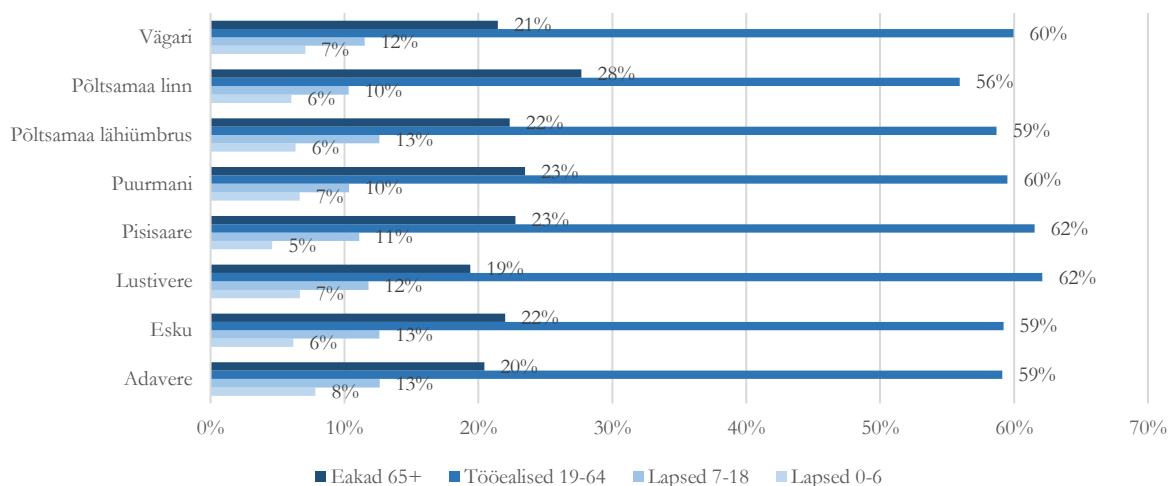
	Adavere	Esku	Lustivere	Pisisaare	Puurmani	Põltsamaa lähiumbrus	Põltsamaa linn	Vägari	Põltsamaa vald
0 – 4	-10	-3	4	-13	-3	7	-9	7	-20
5 – 9	-3	2	10	5	-5	10	-7	5	17
10 – 14	-1	4	4	0	3	11	-13	2	10
15 – 19	-2	3	3	-7	-4	3	-18	-5	-27
20 – 24	-11	-5	1	0	-1	-5	-45	-4	-70
25 – 29	-22	-11	1	-7	-13	-24	-69	-8	-153
30 – 34	-18	-11	-7	-15	-21	2	-56	3	-123
35 – 39	-10	-2	0	-2	-8	10	-48	-7	-67
40 – 44	-3	1	0	-3	0	0	-11	-1	-17
45 – 49	0	-2	-6	1	-7	0	-7	2	-19
0-49	-80	-24	10	-41	-59	14	-283	-6	-469

Vaadeldes täpsemalt haridusasutuste seisukohalt olulist vanuserühma 0-18 ja võrreldes 2020. a laste arvu viie aasta taguse ajaga (sh arvestades sünde), on muster mõnevõrra erinev. Sisse või välja liikujate rändesaldo jaotub suhteliselt ühtlaselt vanuse lõikes ja summaarselt on numbrid väikesemahulised. Kokkuvõttes on liikumised vanuserühmas sisuliselt tasakaalus (-4 last perioodil). Kõige enam on lahkunud lapsi Põltsamaa linnast (-40) ning Adavere ja Pisisaare piirkonnast (-14). Esku ja Puurmani piirkonnas on muutused olnud väikesed (vastavalt +6 ja -6 last). Enim on lapsi tulnud juurde Põltsamaa lähiumbrusesse (+31) ja Lustivere piirkonda (+23). Töö raames ei ole läbi viidud isikupõhist rändeandmete analüüsi. Siiski võib arvestades summaarset tasakaalu valla kui terviku vaates eeldada, et piirkondade pilt on mõjutatud perede vallasisesest ümberpaiknemisest (tabel 5).

Tabel 5. Rände kogumõju perioodil 2015-2020 vanuses 0-18 eluaastat piirkondade lõikes (Rahvastikuregister)

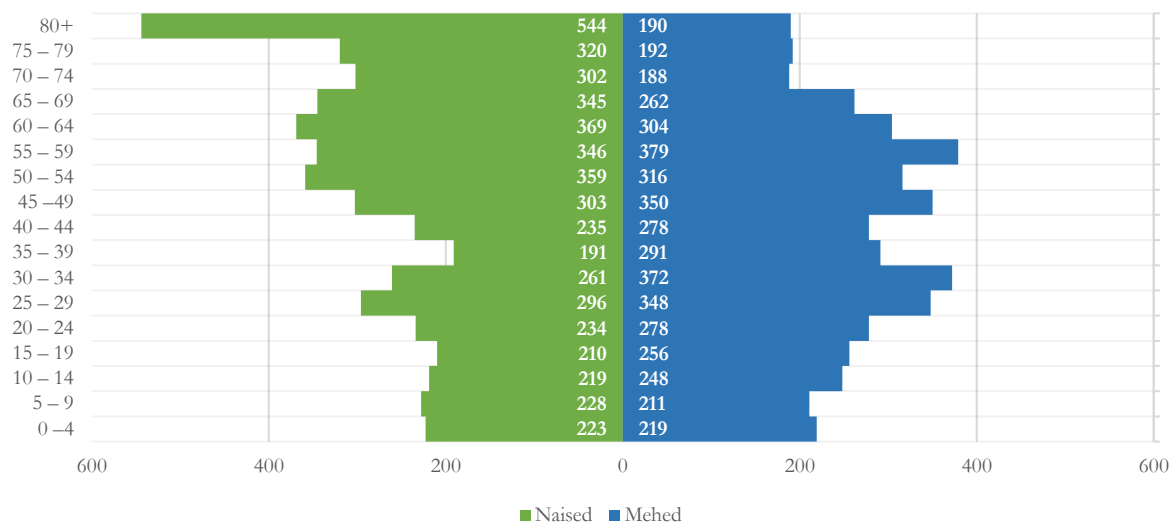
	Adavere	Esku	Lustivere	Pisisaare	Puurmani	Põltsamaa lähikümbus	Põltsamaa linn	Vägari	Põltsamaa vald
0	1	-2	0	-2	0	1	-1	0	-3
1	-1	-4	4	-1	0	-2	3	3	2
2	-2	4	0	-2	1	1	-6	-1	-5
3	-2	-2	1	-3	1	0	0	7	2
4	-6	1	-1	-5	-5	7	-5	-2	-16
5	0	-1	-1	1	-2	-2	5	2	2
6	-2	1	0	0	-2	2	-3	0	-4
7	-1	-1	2	1	0	4	0	0	5
8	-1	1	4	0	-2	3	0	0	5
9	1	2	5	3	1	3	-9	3	9
10	1	0	0	2	0	5	-7	0	1
11	-1	0	5	0	0	3	-2	1	6
12	-1	2	-2	-3	0	1	0	-1	-4
13	1	2	2	2	1	3	-6	-2	3
14	-1	0	-1	-1	2	-1	2	4	4
15	1	1	2	-1	-1	1	-3	-1	-1
16	0	1	1	-2	2	-1	-1	-2	-2
17	0	1	0	-2	-1	1	-5	0	-6
18	-1	0	2	-1	-1	2	-2	-1	-2
Kokku	-14	6	23	-14	-6	31	-40	10	-4

Põltsamaa valla elanikest 17,5% on nooremad kui 18 eluaastat, tööelisi on 58,3% ning 65-aastaseid ja vanemaid elanikke 24,2% kogurahvastikust. Piirkondade lõikes on mõningad erinevused. Noorima koosseisuga rahvastik on Adavere, Esku ja Vägari piirkonnas ning Põltsamaa lähikümbuses, kus 18-aastaseid ja nooremaid on 19%-20% elanikkonnast. Tööelisi on enim Lustivere ja Pisisaare piirkonnas (62%). Eakate osakaal kogurahvastikust on konkurentsituks kõrgeim Põltsamaa linnas (28%), madalaim Lustivere piirkonnas (19%)(joonis 13).

Joonis 13. Vanuserühmade osakaal piirkondades 2020 (Rahvastikuregister)

Põltsamaa valla elanikkonna soo-vanuskooosseisu vaadeldes on näha, et valla elanike jaotus ei ole tasakaalus. Laste põlvkonnad on väiksemad kui vanemate põlvkonnad. Seega sisenevad lähikümbendil peamisse viljakasse ikka väiksemad põlvkonnad. Vanuserühmad 50-69 on kolmandiku võrra suuremad kui vanuserühmad 0-19. Samuti on meeste ülekaal naiste suhtes arvestatav, mis on eriti märkimisväärne vanuses 30-39. Rahvastiku vananedes olukord pöördub, alates 60. eluaastast on naised tulenevalt sooliselt diferentseeritud elueast märgatavalt enam (joonis 14).

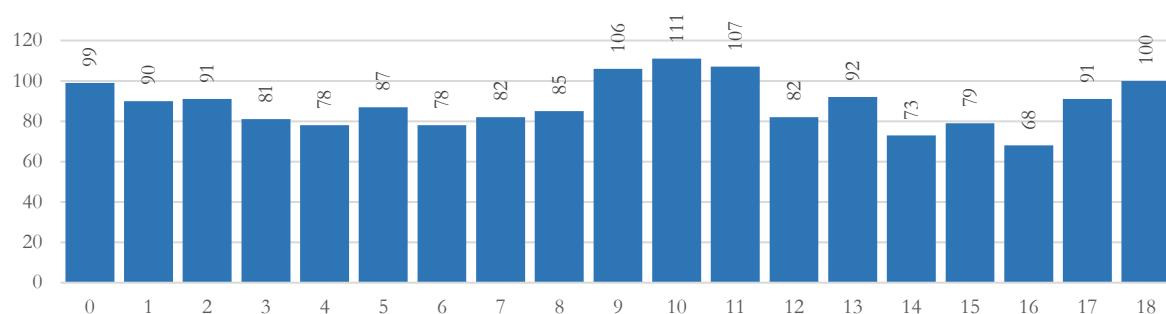
Joonis 14. Rahvastiku soo-vanusjaotus Põltsamaa vallas seisuga 1.01.2020 (Rahvastikuregister)

Piirkondade lõikes on rahvastiku soo-vanusjaotuses olulised erinevused (vt ka lisad). Kokkuvõttev profiil peamistest demograafilistest näitajatest on esitatud tabelis 6.

Tabel 6. Demograafilised näitajad piirkondades 2020 (Rahvastikuregister ja Statistikaamet)

	Adavere	Esku	Lustivere	Pisisaare	Puurmani	Põltsamaa lähikümbrus	Põltsamaa linn	Vägari	Põltsamaa vald
Mediaanvanus	45	48	41	46	46	45	50	43	47
Ülalpeetavate määr	0,56	0,57	0,54	0,56	0,59	0,61	0,69	0,56	0,62
Demograafilise töötururinde indeks	0,58	0,65	0,68	0,62	0,67	0,83	0,61	0,70	0,63
Sugude suhe	0,92	1,06	1,04	1,04	0,98	1,06	0,82	1,17	0,94
Sugude suhe vanuserühmas 20-39	1,46	1,44	1,29	1,60	1,21	1,31	1,25	1,27	1,31

2020. aastaks on Põltsamaa valla suuremad laste aastakäigud vanuses 9-11 eluaastat (u 110 last aastakäigus) juba jõudnud põhikooliikka. Kõik järgnevad aastakäigud on vähemalt paarikümne lapse võrra väiksemad (80-90 last, v.a 2019. aastal sündinud). Arvukamad aastakäigud liiguvad läbi põhikooli II ja III astme, misjärel viie aasta pärast jõuab mõningane kasv ka gümnaasiumiastmesse. Lasteaiaaas laste arvukus sõltub aga tuleviku sündimusest (joonis 15).

Joonis 15. Kuni 18 aastased lapsed Põltsamaa vallas (Rahvastikuregister)

Piirkondade lõikes on laste vanusjaotuses samuti olulised erinevused, vastavad joonised on esitatud töö lisades.

2.3. Teenusevajaduse prognoos aastani 2040

Statistikaameti koostatud rahvastikuprognoosi järgi kahaneb Jõgeva maakonna rahvaarv järgneva 20 aastaga veel neljandiku ehk enam kui 7000 elaniku võrra. Põltsamaa valla seisukohalt tähendaks see rahvaarvu vähenemist u 2400 elaniku võrra.

Demograafilised trendid on valla piirkondades olnud mõnevõrra erinevad ja teenuste võrgu planeerimisel on oluline vaadata väiksemaid üksuseid. Seetõttu on töö raames koostatud eraldi rahvastikuprognoos Põltsamaa vallale. Valla kaheksale piirkonnale on koostatud baasstsenaarium (joonistel A) ja rändestsenaarium (joonistel B). Vastava stsenaariumi piirkondade prognooside liitmisel moodustub valla tervikvaade.

Rahvastikuprognoos on koostatud enimkasutataval kohortkomponendi ehk vanusnihke meetodil. Vanusnihke meetodil koostatud prognoos näitab rahvastikku moodustavate aastakäikude suuruse sammsammulist teisenemist ühest kalendriaastast järgmisse. Igal aastal lisab sündimus prognoositavasse rahvastikku ühe uue sünnipõlvkonna, vanemate aastakäikude suurus aga väheneb surnute arvu võrra. Avatud rahvastiku puhul muudab aastakäikude suurust ka ränne. Vanusnihke põhimõttel tehtud prognoosi väljund on eri aastakäikude suurus tulevikus.

Tulevast rahvaarvu ja rahvastiku koosseisu mõjutavad kaks olulist tegurit — prognoosi hetkeks kujunenud rahvastiku vanuskoosseis ja see, mis juhtub sündimuse, suremuse ja rändega prognoosiperioodil. Prognoosi lähteaasta rahvastiku vanuskoosseis on prognoosi hetkeks juba kujunenud ehk see mõjutab ühtemoodi kõiki prognoosi stsenaariume. Seega tekib stsenaariumide vaheline erinevus sündimus-, suremus- ja rändekäitumisest.

Prognoos on koostatud aastateks 2020-2040, mis demograafilisel ajaskaalal vastab enam kui ühe põlvkonna pikkusele vaatele. Kuni 16-aastaselt perioodil on rahvastikuarengute peamiseks mõjutajaks rändeprotsessid, seejärel aga eelkõige soo-vanuskoosseis ning sündimus- ja suremuskäitumine. Milliseks reaalsuses kujuneb rahvastiku dünaamika esimesel prognoosipoolal, sõltub seega peamiselt siiski lähituleviku tegelikust rändekäitumisest.

Prognoos lähtub stabiilse arengu eeldusest ehk ei näe ette suuri ja ootamatuid muutusi, mida on võimatu ennustada. Samas peab arvestama, et majandus on tsükliline ja kriisid omavad olulist mõju elanikkonna rände- ja ka sündimuskäitumisele. Käesoleval aastal alguse saanud nn koroonakriisi mõjust (või selle puudumisest) nimetatud protsessidele saab selgust alles järgnevate aastate statistilistest andmetest.

Prognoosis on iga piirkonna kohta koostatud baasstsenaarium ja rändestsenaarium. Baasstsenaariumis eeldatakse tavapäraselt, et tegemist on suletud rahvastikuga, mis tähendab, et selle koostamisel rännet ei arvestata ning analüüsitakse sündimus- ja suremuskäitumise mõju tuleviku rahvastiku arengule. Seega iseloomustab baasstsenaarium tänaseks kujunenud rahvastiku sisemist taastevõimet. Rändestsenaariumis on arvestatud väljarände jätkumisega vallast. Prognoosistsenaariumite koostamiseks on kasutatud tarkvara Spectrum.

Prognoosi väljundiks on valla tuleviku rahvaarv erinevates vanuserühmades, millest saab tuletada hinnangulise teenusevajaduse alus- ja põhihariduse kohta.

Lähtuvalt rahvastiku- ja haridusanalüüsist on püstitatud järgnevad üldised eeldused, mis jäävad kehtima kogu prognoosiperioodi jooksul:

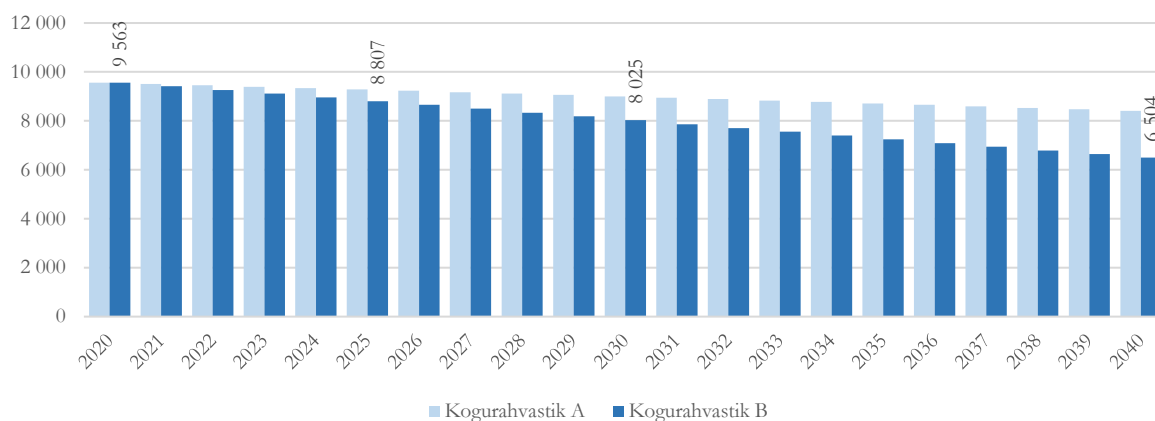
- alushariduses (sõime- ja lasteaiakohad) osalevad 1,5-6-aastased (k.a) lapsed, põhihariduses osalevad 7-15-aastased lapsed ja gümnaasiumihariduses 16-18-aastased lapsed;
- põhikooli ja gümnaasiumi teenusevajadus tekib jooksva aasta 1. septembri seisuga. Arvestatud on proportsiooniga, mille kohaselt läheb ühte klassi 74% siseneva aasta ja 26% sellest vanema aasta lastest.

Kuigi tulemused on esitatud ühe lapse täpsusega, tuleb siiski arvestada, et tegemist on hinnanguliste arvudega ning olulisem on prognoosist ilmnev suundumus nii elanikkonna erinevates vanusrühmades kui ka erinevatel haridusastmetel.

- Baasstsenaariumi (joonistel A), kus rändeprotsessidega ei ole arvestatud, sündimuse aluseks on piirkondlikult diferentseeritud summaarne sündimuskordaja – Adavere, Esku, Lustivere, Pisisaare, Puurmani ja Vägari piirkonnas 1,8 last ning Põltsamaa linnas ja linna lähiumbruses 1,6 last viljakas eas naise kohta. Kordaja jääb samale tasemele terveks prognoosisperioodiks. Suremuse puhul on aluseks Jõgeva maakonna meeste ja naiste oodatav eluiga sünnimomendil aastal 2017/2018 (meestel 72,4 ja naistel 82,5 eluaastat), mis jääb muutumatuks prognoosisperioodi lõpuni.
- Rändestsenaariumis (joonistel B) on arvestatud sama väärtusega summaarse sündimuskordajatega kui baasstsenaariumis. Rände-eelduseks on väljaränne mahus 1% rahvastikust kõikidest piirkondadest. Arvestatud on vanusrühmade lõikes diferentseeritud rändajate vanusstruktuuriga – põhiosa väljarändest toimub vanuses 20-39 eluaastat, vanusrühm 0-19 ei rända. Suremuse puhul on aluseks Jõgeva maakonna meeste ja naiste oodatav eluiga sünnimomendil aastal 2017/2018 (meestel 72,4 ja naistel 82,5 eluaastat), mis kasvab prognoosisperioodi lõpuni, jõudes aastal 2040 tasemele meestel 76,4 ja naistel 84,5 eluaastat.

Rahvastikuprognoosi väljundiks on rahvaarv analüüsi seisukohalt olulistes vanuserühmades. Kui ka tuleviku väljaränne osutub viimasel kuuel aastal toimunud väiksemaks, siis **arvestades toimunud rahvastikusündmusi, on tõenäosim stsenaarium rändestsenaarium (joonistel B) või selle lähedane olukord.**

Esmalt on otstarbekas vaadata valla kogurahvastiku ja peamiste vanuserühmade tulevikutrende laias pildis. Põltsamaa valla rahvaarv kahaneb sõltumata rändekäitumisest võrreldes lähteastaga prognoosisperioodil iga-aastaselt tulenevalt elanike vanusstruktuurist igal juhul. Baasstsenaariumi vaates kahaneb elanike arv aastaks 2040 u 1100 elaniku võrra ehk 12%, väljarände jätkumisel kuni 3000 ehk 32% võrra (joonis 16).

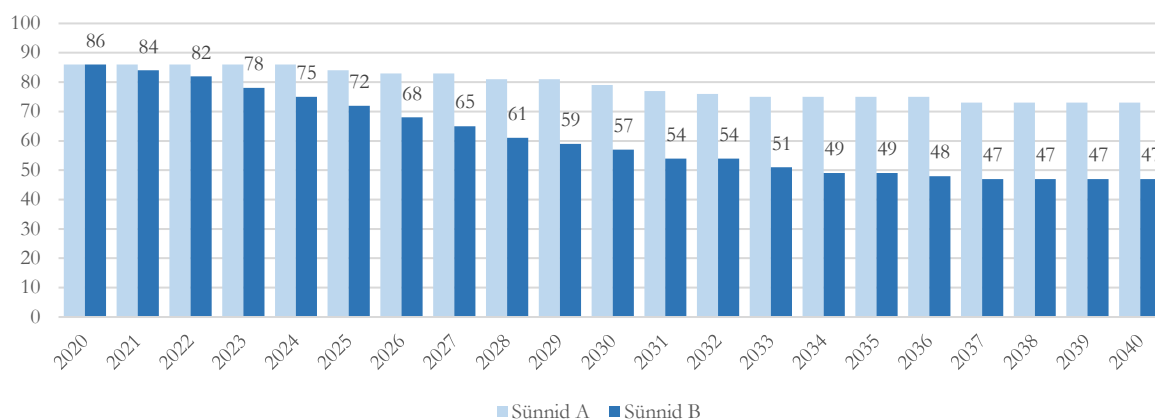

Joonis 16. Põltsamaa valla kogurahvastiku prognoos aastani 2040²

Täna sündimuskäitumise jätkudes ja väljarände puudumisel on tuleviku sünnipõlvkonnad vallas kuni paarikümne lapse võrra väiksemad. Kui viimastel aastatel on sündinud keskmiselt 92 last aastas, siis tulevikus sünniks u 70-80 last aastas. See on põhjustatud eelkõige kõrgemast sündimusest valla mitmes piirkonnas, kus ka rahvastiku vanusstruktuur on suhteliselt ühtlaselt jaotunud. Väljarände jätkudes algab sündide arvu kiire langus ning juba aastaks 2030 on sündide

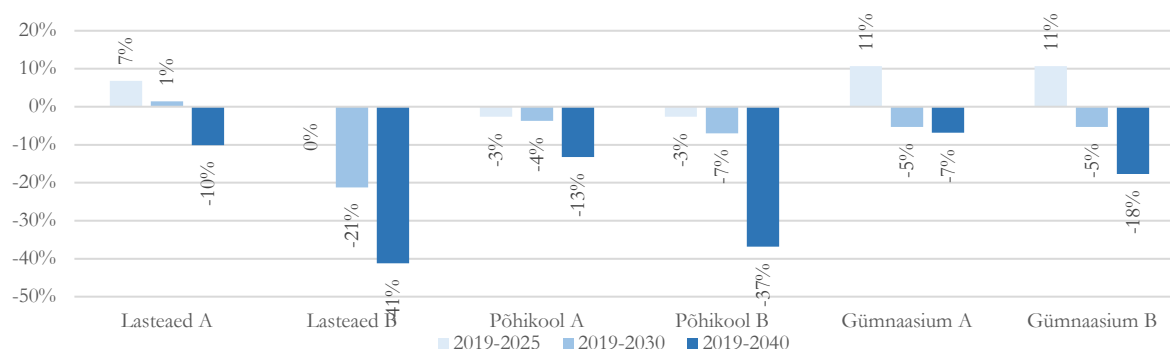
² siin ja kogu töös konsultandi koostatud prognoosimudelid rahvastikuregistri andmete alusel

arv u 30 võrra väiksem (ehk vähem kui 60 last aastas) ja jääb sellest tasemest madalamaks prognoosiperioodi lõpuni. Sündimuskäitumise muutumisel (juhul, kui Eesti keskmisest kõrgem sündimus väljaspool Põltsamaa linna ja selle lähiümbrust ei jää pikalt püsima) on sündide arvu kahanemine veel suurem ja kiirem (joonis 17).

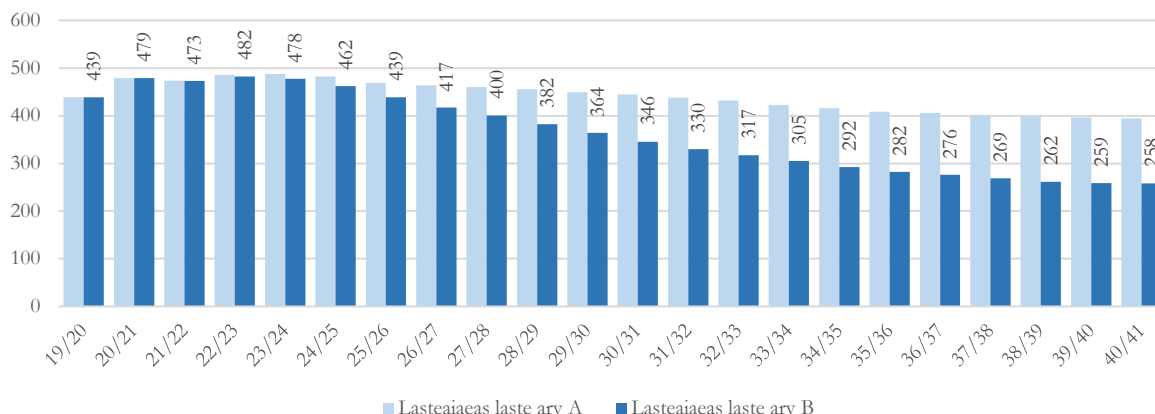
Joonis 17. Põltsamaa valla sündide arvuprognos aastani 2040

Võttes arvesse, et baasstsenaarium on pigem ebareaalne, hakkab järgnevatel aastatel alates lasteaiaist vähenema teenusevajadus haridusvaldkonnas. Prognoosiperioodi lõpuks aastal 2040 on nii lasteaia- kui ka põhikoolieas lapsed u 40% võrra vähem. Gümnaasiumieas laste arv on esimesel poolel prognoosiperioodist lähteaastaga võrreldes samaväärsel tasemel. Väljarände puudumisel (mis on küll pigem ebatõenäoline) jääb lasteaia- ja põhikoolieas laste arvu kahanemine järgneval kümnel aastal väiksemaks kui 5% (joonis 18).

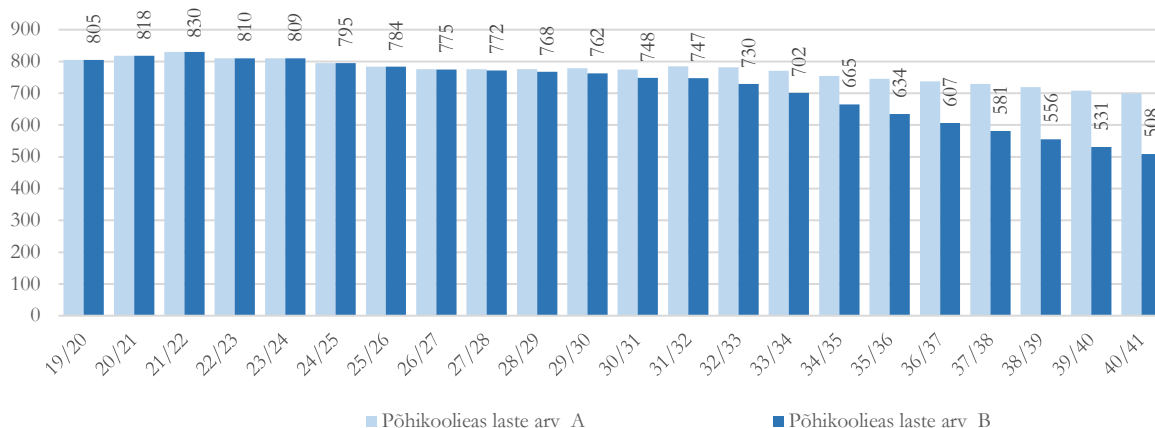
Joonis 18. Lasteaia-, põhikooli- ja gümnaasiumieas laste arvu muutuse prognoos Põltsamaa vallas aastani 2040

Lasteaialaste arv püsib järgnevatel viiel aastal veel kõrgemal kui 440 lapse tase, kuna viimase kolme aasta sündide arv on olnud eelnevatest aastatest suurem. Seejärel algab kahanemine. Kümne aasta pärast on lasteaial lapsed võrreldes olemasoleva olukorraga viiendiku ehk u 100 võrra vähem (joonis 19).

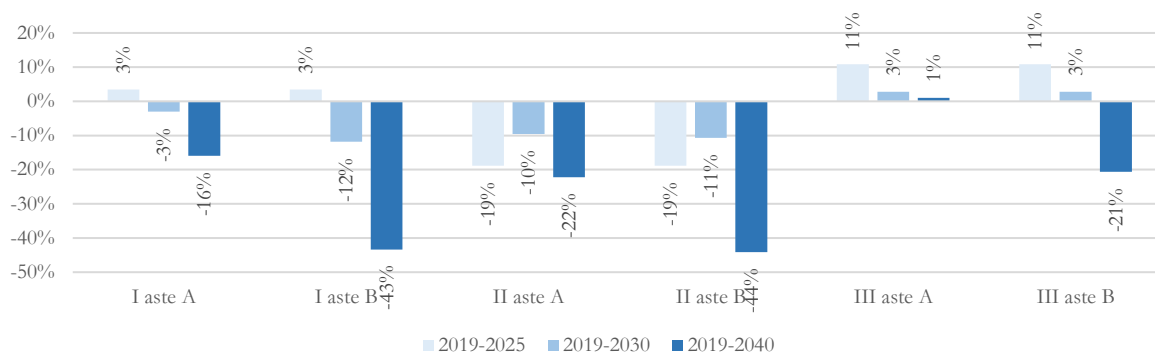
Joonis 19. Lasteiaegas laste arvu prognoos Põltsamaa vallas aastani 2040

Põhikoolieas laste arv püsib veel viis aastat u 800 piiiril ja 12 aasta vaates on neid eeldatavalt enam kui 750. Seejärel leiab aset tempokas langus prognoosisperioodi lõpuni (joonis 20).

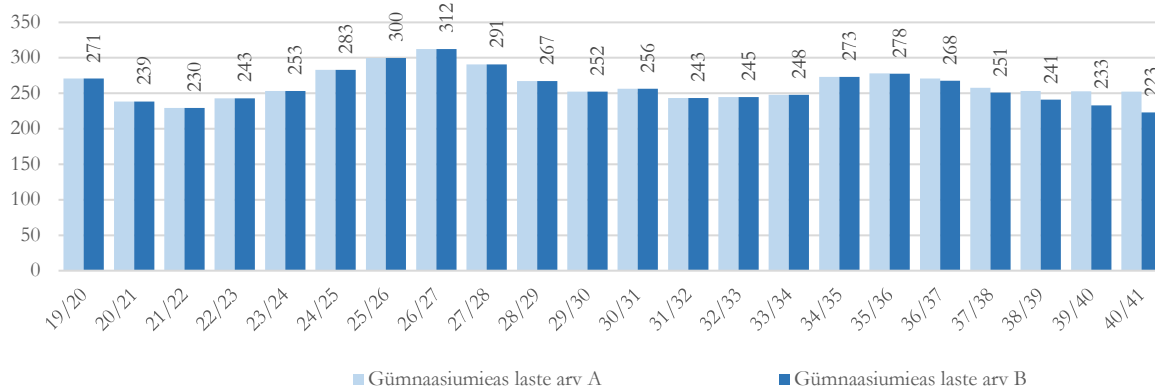
Joonis 20. Põhikoolieas laste arvu prognoos Põltsamaa vallas aastani 2040

Mõlema prognoosisenaariumi järgi toimub kiirem kahanemine nii I kui ka II kooliastmes, õpilaste arv III kooliastmes on lähikümnendil suurem või samaväärne lähteaastaga (joonis 21).

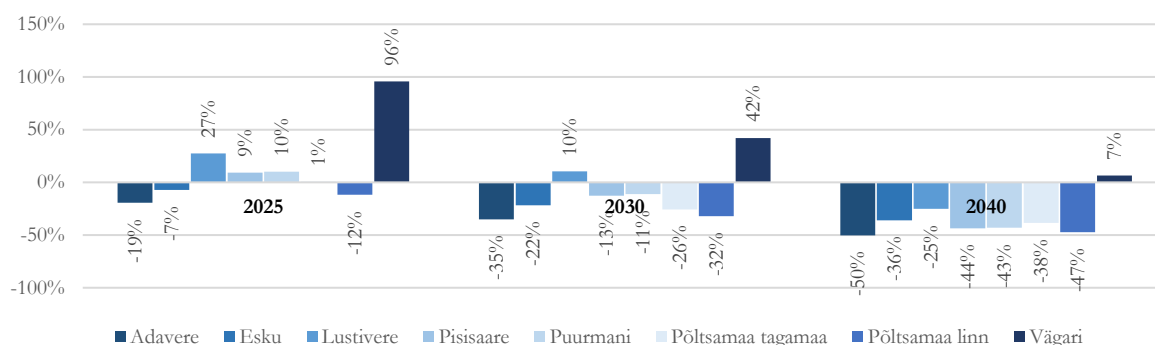
Joonis 21. Põhikoolieas laste arvu prognoos kooliastmete lõikes Põltsamaa vallas aastani 2040

Järgneval 15 aastal potentsiaalselt gümnaasiumi siirduvad lapsed on tänaseks juba sündinud. Gümnaasiumieas laste arv ületab valdava osa prognoosisperioodist 250 lapse piiri, vaid mitme järjestikuse madala sündide arvuga aastatel on lapsi kuni paarikümne võrra vähem (joonis 22).

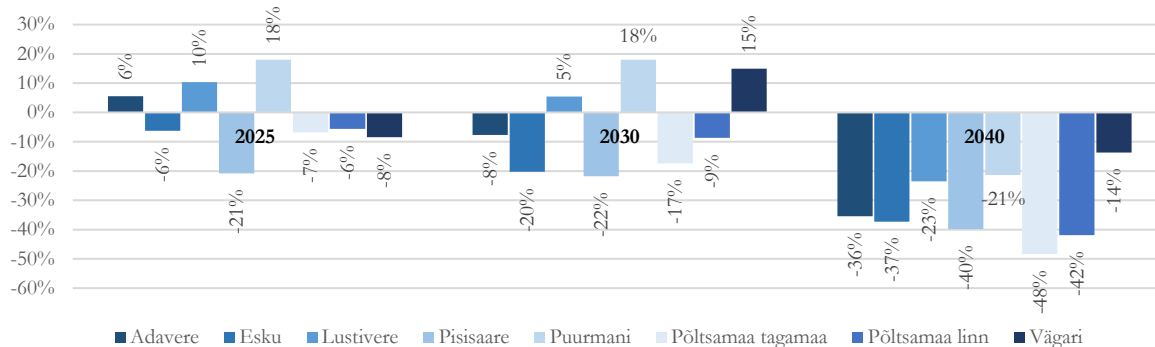
Joonis 22. Gümnaasiumieas laste arvu prognoos Põltsamaa vallas aastani 2040

Piirkondade lõikes on laste arvu muutuse dünaamika lähikümnendil küll erinev, kuid lasteaia laste arv hakkab väljarände jätkudes vähenema kõikjal. Kõige kiirem on lasteaia laste arvukuse vähenemine Adavere piirkonnas ja Põltsamaa linnas. Valdavast trendist erinevad eelkõige Lustivere piirkond ja Vägari piirkond. Esimeses toimub laste arvu langus aeglasemalt ning teises jääb see kogu prognoosiperioodil ületama lähte aasta taset. Samas tuleb rõhutada, et piirkondade rahvaarv on väga väike ning kõikumised aastapõhistes sündides suured. Välja toodud protsentuaalne kasv ei näita positiivset trendi, vaid asjaolu, et lähte aastal on nendes piirkondades võrreldes pikaajalise eeldatud sündimusega lasteaia lapsi lihtsalt väga vähe (joonis 23).

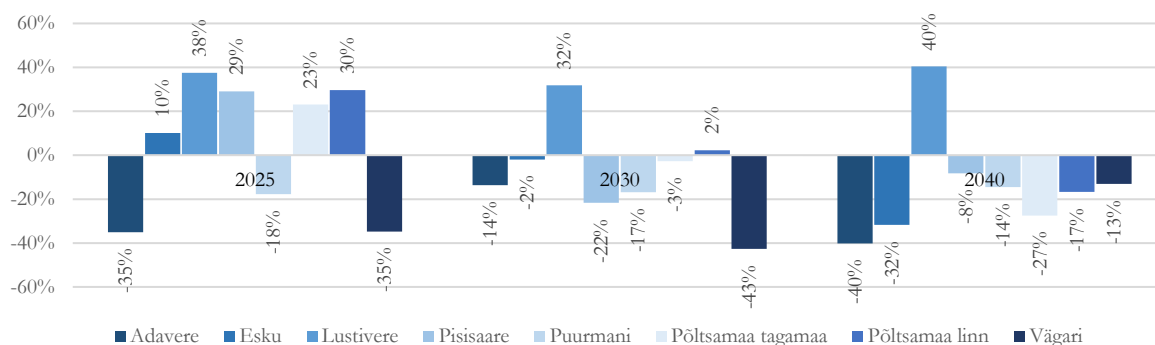
Joonis 23. Lasteaia laste arvu muutuse prognoos piirkondades aastani 2040 (rände-stsenaarium)

Põhikoolieas laste arvu muutused on pikas perspektiivis sarnased, kiirem laste arvu langus jõuab aga kätte peale 2025. aastat. Kuigi Lustivere, Puurmani ja Vägari piirkonnas võib põhikooliealiste arvukus veel ka 10 aasta vaates olla suurem tänasest, tähendab see siiski vaid paari last ühes aastakäigus enam kui lähte aastal (joonis 24).

Joonis 24. Põhikoolieas laste arvu muutuse prognoos piirkondades aastani 2040 (rände-stsenaarium)

Gümnaasiumieas on arvestatud vaid kolme aastakäigu laste arvu (vanus 16-18). Käesolevaks hetkeks juba sündinud aastakäigud on piirkondades tugevalt kõikuva laste arvuga. Seetõttu sõltub protsentuaalne muutus suuresti nii lähte- kui ka väljavõtte aastast. Üldtrendist annab parima pildi suurima elaniku arvuga piirkonnas ehk Põltsamaa linnas toimuvad muutused (joonis 25).

Joonis 25. Gümnaasiumieas laste arvu muutuse prognoos piirkondades aastani 2040 (rände-stsenaarium)

Juba täna on piirkondade vaates põhikooli jagu lapsi ainult Põltsamaa linnas. Ühegi teise piirkonna põhikoolieas laste arv ei ole piisav liitklassideta põhikooli pidamiseks ka juhul, kui kõik piirkonna lapsed käiksid piirkonna koolis. Gümnaasiumis õpib alla poole vastavas vanuses lastest ja neist omakorda pool väljaspool valda. Seega ei ole ka kõigi valla gümnaasistide koondamisel Põltsamaale võimalik ühe riigi poolt soovitava suurusega (256 õpilast) gümnaasiumi pidamine (tabel 7).

Tabel 7. Lasteaia-, põhikooli- ja gümnaasiumieas laste arvu muutuse prognoos piirkondades 2040

Piirkond	Aasta	Lasteaed	Põhikool	Gümnaasium	Lasteaed	Põhikool	Gümnaasium
Adavere	2019	44	67	30			
	Baas 2030 A	38	65	26	-6	-2	-4
	2040 A	36	63	21	-8	-4	-9
	Rände 2030 A	29	62	26	-15	-5	-4
	2040 B	22	44	18	-22	-24	-12
Esku	2019	38	74	27			
	Baas 2030 A	38	61	26	0	-13	-1
	2040 A	33	59	21	-5	-14	-6
	Rände 2030 A	30	59	26	-8	-15	-1
	2040 B	24	46	18	-14	-27	-8
Lustivere	2019	34	70	17			
	Baas 2030 A	44	77	22	10	7	5
	2040 A	37	67	25	3	-3	9
	Rände 2030 A	37	74	22	4	4	5
	2040 B	25	54	23	-8	-16	7
Pisisaare	2019	29	61	19			
	Baas 2030 A	33	47	15	4	-13	-4
	2040 A	27	49	18	-2	-11	-1
	Rände 2030 A	25	47	15	-4	-13	-4
	2040 B	16	37	17	-13	-24	-2
Puurmani	2019	48	75	33			
	Baas 2030 A	55	92	27	7	17	-6
	2040 A	44	85	32	-4	9	-1
	Rände 2030 A	43	89	27	-5	13	-6
	2040 B	27	59	28	-21	-16	-5
Põltsamaa tagamaa	2019	53	113	30			
	Baas 2030 A	51	95	36	-2	-18	6
	2040 A	49	81	30	-4	-32	0
	Rände 2030 A	40	93	36	-14	-20	6
	2040 B	33	59	27	-20	-55	-3
Põltsamaa linn	2019	178	306	94			
	Baas 2030 A	158	293	96	-19	-13	2
	2040 A	146	253	90	-31	-54	-4
	Rände 2030 A	121	280	96	-57	-26	2

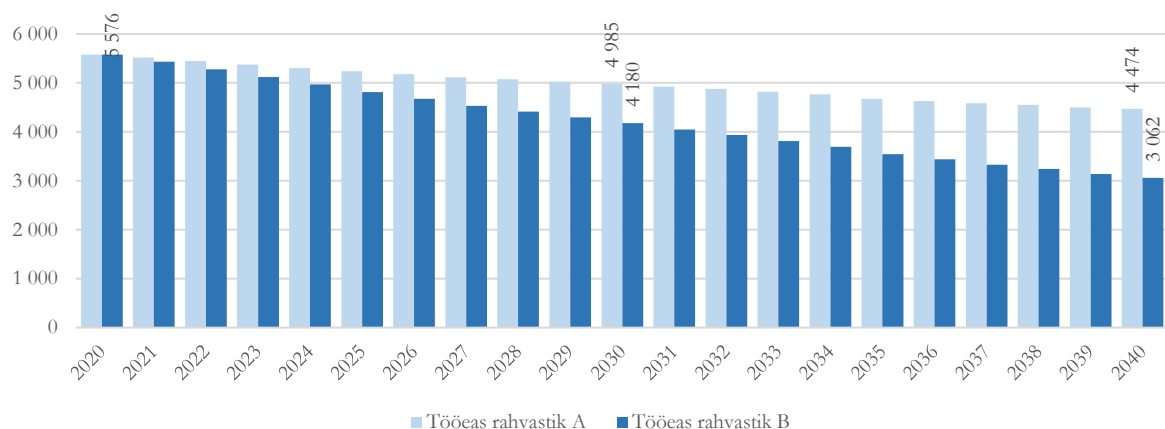
	2040 B	94	178	78	-84	-128	-16
Vägari	2019	15	39	15			
Baas	2030 A	27	45	9	12	6	-7
	2040 A	22	41	15	6	3	0
Rände	2030 A	22	44	9	6	6	-7
	2040 B	16	33	13	1	-5	-2
VALD KOKKU	2019	439	805	264			
Baas	2030 A	445	775	256	6	-30	-8
	2040 A	394	699	252	-44	-106	-12
Rände	2030 A	346	748	256	-93	-57	-8
	2040 B	258	508	223	-181	-297	-41
Baas	2030 A	1%	-4%	-3%			
	2040 A	-10%	-13%	-5%			
Rände	2030 A	-21%	-7%	-3%			
	2040 B	-41%	-37%	-16%			

Prognoositud muutused piirkondades on täpsemalt esitatud töö lisades.

Haridusteenuse seisukohalt oluliste vanuserühmade dünaamika on Põltsamaa vallas kokkuvõtvalt järgmine:

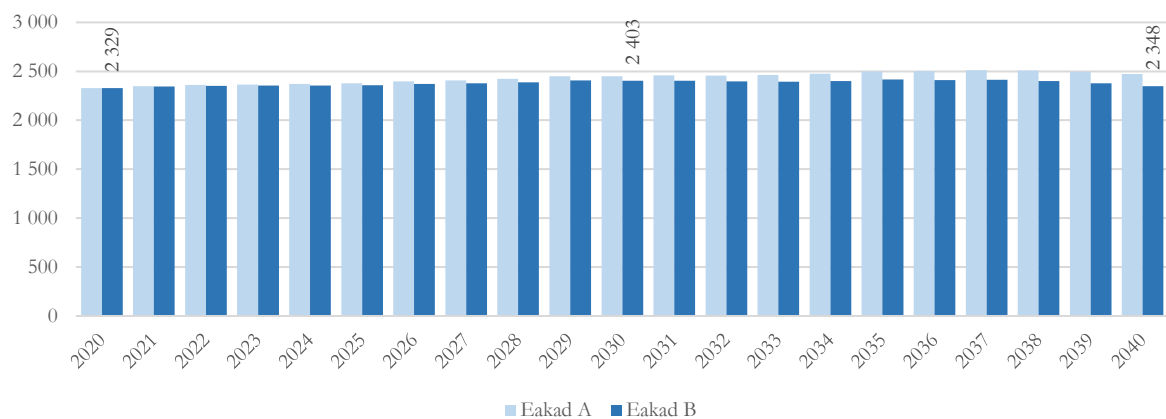
- sündimuskäitumise ja väljarände jätkudes on vallas 10 aasta pärast u 90 lasteaiaaas last ja u 60 põhikoolieas last vähem, 20 aasta pärast u 180 lasteaiaaas last ja u 300 põhikoolieas last vähem.
- sündimuskäitumise jätkudes ja väljarände puudumisel on 10 aasta pärast lasteaiaaas ja põhikoolieas laste arv samaväärne lähteaastaga, 20 aasta möödudes on u 45 lasteaiaaas last ja u 100 põhikoolieas last vähem.

Valla tulude seisukohast on väga olulise mõjuga muutused tööelise rahvastiku arvus, mis jätkab tulenevalt olemasolevast vanusstruktuurist tempokat kahanemist igal juhul. Baasstsenaariumi järgi on juba 10 aasta pärast vallas ligi 600 tööelist vähem, rändestsenaariumi järgi u 1400 tööelist vähem. Prognoosiperioodi lõpuks on tööeliste muutus vastavalt -1100 (-20%) ja -2500 (-45%) elanikku (joonis 26).

Joonis 26. Tööeas elanike (vanus 19-64) arvu prognoos Põltsamaa vallas aastani 2040

Ainsaks mittekahanevaks vanuserühmaks on tulevikus eakad. Kahaneva maksutulu juures jääb seega erinevate sotsiaalteenuste osutamise vajadus püsima. Vanemate kui 80 eluaastat elanike arv (lähteaastal 715 elanikku) suureneb 20 aastaga 100 võrra (joonis 27). Seega suureneb eakate osakaal rahvastikus tempokalt ja ületab juba järgmise kümnendi algul 30% piiri kogu elanikkonnast.

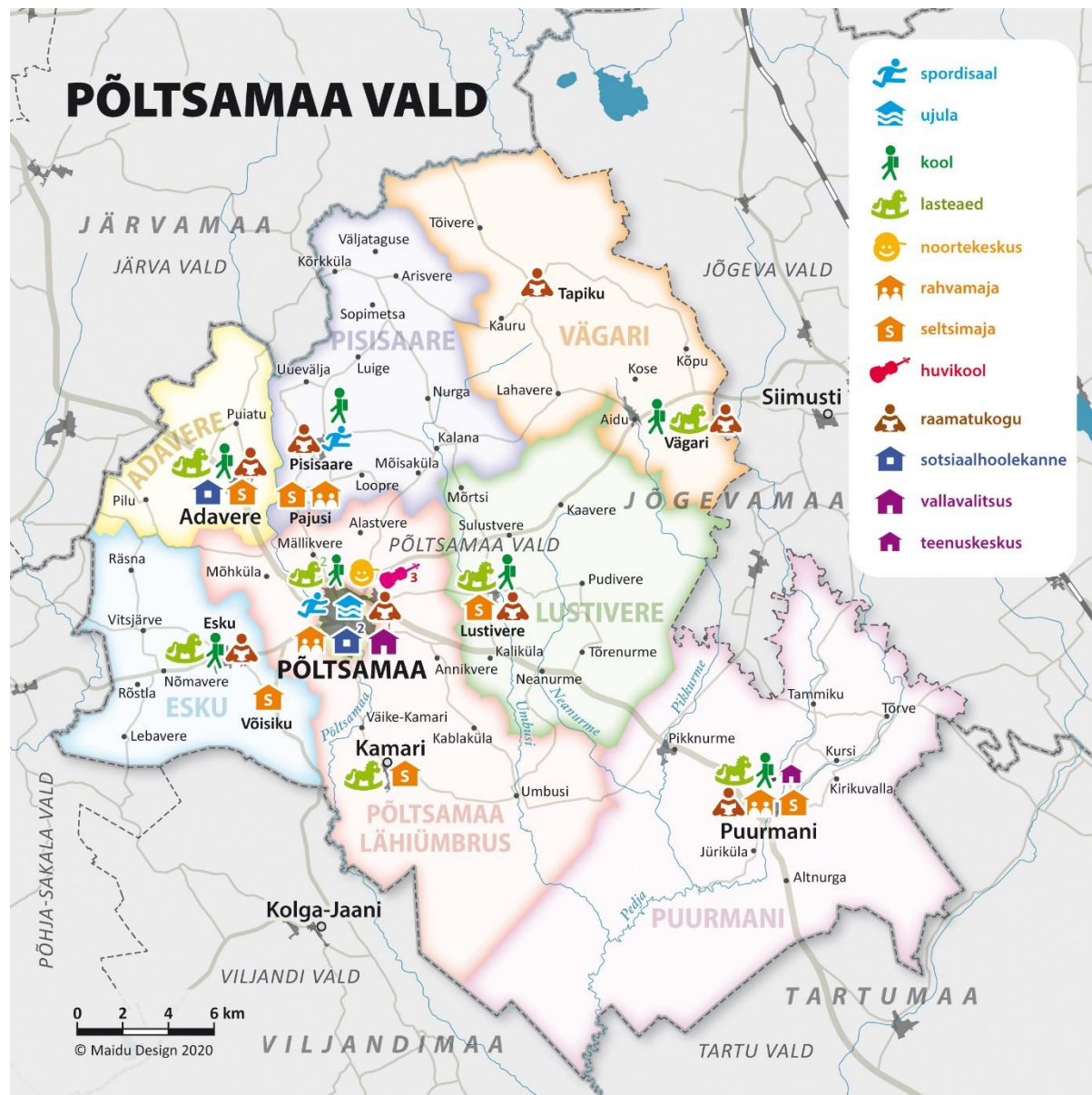

Joonis 27. Eakate (vanus 65+) arvu prognoos Põltsamaa vallas aastani 2040

3. PÕLTSAMAA VALLA ASUTUSED JA TEENUSED

3.1. Asutused ja nende paiknemine

Põltsamaa valla pakutavad või rahastatavad teenused on elanikele kättesaadavad kaheteistkümnes valla asustusüksuses (joonis 28).

Joonis 28. Põltsamaa valla avalikud teenused

Põltsamaa valla hallata on 14 asutust otseselt valla elanikele isikuteenuseid pakkuvat asutust:

- seitse kooli, neist viis ühendasutust koos lasteaiaga;
- kolm lasteaeda ning kooliga ühendasutuste lasteaedade viis tegevuskohta (20/21 õppeaastast suleti Kamari tegevuskoht);
- Põltsamaa Muusikakool;
- Põltsamaa Raamatukogu – vallaraamatukogu Põltsamaal (täidab ka maakonnaraamatukogu ülesandeid), kuus haruraamatukogu ja üks teeninduspunkt;
- Põltsamaa Kultuurikeskus – kolm tegevuskohta;
- Põltsamaa Valla Päevakeskus kahes tegevuskohas;

- vallavalitsuse teenused kahes tegevuskohas.

Hallatava asutusena tegutseb ka Põltsamaa Haldus (kommunaalteenused). Vallal on täielik kontroll Sihtasutuses Põltsamaa Tervis ja Sihtasutuses Põltsamaa Sport. Vallal on 100% osalus ettevõtetes Põltsamaa Vallavara OÜ ja Põltsamaa Vesi OÜ.

Osa teenuseid on delegeeritud mittetulundusühingutele, sihtasutustele, ettevõtetele või osutatakse koostöös teiste organisatsioonidega. Vallale kuuluval kinnisvaral tegutsevad:

- neli seltsimaja (Lustivere, Kamari, Pajusi, Tapiku) osutavad erinevas mahus kultuuri- ja kogukonnateenuseid;
- Põltsamaa Kunstikool;
- Põltsamaa Perepesa (ennetus- ja peretöökeskus);
- SA Põltsamaa Sport hallata on kaks spordisaali ja ujula ning sihtasutus korraldab nendel objektidel spordikooli tegevust;
- Põltsamaa Vallavara OÜ all tegutseb Põltsamaa muuseum, turismiinfopunkt. Osaühingu koordineerida on valla elu-, ettevõtlus- ja külastuskeskkonna arendamine (sh Põltsamaa loss, Kamari WPark, Kuningamäe puhkeala jpm).

3.2. Teenuste tarbimine ja kasutajate paiknemismuster

3.2.1. Valitsemine

Põltsamaa valla omavalitsusorganid on vallavolikogu ja vallavalitsus.

Põltsamaa Vallavolikogu on 23-liikmeline. Vallavolikogu on moodustanud kaheksa alatist komisjoni: hariduskomisjon, keskkonna- ja korrakaitsekomisjon, sotsiaalkomisjon, eelarvekomisjon, arengu- ja ettevõtluskomisjon, kultuuri- ja spordikomisjon, maaelukomisjon ning revisjonikomisjon. Komisjonidesse kuulub reeglina kuni kümme liiget. Kokku on komisjonide liikmeid 53.

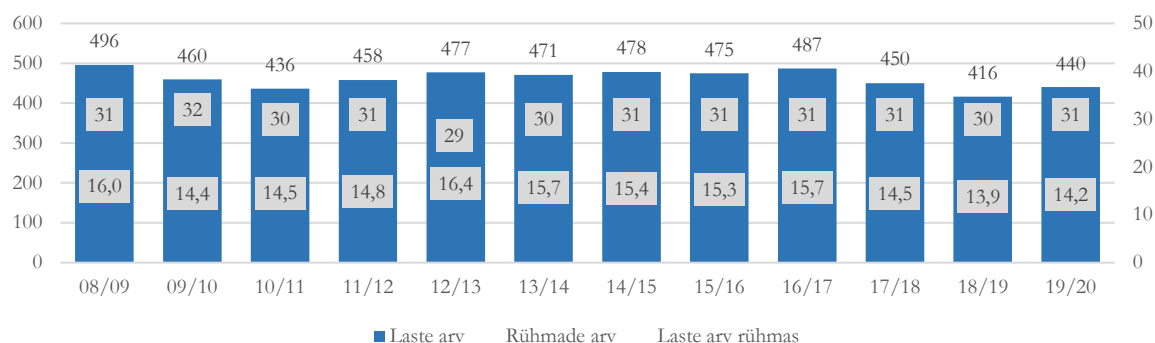
Põltsamaa Vallavalitsus on 7-liikmeline, sinna kuuluvad vallavanem, abivallavanem ja 5 vallavalitsuse liiget. Valla ametiasutuse struktuuris on kuus osakonda: vallakantselei, haridus- ja kultuuri-, arengu- ja planeerimis-, sotsiaal-, majandus- ja rahandusosakond. Kohaliku võimu teostamisega seotud teenistuskohiti on 41, nendest ametikohti on 30 ja töökohti 11. Valla teenuseid osutatakse vallamajas Põltsamaa linnas ja teenuskeskuses Puurmani alevikus. Viimases on nii püsivad töökohad kui ka võimalused mobiilseks tööks. Teenuskeskuse juht kuulub majandusosakonna koosseisu.

3.2.2. Alusharidus

Põltsamaa valla asutustena tegutseb kolm lasteaeda ja kuus kool-lasteaeda:

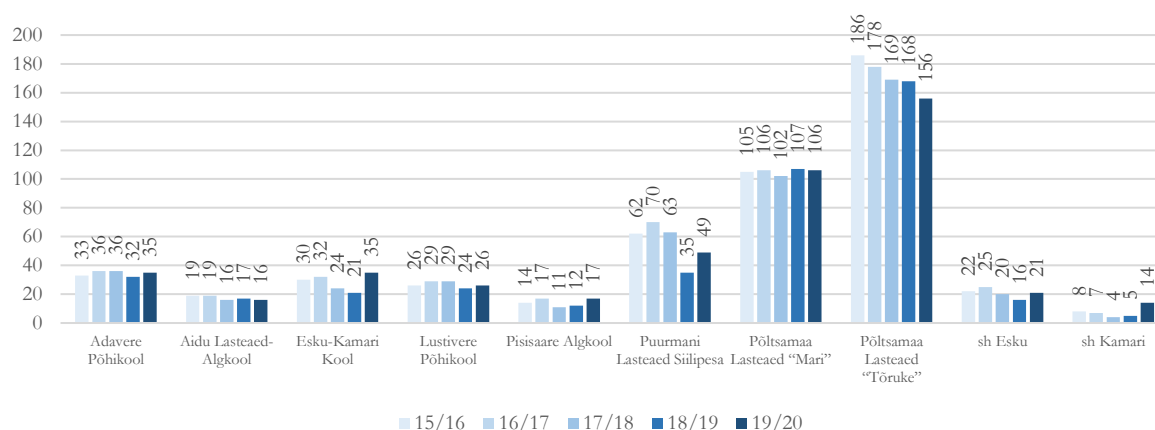
- Adavere Põhikooli lasteaed Adavere alevikus;
- Aidu Lasteaed-Algkool Vägari külas;
- Esku-Kamari Kooli lasteaed tegevuskohtaga Esku külas (tegevuskoht Kamari alevikus suleti 19/20 õppeaasta lõpuga);
- Lustivere Põhikooli lasteaed Lustivere külas;
- Pisisaare Algkooli lasteaed Pisisaare külas;
- Puurmani Lasteaed Siilipesa Puurmani alevikus;
- Lasteaed MARI ja Põltsamaa Lasteaed Tõruke Põltsamaa linnas.

Valla lasteaedades käivate laste arv on viimasel kümnendil püsinud vahemikus 400-500 last ja rühmade arv 30 piiril. Keskmine laste arv rühmas on õppeaastaks 2019/2020 võrreldes eelnevate aastatega mõnevõrra kahanenud tasemele u 14 last rühmas (joonis 29).

Joonis 29. Laste arv Põltsamaa valla lasteaedades õppeaastatel 08/09 kuni 19/20 (EHIS)

Enamus lasteaedades on väikesed, ühe või kahe rühmaga. Suurema lastearvuga lasteaiad on Põltsamaa linnas (joonis 30).

Joonis 30. Laste arv Põltsamaa valla lasteaedades õppeaastatel 15/16 kuni 19/20 (EHIS)

Valla lasteaiad teenindavad oma valla lapsi - 94% lasteaedades käivatest lastest on Põltsamaa valla lapsed. Teiste omavalitsusüksustest on lapsi u 30. Viimastel aastatel on kuni 15 valla last käinud lasteaias väljaspool Põltsamaa valda ehk 97% lastest käib lasteaias oma koduvallas (tabel 8).

Tabel 8. Lapsed lasteaedades õppeaastal 15/16 kuni 19/20 (EHIS)

	15/16	16/17	17/18	18/19	19/20
Valla lasteaedades kokku	461	470	450	416	440
sh Põltsamaa valla lapsed	427	439	395	391	413
sh teise kov lapsed	34	31	55	25	27
Põltsamaa laste osakaal valla lasteaedade lastest	93%	93%	88%	94%	94%
Põltsamaa valla lapsed kokku	440	454	406	406	427
Põltsamaa lapsed mujal	13	15	11	15	14
Põltsamaa valla lastest paikne	97%	97%	97%	96%	97%

Teistest omavalitsusüksustest pärit lapsi käib enim Põltsamaa lasteaias Tõruke. Teise omavalitsusüksuse lasteaias käiakse proportsionaalselt laste arvuga enim Pisasaare, Esku ja Vägari piirkonnast, kuid kuna piirkondades on lasteaialapsi vähe, siis reaalsuses tähendab see vaid kuni kolme last. Tegelikuses käib kõikidest piirkondadest mujal vaid kuni 10% lastest.

Vallasiseste piirkondade vaates on kõige paiksemad Põltsamaa linna, Puurmani, Vägari ja Adavere lapsed. Enam kui pool Pisisaare, Lustivere ja Esku piirkondade lastest käib lasteaias väljaspool piirkonda, peamiselt Põltsamaa linnas. Põltsamaa lähiümbruse lastest 80% käib lasteaiada linna (tabel 9).

Tabel 9. Lasteaedade lapsed piirkondade lõikes õppeaastal 19/20 (EHIS)

	Adavere	Aidu	Esku	Kamari	Lustivere	Pisisaare	Puurmani	Mari	Tõruke	Lapsed valla lasteaiadades	Lapsed mujal	Lapsi piirkonnas kokku	Õpib oma piirkonnas	Õpib oma vallas
Adavere	32							1	6	39	1	40	80%	98%
Esku			17					7	16	40	3	43	40%	93%
Lustivere	1	2			15			2	10	30	1	31	48%	97%
Pisisaare	1				1	13		3	6	24	3	27	48%	89%
Puurmani				1			44		3	48	1	49	90%	98%
Põltsamaa lähiümbrus	1			11	4	1	2	9	30	58	1	59	19%	98%
Põltsamaa linn			1	2	3	1	1	83	68	159	3	162	93%	98%
Vägari		12				1				13	1	14	86%	93%
KOV täpsusega									2	2		2		100%
Muu KOV	0	2	3	0	3	1	2	1	15	27				
Kokku	35	16	21	14	26	17	49	106	156	440	14	427	69%	97%

Lasteaiadades on kokku 31 rühma 440 lapsega, keskmiselt on ühes rühmas 14,2 last ja lapse kohta pinda 16,4 m²(tabel 10).

Tabel 10. Lasteaedade tegevusnäitajad õppeaastal 19/20³

	Laste arv	Üldpind (m ²)	Pinda lapse kohta (m ²)	Rühmade arv	Keskmine laste arv rühmas
Adavere Põhikool	35	369	10,5	3	11,7
Aidu Lasteaed-Algkool	16	200	12,5	1	16,0
Esku tegevuskoht	21	330	15,7	3	7,0
Kamari tegevuskoht ⁴	14	170	12,1	1	14,0
Lustivere Põhikool	26	211	8,1	2	13,0
Pisisaare Algkool	17	300	17,6	1	17,0
Puurmani Lasteaed	49	1 498	30,6	3	16,3
Lasteaed MARI	106	1 538	14,5	6	17,7
Põltsamaa Lasteaed "Tõruke"	156	2 585	16,6	11	14,2
Kokku	440	7 201	16,4	31	14,2

3.2.3. Üldharidus

Vallas tegutseb seitse üldhariduskooli:

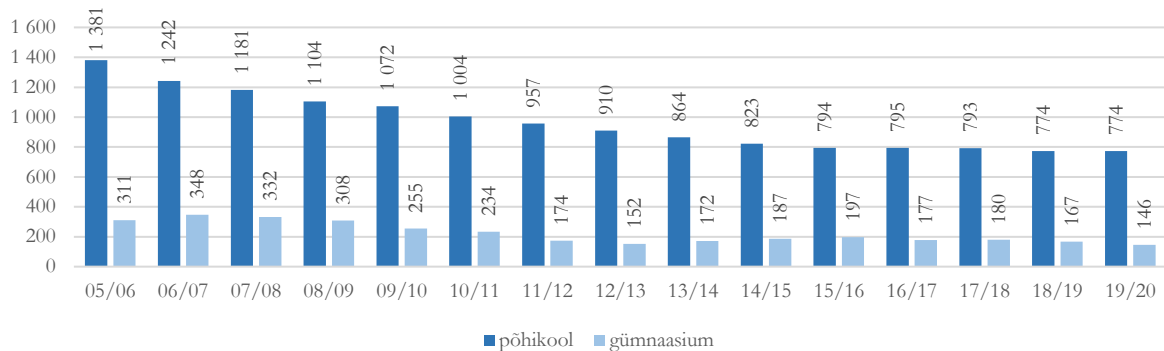
- Adavere Põhikool on 9-klassiline (mõisa)kool Adavere alevikus, õpe toimub osaliselt liitklassides;
- Aidu Lasteaed-Algkool on 4-klassiline kool Vägari külas, õpe toimub liitklassides;
- Esku-Kamari Kool on 6-klassiline kool Esku külas, õpe toimub liitklassides;
- Lustivere Põhikool on 9-klassiline kool Lustivere külas, õpe toimub liitklassides;
- Pisisaare Algkool 6-klassiline kool Pisisaare külas, õpe toimub liitklassides;
- Puurmani Mõisakool on 9-klassiline kool Puurmani alevikus. Õppetöö toimub mõisahoones ja tööõpetuse tunnid mõisa kõrvalhoones;
- Põltsamaa Ühisgümnaasium on gümnaasiumiastmega kool Põltsamaa linnas. 1.-5. klass ja 6.-12. klass õpivad eraldi hoonetes. Kooli juures on eraldi tööõpetuse hoone ja õpilaskodu.

Õpilaste arv Põltsamaa valla koolides on möödunud 15 aasta vaates oluliselt kahanenud. Põhikoolis on õpilasi 600 võrra vähem, samas on viimasel viiel aastal õpilaste arv püsinud stabiilselt

³ EHIS ja Põltsamaa Vallavalitsuse andmed

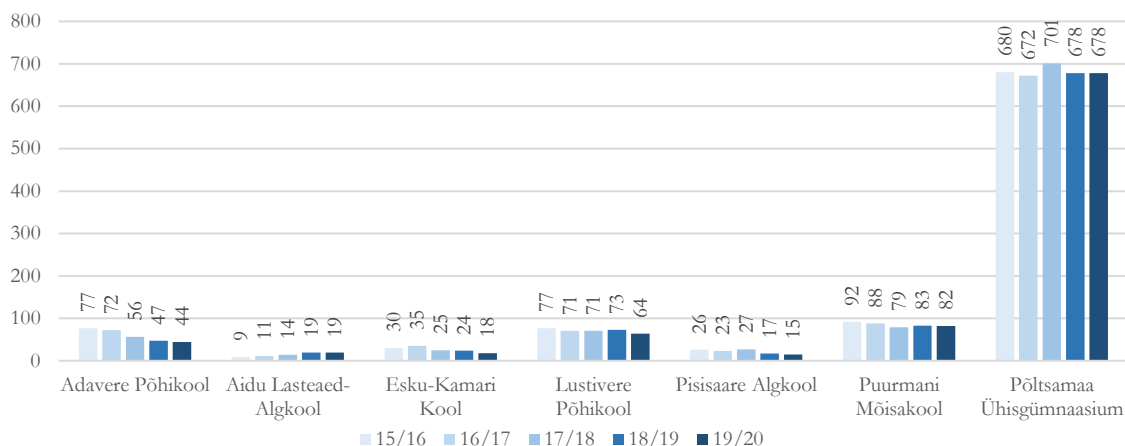
⁴ Õppeaastast 20/21 suletud

ligi 800 õpilase tasemel. Gümnaasiumiastmes on võrreldes perioodi algusega õpilasi u 160 võrra vähem, seejuures on viimasel viiel aastal toimunud langus 50 õpilase võrra (joonis 31).

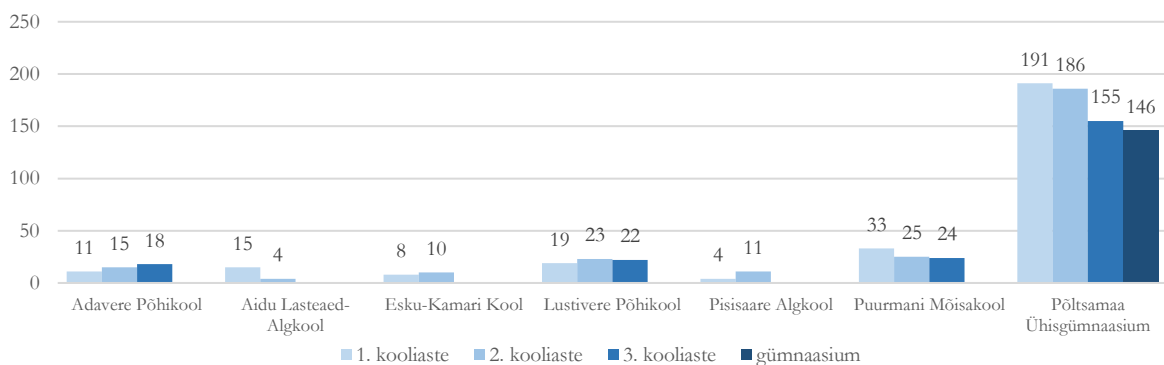
Joonis 31. Õpilaste arv Põltsamaa valla koolides õppeaastatel 05/06 kuni 19/20 (EHIS)

Põltsamaa vallas koolides õppis 2019/2020 õppeaastal kokku 920 õpilast, neist 774 põhikoolis ja 146 gümnaasiumis. Suurima õpilaste arvuga on Põltsamaa Ühisgümnaasium, mille õpilaste arv moodustab ligi kolmveerand valla kõikide koolide õpilastest. Ülejäänud kuus kooli on väikesed, suurim neist on Puurmani Mõisakool 82 õpilasega. Kui Põltsamaa Ühisgümnaasiumis on õpilaste arv püsinud stabiilne ja tillukeses Aidu koolis isegi kasvanud, siis kõikides teistes valla koolides on olnud valdav kahanemise trend (joonis 32).

Joonis 32. Õpilaste arv Põltsamaa valla koolides õppeaastatel 15/16 kuni 19/20 (EHIS)

Õppeaastal 2019/2020 oli I kooliaste II ja III astmest suurem ühisgümnaasiumis ja Puurmani Mõisakoolis. Kui Lustivere Põhikoolis on õpilaste jaotus astmete vahel enamvähem võrdne, siis Adavere Põhikoolis on nooremaid õpilasi võrreldes vanemate klassidega vähem. Esku-Kamari ja Pisasaare koolides on kooliastmed väga väikese õpilaste arvuga (joonis 32).

Joonis 33. Õpilaste arv kooliastmete lõikes õppeaastal 18/19 (EHIS)

Õpilaste arv vallas põhikooliastmes on viimaste aastatega kahanenud 20 õpilase võrra. Valla lapsed moodustavad valdava osa koolide õpilastest. Teistest omavalitsusüksustest pärit laste arv on püsinud 40-50 õpilase vahel. Teises omavalitsusüksuses õppivate Põltsamaa valla laste arv on püsinud stabiilselt 90 kandis, nendest umbkaudu pooled käivad oma erivajaduste tõttu spetsiaalsetes koolides (tabel 11).

Tabel 11. Õpilased põhikoolides 15/16 kuni 19/20 (EHIS)

	15/16	16/17	17/18	18/19	19/20
Valla põhikoolides kokku	794	795	793	774	774
sh Põltsamaa valla lapsed	740	744	751	734	730
sh teise kov lapsed	54	51	42	40	44
valla laste osakaal valla põhikoolide lastest	93%	94%	95%	95%	94%
Põltsamaa valla lapsed kokku	828	831	834	815	820
Põltsamaa lapsed mujal	88	87	83	81	90
valla lastest paikne	89%	90%	90%	90%	89%

Kõige enam õpilasi käib väljapoole valda kooli Vägari ja Esku piirkonnast. Teistes piirkondades jääb mujal käivate õpilaste osakaal allapoole 10%.

Valla siseselt moodustavad Adavere, Aidu, Esku-Kamari, Pisisaare ja Puurmani koolides piirkonna elanikest põhikooliõpilased enam kui 80% kooli õpilastest. Põltsamaa Ühisgümnaasiumis ja Lustivere Põhikoolis ainult poole (sh Põltsamaa lähiümbrus on arvestatud ühisgümnaasiumi teeninduspiirkonnaks).

Adavere Põhikoolis õpib 64% kõikidest piirkonnas elavatest põhikooliõpilastest, Lustivere Põhikoolis 42%, Puurmani Mõisakoolis 87% ja Põltsamaa Ühisgümnaasiumis 94% (tabel 12).

Tabel 12. Piirkondade põhikooliõpilaste paiksus õppeaastal 19/20 (EHIS)

	Adavere Põhikool	Aidu Lasteaed- Algkool	Esku- Kamari Kool	Lustivere Põhikool	Pisisaare Algkool	Puurmani Mõisakool	Põltsamaa ÜG	Lapsed valla põhikoolides	Lapsed mujal	Lapsi piirkonnas kokku	Õpib oma piirkonnas	Õpib oma vallas
Adavere	41					1	16	58	6	64	64%	91%
Esku			14				38	52	20	72	19%	72%
Lustivere	1	3		30			31	65	7	72	42%	90%
Pisisaare	1			2	13		38	54	4	58	22%	93%
Puurmani						66	1	67	9	76	87%	88%
Põltsamaa				9	1		99	109	11	120	0%	91%
Põltsamaa linn				7	1		293	301	12	313	94%	96%
Vägari		16		4			2	22	16	38	42%	58%
KOV täpsusega				1			1	2	5	7		29%
Muu KOV	1	0	4	11	0	15	13	44				
Kokku	44	19	18	64	15	82	532	774	90	820	55%	89%

Aidu-Lasteaed Algkool on 4- klassiline kool, I kooliastmes õpib 93% piirkonnas elavatest vastava astme õpilastest. Esku-Kamari Kool on 6-klassiline kool. I astmes õpib 29% ja II astmes 25% piirkonnas elavatest vastava astme õpilastest. Pisisaare Algkool on 6-klassiline kool. I astmes õpib 15% ja II astmes 43% piirkonnas elavatest vastava astme õpilastest. Ka Lustivere Põhikoolis õpib I astmes kohapeal ainult kolmandik lastest. Kui I ja II kooliastmes õpib enam kui 90% õpilastest vallas, siis III kooliastmes väheneb näitaja 82% peale. Seda eelkõige Esku ja Vägari piirkonna laste arvel, kes asuvad õppima vastavalt Kirivere või Siimusti kooli (tabel 13).

Tabel 13. Piirkondade põhikooliõpilaste paiksus kooliastmete lõikes õppeaastal 19/20 (EHIS)

	Õpib oma piirkonnas			Õpib Põltsamaa vallas			
	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste	
Adavere		53%	59%	78%	100%	91%	83%
Esku		29%	25%	0%	79%	86%	45%
Lustivere		36%	55%	37%	91%	95%	84%
Pisisaare		15%	43%	0%	95%	96%	87%
Puurmani		90%	81%	89%	90%	85%	89%
Põltsamaa		0%	0%	0%	95%	89%	89%

Põltsamaa linn	96%	93%	92%	98%	95%	96%
Vägari	93%	30%	0%	100%	50%	21%
Kokku	61%	59%	52%	94%	90%	82%

Viie aasta taguse ajaga võrreldes õpib gümnaasiumiastmes 63 Põltsamaa valla last vähem, Põltsamaa Ühisgümnaasiumis 51 õpilast vähem. Mujalt pärit õpilaste arv on ühisgümnaasiumis püsinud 20-30 vahel. Mujal õppijate arv oli võrreldes varasemate aastatega väiksem just möödunud õppeaastal. Põltsamaa valla elanikest õpilased moodustavad enam kui 80% Põltsamaa Ühisgümnaasiumi õpilastest. Stabiilselt on enam kui 70% valla gümnaasiumiõpilastest valinud õppimiseks Põltsamaa Ühisgümnaasiumi (tabel 14).

Tabel 14. Õpilased gümnaasiumides 14/15 kuni 18/19 (EHIS)

	15/16	16/17	17/18	18/19	19/20
Põltsamaa Ühisgümnaasium	197	177	180	167	146
sh Põltsamaa valla lapsed	168	159	154	143	119
sh teise kov lapsed	29	18	26	24	27
valla laste osakaal valla gümnaasiumide lastest	85%	90%	86%	86%	82%
Põltsamaa valla lapsed kokku	230	228	227	205	167
Põltsamaa lapsed mujal	62	69	73	62	48
valla lastest paikne	73%	70%	68%	70%	71%

Koolides on õppepinda kokku suurusjärgus 15 400 m² (ilma spordipinnata), mis teeb keskmiselt 16,7 m² õpilase kohta. (tabel 15).

Tabel 15. Koolide tegevusnäitajad õppeaastal 19/20 (EHIS, Põltsamaa Vallavalitsus)

	Õpilaste arv	Õppepind (m ²) EHIS	Pinda lapse kohta EHIS
Adavere Põhikool	44	2487	56,5
Aidu Lasteaed-Algkool	19	390	20,5
Esku-Kamari Kool	18	943	52,4
Lustivere Põhikool	64	1545	24,1
Pisisaare Algkool	15	675	45,0
Puurmani Mõisakool	82	2271	27,7
Põltsamaa Ühisgümnaasium	678	7048	10,4
Kokku	920	15359	16,7

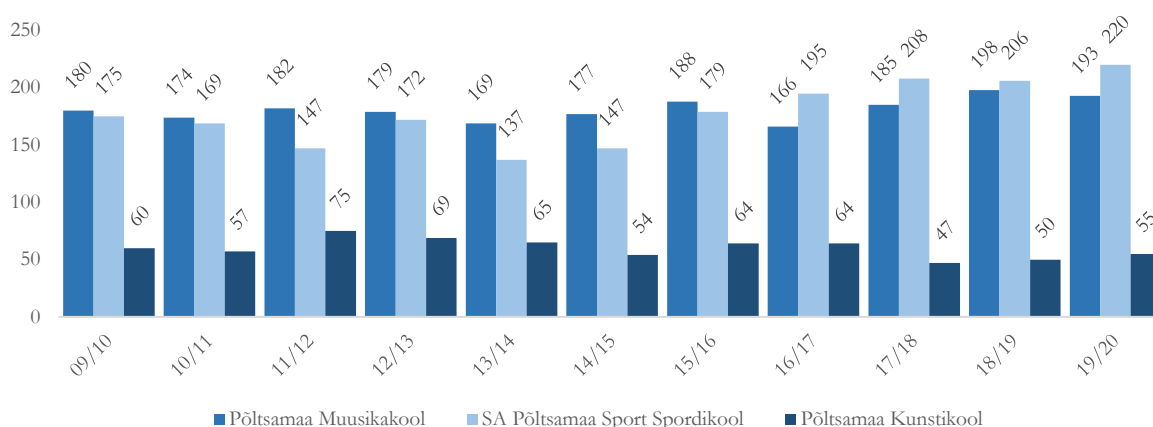
3.2.4. Huviharidus ja huvitegevus

Põltsamaa vallas tegutseb kolm huvikooli: valla hallatava asutusena Põltsamaa Muusikakool ja erakoolidena Põltsamaa Spordikool ja Põltsamaa Kunstikool. Möödunud õppeaastal õppis huvikoolides kokku enam kui 450 õppurit.

Põltsamaa Muusikakooli põhitegevuseks on muusikalise põhihariduse andmine. Muusikakooli õppetöö koosneb grüpiõpetusest (üldained, ansamblid, orkestrid) ja individuaalõpetusest (pilliõpe). Õppevormilt toimub eel-, põhi- ja täiskasvanuõpe. Viimasel kümnel aastal on õpilaste arv koolis olnud stabiilselt veidi allpool 200 piiri.

Põltsamaa Spordikool on SA Põltsamaa Sport hallatav eraõiguslik huvialakool. Kool pakub lastele ja noortele vanuses 6-19 eluaastat võimalusi sportlikuks treeninguks ja süvendatud spordiõppeks. Peamised distsipliinid on jalgpall, võrkpall, kergejõustik, suusatamine ja maadlus. Viimastel aastatel on õpilaste arv koolis kasvanud ületades 200 piiri.

Põltsamaa Kunstikool on MTÜ Põltsamaa Kunstiselts hallatav eraõiguslik huvialakool. Kool on avatud kõigile kunstihuvilistele ringitegevuseks süvendatud kunstiõppeks ja täiskasvanuõppeks. Õpilaste arv koolis on püsinud vahemikus 50-60 õpilast (joonis 34).

Joonis 34. Õpilaste arv huvikoolides õppeaastatel 09/10 kuni 19/20 (EHIS)

Huvitegevuses on võimalik osaleda kõikides valla koolides. Õppeaastal 19/20 tegutses koolides 101 erinevat huviringi. Esindatud on nii kunsti-, muusika-, tantsu-, spordi- kui ka arvuti- ja robotika ringid. Ringides oli osalejaid ligi 1500 ehk üks laps võttis osa keskmiselt 1,6 huviringi tegevustest. Väikestes koolides oli vastav näitaja kõrgem (tabel 16).

Tabel 16. Huviringide arv ja osaluste arv huviringides valla koolides õppeaastal 19/20 (Põltsamaa vald)

	Huviringide arv	Osaluste arv	Osalusi õpilase kohta
Adavere Põhikool	11	161	3,7
Aidu Lasteaed-Algkool	3	47	2,5
Pisisaare Algkool	7	59	3,9
Esku-Kamari Kool	5	45	2,5
Lustivere Põhikool	12	122	1,9
Puurmani Mõisakool	16	192	2,3
Põltsamaa Ühisgümnaasium	47	855	1,3
Kokku	101	1481	1,6

Mitme kooli juures tegutsevad ka noorteorganisatsioonid, Adaveres ja Lustiveres noorteühing Eesti 4H ja noorteühing TORE ning Kamaris noorkotkad ja kodutütred.

Lisaks pakuvad erinevates piirkondades võimalusi huvitegevuseks ka vallas tegutsevad spordiklubid, rahvamajad/seltsimajad ja Põltsamaa noorte- ja elukestva õppe keskus.

3.2.5. Noorsootöö

Laste ja noorte vaba aja sisustamisega tegelevad Põltsamaa vallas peamiselt koolid (huviringide näol), külaseltsid, rahvamajad, Põltsamaa Kultuurikeskus ja NÜ Juventus Põltsamaa noorte- ja elukestva õppe keskus.

Põltsamaa noorte- ja elukestva õppe keskus töötab kolm noorsootöötajat ning NOORTE TUGILA nõustaja. Keskuses pakutakse noortele võimalust ajaveetmiseks ning korraldatakse erinevaid tegevusi. Valla külades on keskus teinud mobiilset noorsootööd. Paljud tegevused on projektipõhised valla ja keskuse koostöös.

Noortekeskus asub vahetult kooli lähedal ja on avatud koolipäevadel kell 11-19. Nädalavahetustel ja õhtutel kasutatakse hoonet ka teiste asutuste ja tegevuste tarbeks. Noorsootöö sihtgrupiks on 7-26-aastased noored. Erinevatel sündmustel osalenud unikaalseid noori on olnud enam kui 700. Valdav osa neist vanuses 7 kuni 16 eluaastat. Kolmveerandi kohtumistest toimub noortekeskuses kohapeal (tabel 17).

Tabel 17. NÜ Juventus Põltsamaa noortekeskuse teenuste kasutajate profiil (Põltsamaa vald)

	2018	2019
Osaluste arv	11 546	13 598
sh noortekeskuse ruumides	7 739	10 057
sh unikaalsed, sh:	651	738
kuni 6-aastased	23	20
7-11 aastased	262	294
12-16 aastased	242	265
17-19 aastased	81	98
20 aastased ja vanemad	43	61

2020. aastal elab vallas enam kui 1900 noort ehk 20% kogu elanikkonnast. Noorte osakaal on keskmisest paari protsendipunkti võrra madalam Põltsamaa linnas. Samas elab Põltsamaa linnas ja selle lähiümbruses pool valla noortest (tabel 18).

Tabel 18. Noored vanuses 7 kuni 26 eluaastat Põltsamaa vallas seisuga 1.01.2020 (Rahvastikuregister)

Piirkond	Vanusrühm 7-26	Osakaal piirkonna rahvastikust
Adavere	165	23%
Esku	161	20%
Lustivere	175	23%
Pisisaare	138	20%
Puurmani	205	20%
Põltsamaa lähiümbrus	261	22%
Põltsamaa linn	718	18%
Vägari	95	21%
Kokku	1918	20%

Seega külastas 2019. aastal NÜ Juventus Põltsamaa noorte- ja elukestva õppe keskust või võttis mõnest mujal toimunud sündmusest osa u 38% valla noortest, sealhulgas vanusrühmast 6-11 eluaastat u 60% ja vanusrühmast 12-16 eluaastat u 67% noortest.

Külaseltside eestvedamisel korraldatakse lastele suviseid töö- ja puhkelaagreid.

3.2.6. Kultuuritegevus

Põltsamaa Vallavalitsuse hallatava asutusena tegutseb üks kultuuriasutus - Põltsamaa Kultuurikeskus. Asutusel on kolm tegevuskohta:

- Põltsamaa Kultuurikeskus Põltsamaa linnas;
- Pajusi rahvamaja Pajusi külas;
- Puurmani rahvamaja Puurmani alevikus.

Põltsamaa Kultuurikeskuse hoones on 400-kohaline saal, õppeklass 40 inimesele ja ruumid huviringide tegevusteks.

Puurmani rahvamaja on kasutusel kultuuri- ja vabaajakeskusena, hoones spordisaal ja mitmed väiksemad saalid ja tegelusruumid. Puurmani Mõisakool kasutab spordisaali koolitundide läbiviimiseks. Kultuurisündmusi korraldatakse ka Puurmani mõisas.

Pajusi Rahvamaja asub endises Pajusi mõisa peahoones, hoones on 125- kohaline saal. Lisaks rahvamajas toimuvatele üritustele viiakse erinevaid sündmusi läbi Aidu koolimajas.

Osa kultuuritegevusest on korraldatud koostöös vallaeelarvest püsivalt rahastatud mittetulundusühendustega, kelle kasutusse on antud vallale kuuluv kinnisvara:

- Kamari seltsimaja- MTÜ Kamari Haridusselts;
- Lustivere kultuurimaja - MTÜ Lustivere Külaselts;
- Pajusi külamaja- MTÜ Pajusi Küla Selts;
- Adavere mõis - MTÜ Adavere Mõisa Selts kasutab osasid ruume ja korraldab tegevusi mõisahoones.

Tegevuskohtades on püsivalt tegutsevaid kultuurikollektiive ning laste- ja täiskasvanute huviringe 64, valdav osa neist Põltsamaa Kultuurikeskuse hallatavates tegevuskohtades. Ruumide kasutusaktiivsus püsivategevuseks varieerub paarist tunnist kuni 65 tunnini nädalas.

Tabel 19. Kultuuriasutuse ja seltside tegevusnäitajad aastal 2020⁵

	Kollektiive	Osalejaid	Ruumide kasutus (tunde nädalas)
Põltsamaa kultuurikeskus	26	500	65
Pajusi rahvamaja	8	80	17
Puurmani rahvamaja	19	70	26
Kokku Põltsamaa kultuurikeskuses	53	650	108
Kamari seltsimaja	2	25	4
Lustivere kultuurimaja	5	36	6
Pajusi külamaja	1		3
Adavere mõis	5	40	9
Kokku seltsimajades	11	76	22
Kõik kokku	64	726	130

Tegevuskohtades toimuvad samuti erinevad kontserdid, teatrietendused, seminarid ja koolitused. Korraldatakse piirkondlikke ja traditsioonilisi kultuurisündmusi. Ruume kasutavad koolid ja lasteaiad erinevate sündmuste korraldamiseks. Samuti renditakse ruume välja. Kultuurisündmusi toimub peale rahvamajade ja kultuurikeskuste ka koolides, lasteaiades, kirikutes ja külakeskustes. Vabaõhusündmused toimuvad peamiselt erinevatel valla laululavadel ning külaplatsidel. Tegevusnäitajad on täpsemalt välja toodud töö lisas.

⁵ Asutuste esitatud andmed

3.2.7. Raamatukogud

Põltsamaa vallas on kõik raamatukogud koondatud ühtse juhtimise alla. Põltsamaa Raamatukogu tegutseb Põltsamaa valla rahvaraamatukoguna ja asutuse struktuuri kuuluvad lisaks pearaamatukogule kuus haruraamatukogu ja üks teeninduspunkt:

- Põltsamaa Raamatukogu – pearaamatukogu Põltsamaa linnas;
- Adavere raamatukogu – haruraamatukogu Adavere mõisahoone II korrusel;
- Aidu raamatukogu – haruraamatukogu Aidu koolihoones;
- Esku raamatukogu – haruraamatukogu Esku koolihoones;
- Lustivere raamatukogu – haruraamatukogu Lustivere koolihoones;
- Pajusi raamatukogu – haruraamatukogu Pisisaare spordikeskuse fuajees;
- Puurmani raamatukogu – haruraamatukogu Puurmani rahvamajas;
- Tapiku teeninduspunkt – jagab ruume Tapiku Külaseltsiga.

Põltsamaa Raamatukogu täidab ka maakonnaraamatukogu ülesandeid Jõgeva maakonnas.

Raamatukogude 2019. aasta tegevusnäitajate järgi on raamatukogudel kokku ligi 3300 lugejat ehk u kolmandik valla elanikkonnast, ligi 60% neist pearaamatukogul. Haruraamatukogude lugejate arv on keskmiselt paarisaja kandis. Suurema klasside arvuga koolides paiknevates haruraamatukogudes on laste osakaal lugejatest kõrgem. Külastuste arv ühe lahtioleku tunni kohta jääb kõikides haruraamatukogudes ja teeninduspunktis allapoole 4 inimese piiri (tabel 20).

Tabel 20. Raamatukogude tegevusnäitajad aastal 2019 (keskraamatukogu, konsultandi arvestus)

	Avatud nädalas(t)	Lahtioleku päevad	Lugejate arv	Lapsi lugejatest	Külastuste arv	Laste % küllastajatest	Laenutusi kokku	Laenutusi /küllastaja	Laenutusi päevas	Külastusi päevas	Külastusi tunnis
Põltsamaa	45	6	1 888	36%	37 113	40%	57 597	1,55	185	119	15,9
Adavere	37	5	260	23%	4 387	38%	9 112	2,08	35	17	2,3
Aidu	40	5	190	21%	3 595	27%	10 109	2,81	39	14	1,7
Esku	27	4	171	35%	4 188	38%	6 786	1,62	33	20	3,0
Lustivere	24	4	153	39%	2 852	32%	5 274	1,85	25	14	2,3
Pajusi	40	5	147	24%	4 827	32%	6 114	1,27	24	19	2,3
Puurmani	40	5	324	29%	5 460	28%	9 185	1,68	35	21	2,6
Tapiku	15	4	133	14%	3 092	6%	7 072	2,29	34	15	4,0
Kokku	268	38	3 266	32%	65 514	35%	111 249	1,70	56	33	4,7

Raamatukogud täidavad osalt ka kogukonna kultuuri- ja teenustekeskuste rolli, põhiteenuste kõrval korraldatakse kirjandusüritusi, näitusi, salongi- ja filmiõhtuid, tegeldakse laste aja sisustamisega. 2019. aastal korraldati erinevates tegevuskohtades kokku enam kui 550 üritust ja näitust. Ligi pool enam kui 6600 küllastajast olid lapsed (tabel 21).

Tabel 21. Sündmused raamatukogudes aastal 2019 (keskraamatukogu)

	Ürituste arv	Näituste arv	Ürituste külastused	sh lapsed
Põltsamaa	131	64	3 482	1 829
Adavere	41	35	442	262
Aidu	24	43	316	142
Esku	8	5	136	75
Lustivere	34	7	676	295
Pajusi	25	34	328	163
Puurmani	54	33	1 050	378
Tapiku	8	13	243	20
Kokku	325	234	6 673	3 164

Samuti pakutakse raamatukogus mitmesuguseid teenuseid (vt lisa), sh e-teenuseid, raamatukogude juures tegutsevad erinevad klubid ja ringid nii täiskasvanutele kui lastele.

3.2.8. Sotsiaalasutused

Põltsamaa valla hallata on üks sotsiaalteenuseid pakkuv asutus. Põltsamaa Valla Päevakeskuse tegevus on korraldatud kahes tegevuskohas – Põltsamaa linnas ja Adavere alevikus. Päevakeskusel on neli põhiteenust:

- eakate toetatud elamine (majutus, toitlustus, abiteenused), 9-10 kohta, neist täidetud 7;
- igapäevaelu toetamise teenus (riigi rahastusel, 17 kohta, neist täidetud 8)
- toetatud elamise teenus (riigi rahastusel, 10 kohta, neist täidetud 2)
- koduteenus – 6 töötajat, u 60 klienti.

Koostöös Lapse Heaolu Arengukeskusega on avatud ennetus- ja peretöökeskus Põltsamaa Perepesa. Keskuses on avatud mängutuba, teenuste nimekirjas on lühiajaline lapsehoiuteenus, psühholoogiline nõustamine, tugigrupid, perekool, koolitused ja pere lahendusring.

Muud sotsiaalteenused vallas on korraldatud viisil, kus nende osutamist korraldab vallavalitsuse sotsiaalosakond, valla osalusega või eraõiguslik isik. Põltsamaa valla poolt pakutavaid erinevaid sotsiaalteenuseid kasutas 2019. aastal enam kui 750 isikut:

- koduteenus- saajate arv 76,
- väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus (teenuse toetus)- saajate arv 96; kulu aastas 273 726 €;
- tugisikuteenus: saajate arv 135, sh peresid 49, lapsed 85, täiskasvanud 1;
- täisealise isiku hooldusteenus, teenuse saajad 239
- sotsiaaltransporditeenus: saajate arv 117,
- eluruumi tagamise teenus: saajaid 51
- võlanõustamise teenus: saajaid 13
- asendushooldusteenus: saajaid 24
- järelhooldusteenus: saajaid 2
- isikliku abistaja teenus, varjupaigateenus, turvakoduteenus ja lapsehoiuteenus: saajaid ei olnud.

Valla loodud SA Põltsamaa Tervis pakub õendusabiteenust. Õendusabi osutatakse nii statsionaarselt kui ambulatoorselt (koduõendus). Haiglas on kokku 31 voodikohta, nendest 14 on Eesti Haigekassa rahastatud ja 17 on tasulised kohad, mille rahastamisel aitab vajadusel ka omavalitsus (2019 suve seisuga 3 isikut). Tasulise teenuse kohtadest on täidetud 16, kellest omakorda 15 on Põltsamaa valla elanikud.

Valla asutatud MTÜ Lustivere Hooldekodu pakub üldhooldusteenust. Teenuse kohti on 59, neist täidetud 57, millest omakorda Põltsamaa vallast 37. Vald aitab tasuda 30 kliendi kohamaksu.

Vallas asuvad veel järgmised eraõiguslikud hoolekandeteenuse osutajad:

- AS Hoolekandeteenused Võisiku kodu pakub ööpäevaringset erihoolekandeteenust (teenusel juunis 2020 u 110 isikut. Raporti valmimise seisuga on 22 isikut juba teenusel valminud Põltsamaa üksuses);
- AS Lõuna-Eesti Hooldekeskuse Põltsamaa kodu pakub väljaspool kodu osutatavat üldhooldusteenust (asutuses on 168 kohta, 39 klienti on Põltsamaa vallast, neist 10 kohamaksu tasumist toetab vald).

Mujal hooldekodudes on üldhooldusteenusel 37 valla elanikku. Tarvilikud muude teenuste kohad ostetakse väljaspoolt valda. Sotsiaalteenuseid osutatakse paljuskki just vanematele vanuserühmadele. 65 eluaastat ja vanemaid elanikke on vallas enam kui 2300 (24% valla elanikkonnast) ja vanemaid kui 80 eluaastat on enam kui 700 (7% elanikkonnast). Kõige suurem on eakate osakaal Põltsamaa linnas (tabel 22).

Tabel 22. Eakad Põltsamaa valla piirkondades 2020 (Rahvastikuregister)

	Adavere	Esku	Lustivere	Pisisaare	Puurmani	Põltsamaa lähiümbrus	Põltsamaa linn	Vägari	Kokku
Vanusrühm 65+	149	178	148	144	243	271	1099	97	2329
osakaal	20%	22%	19%	21%	23%	22%	28%	21%	24%
Vanusrühm 80+	37	40	33	33	76	80	383	33	715
osakaal	5%	5%	4%	5%	7%	7%	10%	7%	7%

3.2.9. Sporditegevus

Valla asutatud SA Põltsamaa Sport korraldab spordi juhtimist, spordivõistlusi ja haldab järgnevaid spordirajatisi:

- Felixhall - täismõõtmega spordisaal (võrkpalli-, korvpalli-, käsipalli- ja jalgpallitreeningud), maadlusaal, jõusaal, kergejõustiku siseharjutuspaik;
- Pisisaare spordihoone - normaalmõõtmeline pallimängude saal, kolm sulgpalliväljakut, ristipidi kaks korv- ja võrkpalliväljakut, ronimissein, riistvõimlemise võimalused, peeglinurk, jõusaal;
- Põltsamaa ujula – 13 m pikkune 3 rajaga sisebassein, saun;
- erinevad rajatised valla territooriumil (sh kunstmuruväljakud, Lille tn tenniseväljak, Kuningamäe Terviserada jmt).

Sihtasutus haldab samuti Põltsamaa Spordikooli. Kolme kooli ja ühe rahvamaja juures on sportimisvõimalused, mida on võimalik kasutada lisaks koolitundide läbiviimisele ka kogukonnal:

- Adavere Põhikool - võimla 36x24x9 m (korvpalli-, võrkpalli-, tennise- ja käsipalliväljak. Väljalal staadion, uisuringrada, kunstmurukattega jalgpalli- ja korvpalliväljak;
- Lustivere Põhikool – võimla 19x9x6 m (vähendatud mõõtmega korvpalli- ja võrkpalliväljak). Väljalal staadion ja palliväljakud;
- Puurmani rahvamaja – võimla 20x11x7 m (erinevad pallimängud);
- Põltsamaa Ühisgümnaasium – võimla 14x12x6 m (korvpalli- ja võrkpalliväljak). Väljalal kunstmurukattega jalgpalliväljak ja spordiplatsid;
- Esku, Pisisaare ja Aidu koolihoonetes on väikesed multifunktsionaalse kasutusega saalid.

Spordiregistri andmetel on Põltsamaa vallas kokku 40 spordiobjekti. Valda on registreeritud 23 spordiklubi. Klubide tegevuses osaleb 512 harrastajat.

3.2.10. Seltsitegevus ja muud teenused valla kinnisvaral

Põltsamaa vallale kuuluvat kinnisvara kasutavad mitmed mittetulundusühendused:

- Puurmani saun - MTÜ Puurmani Eakate Selts korraldab Pedja jõe kaldal asuvas saunamajas saunateenust;
- MTÜ Vägari kasutab seltsitegevuseks vallale kuuluvat korterit küla ühes kortermajas;
- Põltsamaa Raamatukogu Tapiku teeninduspunkt - MTÜ Tapiku Külade Selts jagab ruume teeninduspunktiga ning on rajamas juurde saalipinda hoone kasutusest väljas olevas osas;
- Pajusi rahvamaja - MTÜ Pajusi Teater kasutab ruume hoone II korrusel;
- Puurmani lasteaed – MTÜ Puurmani Käsitööselts Kati tegutseb ühes kasutusest väljas rühmaruumis;
- Põltsamaa linnus ja konvendihoone – kompleksi arendab Põltsamaa Vallavara OÜ, kelle all tegutseb muuseum ja turismiinfopunkt. Ruume kasutatakse mitmel otstarbel (erinevate ühingute poolt) – Põltsamaa Kunstikool, veinikelder, toidumuuseum, Katre Arula Meistrikoda, Kersti Kangrukoda, Kesk-Eesti Kunstigalerii pART, Kunstikeskus ja savikoda, Põltsamaa Käsitööseltsi Värkstuba, Lossirestoran Konvent, Papagoi Teater ja Põltsamaa Niguliste kirik.

4. ASUTUSTE EELARVED JA TÖÖTAJAD

4.1. Valla eelarvepositsioon

Valla teenuste ja nende osutamiseks kasutatava kinnisvara arendamiseks on olulise tähtsusega valla finantsvõimekus. Põltsamaa valla põhitegevuse tulude maht on u 15 miljonit eurot. Kuigi valla eelarve maht on möödunud kuue aasta jooksul suurenenud enam kui 3 miljoni euro võrra, on põhitegevuse tuleml võrreldes kõrghetkega aastal 2015 (mil see oli 1,5 miljonit eurot) järjepidevalt kahanenud. Tulemi osakaal oli möödunud eelarveaasta täitmise alusel 5% põhitegevuse tuludest. Eesti keskmine on 13%. Võrreldes maakondade keskmise näitajaga (v.a Harjumaa), on Põltsamaa valla tulemi osakaal tagasihoidlik. Seoses eelarvemahu kasvu ja elanikkonna kahanemisega on tulud elaniku kohta kuue aastaga suurenenud ligi 50%.

Valla võlakohustused olid 2019. a lõpu seisuga 5,6 miljonit eurot. Perioodi 2014-2019 jooksul on võlad suurenenud 1,6 miljoni võrra. 2019. a lõpu seisuga on valla netovõlakoormuse määr 34%, mis on Eesti keskmisest kümmekond protsenti kõrgem. Võlakohustused elaniku kohta on suurenenud 220 euro võrra 570 euron.

Perioodil 2014-2019 on vald investeerinud põhivarasse u 15 miljonit eurot, kokku enam kui 1500 eurot elaniku kohta (2020. a seisuga). Investeeringute kogumahust 46% on olnud võimalik teha sihtfinantseeringute toel (tabel 23).

Tabel 23. Põltsamaa valla eelarvenäitajad (Rahandusministeerium, konsultandi arvestused)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020 ⁶
Põhitegevuse tulud	11 768 000	12 680 000	13 088 000	13 954 000	14 092 000	14 659 000	15 039 000
Põhitegevuse kulud	10 657 000	11 161 000	11 712 000	12 638 000	13 038 000	13 946 000	14 933 000
Põhitegevuse tuleml	1 111 000	1 519 000	1 375 000	1 315 000	1 055 000	713 000	106 000
Tulemi osakaal tuludest	9%	12%	11%	9%	7%	5%	1%
Põhitegevuse tulud elaniku kohta	1 054	1 165	1 213	1 318	1 408	1 487	1 556
Põhitegevuse tuleml elaniku kohta	100	140	127	124	105	72	11
Võlakohustused aasta lõpu seisuga	4 003 000	4 988 000	4 898 000	5 352 000	5 978 000	5 630 000	5 999 000
Likviidsed varad aasta lõpu seisuga	977 000	1 308 000	1 701 000	655 000	1 662 000	594 000	0
Netovõlakoormus (eurodes)	3 026 000	3 680 000	3 196 000	4 697 000	4 316 000	5 036 000	
Netovõlakoormuse %	25,71%	29,02%	24,42%	33,66%	30,63%	34,35%	
Võlakohustused elaniku kohta	359	458	454	505	597	571	621
Põhivara soetus	1 043 000	4 158 000	982 000	3 947 000	1 401 000	1 084 000	1 090 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine	317 000	2 461 000	80 000	1 401 000	1 547 000	1 078 000	210 000
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine	65 000	224 000	74 000	301 000	889 000	842 000	641 000
Põhivara soetus elaniku kohta	99	403	98	401	229	195	179

Valla netovõlakoormuse individuaalne piirmäär on 60%, maksimaalne netovõlakoormus on 2019. a lõpu seisuga arvestusega 8,8 miljonit eurot. Seega on teoreetiline laenuvõime kuni 3 miljonit eurot. Kujunenud väikese põhitegevuse tulemi juures on tegelik laenamise võimekus tagasihoidlik. Likviidsete varade maht oli möödunud eelarveaasta lõpul väiksem kui kalendrikuu kulud ehk piisav varu töötasude ja arvete tähtaegseks maksmiseks saab tekkida vaid käibekrediidi kasutusega.

Maksumaksjad moodustavad u 46% valla elanikkonnast. Maksumaksja keskmine sissetulek oli 2019. aastal ligi 1100 eurot kuus, mis on u 150 euro võrra madalam kui Eestis keskmiselt. Väliskeskkonnast tuleneb jätkuv surve valla kulude kasvuks palgatõusu ja hindade kallinemise näol. Teisalt piiravad tööelise elanikkonna kahanemine ja väljaränne tulumaksu laekumise kasvu.

⁶ Prognooseelarve 2020, aastad 2014-2019 eelarve täitmine

Valla jooksva majandamise⁷ ja vähegi arvestatava investeerimisevõimekuse saavutamiseks on vaja oluliselt parandada Põltsamaa valla eelarvepositsiooni. Olemasolevate laenude tagasimaksmise ja investeringuvõimekuse saavutamiseks on vajalik keskenduda põhitegevuse kulude ülevaatamisele ning varade, kohustuste ja tegevuste optimeerimisele. Põhitegevuse 10%lise tulemi saavutamiseks on vajalik kulude (2020. a kulueelarve prognoos) vähendamine 1,5 miljonit eurot. Investeerimis- ja finantseerimistegevuse maksimaalseks võimendamiseks ehk vähemalt 16%lise tulemi saavutamiseks 2,5 miljonit eurot.

Valla tuludest enam kui pool (53%) moodustavad maksutulud, 39% saadavad toetused ning 6% tulud kaupade ja teenuste müügist. Eestis keskmiselt on maksutulude osakaal eelarves 61%, toetuste osakaal 28% ja kaupade ja teenuste müügist saadavate tulude osakaal 10%. Seega on valla omatulud võrreldes riigi keskmisega madalamad ja toetuste osakaal eelarves sellevõrra suurem.

Kulueelarvest moodustavad tööjõukulud 61%, majandamiskulud 28% ja antavad toetused 10%. Eestis keskmiselt on tööjõukulude osakaal eelarves 53%, majandamiskuludel 33% ja toetustel 12%. Põltsamaa vallas on seega võrreldes Eesti keskmisega tööjõukulude osakaal kõrgem ning majandamiskulude ja antud toetuste osakaal madalam.

Põhitegevuse tulude ja kulude struktuuris on möödunud kuue aasta jooksul aset leidnud muutused. Kuigi osalt põhjustatud ka raamatupidamislikest faktoritest, on maksutulude ja saadavate toetuste osakaal tulueelarves suurenenud. Kulueelarves on kasvanud tööjõukulude osakaal. Seda eelkõige majandamiskulude vähenemise, kuid ka muude kulude määratluse kadumise tõttu (tabel 24).

Tabel 24. Põltsamaa valla tulude ja kulude struktuuri muutus (Rahandusministeerium, konsultandi arvestused)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Maksutulud	49%	49%	50%	50%	52%	53%	53%
Kaupade ja teenuste müük	11%	11%	11%	11%	6%	6%	6%
Saadavat toetused	33%	31%	30%	36%	39%	38%	39%
Muud tulud	7%	9%	9%	3%	3%	3%	2%
Antud toetused	9%	8%	8%	9%	9%	10%	10%
Tööjõukulud	55%	56%	57%	57%	60%	60%	61%
Majandamiskulud	32%	32%	31%	31%	31%	30%	28%
Muud kulud	4%	4%	4%	4%	0%	0%	1%

Valla 2020. a eelarve jaotus tegevusvaldkondade lõikes näitab, et konkurentsituult suurim osa valla põhitegevuse kuludest on seotud haridusvaldkonnaga (53%). Üldised valitsussektori teenused moodustavad 10%, vaba aja ja kultuurivaldkonna kulud 12% ning sotsiaalse kaitse kulud 11% eelarvekuludest (tabel 25).

Tabel 25. Kulude jaotus tegevusvaldkondade lõikes Põltsamaa valla 2020.a. eelarves

	Kulud	Osakaal
Üldised valitsussektori teenused	1 460 000	10%
Majandus	970 000	6%
Keskkond	120 000	1%
Elamu- ja kommunaalmajandus	1 120 000	7%
Vaba aeg ja kultuur	1 820 000	12%
Haridus	8 050 000	53%
Sotsiaalne kaitse	1 680 000	11%

Olulist mõju omavad võimalikud kokkuhoiukohad on seega teoreetiliselt eelkõige haridusvaldkonnas, kuid ka paaris teises suurema osakaaluga eelarvevaldkonnas nagu vaba aeg ja kultuur ja sotsiaalne kaitse.

⁷ töötasude ja arvete tähtaegne maksmine – selle eelduseks on üldjuhul minimaalselt ühe kuu personalikulu mahus likviidsete varade jääk ehk Põltsamaa valla puhul u 760 tuhat eurot

4.2. Asutuste eelarved ja töötajate koosseis

Vallaeelarve koostamisel on eripärad, millele tuleb eelarveandmete vaatamisel arvestada:

- lasteaed-koolide puhul sisalduvad kõik majandamiskulud (v.a lasteaiaosa toitlustamine) kooliosa eelarves. Samuti tööjõukulud, v.a otseselt lasteaia tegevusega seotud töökohad (õpetajad ja tugispetsialistid);
- mitmed raamatukogud tegutsevad haridusasutustega samas hoones. Nende kinnisvara majandamiskulud sisalduvad vastava haridusasutuse eelarves;
- vallaeelarve ei erista mitmes tegevuskohas toimetavate asutuste (Põltsamaa Raamatukogu, Põltsamaa Kultuurikeskus) tööjõu- ja majandamiskulusid tegevuskohtade lõikes;
- haridusasutustega samal pinnal tegutsevad mitmed seltsingud, kellele ruumid on üldjuhul antud tasuta kasutamiseks, st ka nende kasutuses oleva pinna kinnisvara majandamiskulud sisalduvad vastava haridusasutuse eelarves;
- Põltsamaa vald on 2020. aastal läbi viinud ümberkorraldusi. Asutuste majandushalduse töökohad on alates 1.09 koondatud Põltsamaa Halduse koosseisu. Alates 1.06 kehtivad asutuste uued koosseisud, sh on mõningal määral muudetud sisutegevuse töötajate koosseise (haridusasutused, lasteaedade ühendamine Põltsamaa linnas). Alates 1.09 lõpetas tegevuse Esku-Kamari Kooli lasteaia tegevuskoht Kamaris;
- konsultandi kasutuses olev 2020. vallaeelarve peegeldab **kulude ümberkorralduste eelset seisut**. Töökohtade koosseisud on esitatud 1.06 seisuga ja 1.09 rakendunud muutustega arvestades.

Vallavalitsuse⁸ kui ametiasutuse kulude maht on kokku 1,45 miljonit eurot (92% valitsussektori kuludest). Sellest valdava osa moodustavad personalikulud, kinnisvarakulud on suurusjärgus 62 tuhat eurot. Vallavalitsuse kui ametiasutuse koosseisu ja võrdlus referentsomavalitsustega on välja toodud kuuendas peatükis. Vallavolikogu kulud mahus u 110 tuhat eurot sisaldavad 23 volikogu liikme ja alatiste komisjonide osalejate hüvitisi.

Põltsamaa valla hallatavate asutuste põhitegevuse kulude suurus 2020. aasta eelarves on 8,7 miljonit eurot. Sellest 56% moodustavad koolide, 26% lasteaedade, 12% kultuuriasutuste ja 5% huvikooli kulud. Kuludest 81% on tööjõukulu ja 19% majandamiskulu. (tabel 26).

Tabel 26. Hallatavate asutuste eelarvekulud (Põltsamaa Vallavalitsus⁹)

Asutus	Tööjõukulu	Majandamiskulu	sh kinnisvarakulu	Rahastus kokku	Tööjõukulude osakaal	Majandamiskulude osakaal	Kinnisvarakulude osakaal
Koolid	3 886 000	987 000	433 000	4 874 000	80%	20%	9%
Adavere Põhikool	387 000	117 000	67 000	504 000	77%	23%	13%
Aidu Lasteaed-Algkool	142 000	46 000	19 000	188 000	76%	24%	10%
Esku-Kamari Kool	168 000	60 000	44 000	227 000	74%	26%	19%
Lustivere Põhikool	447 000	81 000	39 000	528 000	85%	15%	7%
Pisisaare Algkool	176 000	53 000	19 000	229 000	77%	23%	8%
Puurmani Mõisakool	488 000	169 000	64 000	657 000	74%	26%	10%
Põltsamaa Ühisgümnaasium	2 079 000	462 000	181 000	2 541 000	82%	18%	7%
Põltsamaa ÜG ühiselamu	22 000	18 000	18 000	40 000	55%	45%	45%
Lasteaiad	2 042 000	262 000	90 000	2 303 000	89%	11%	4%
Adavere Põhikool	112 000	8 000	0	120 000	93%	7%	0%
Aidu Lasteaed-Algkool	73 000	4 000	0	77 000	95%	5%	0%
Esku-Kamari Kool	164 000	11 000	0	175 000	94%	6%	0%
Lasteaed MARI	469 000	67 000	22 000	537 000	87%	12%	4%
Põltsamaa Lasteaed Tõruke	827 000	114 000	49 000	941 000	88%	12%	5%
Lustivere Põhikool	106 000	8 000	0	114 000	93%	7%	0%

⁸ siin ja kogu peatükis 4.2 vallaeelarve 2020 andmed

⁹ Kõik järgnevat esitatud andmed põhinevad Põltsamaa valla 2020. aasta eelarvel seisuga 31.05 ning eelarveaasta alguse töötajate koosseisudel

Pisisaare Algkool	71 000	4 000	0	75 000	95%	5%	0%
Puurmani Lasteaed	220 000	45 000	20 000	265 000	83%	17%	8%
Põltsamaa Muusikakool	397 000	28 000	9 000	426 000	93%	7%	2%
Kultuuriasutused	727 000	348 000	86 000	1 075 000	68%	32%	8%
Põltsamaa Kultuurikeskus	295 000	184 000	56 000	479 000	62%	38%	12%
Põltsamaa Muuseum	59 000	17 000	5 000	77 000	77%	22%	6%
Põltsamaa Raamatukogu	373 000	147 000	25 000	520 000	72%	28%	5%
Kokku	7 074 000	1 644 000	635 000	8 718 000	81%	19%	7%

Tulupoolelt on 2020. a eelarves prognoositud:

- lasteaias kohatasud 168 tuhat eurot ja kohtade müük teistele omavalitsustele 103 tuhat eurot;
- koolikohtade müük teistele omavalitsustele 78 tuhat eurot;
- Põltsamaa Muusikakooli õppemaksud 63 tuhat eurot;
- kultuuriasutuste (rahvamajade ja raamatukogude teenused) majandustegevusest laekuvad tulud kavandatud 61 tuhat eurot;
- tegevustoetus Kultuuriministeeriumilt Põltsamaa Raamatukogule on 137 tuhat eurot (nelja töötaja personalikulud ja majanduskulud);
- Põltsamaa Valla Päevakeskuse teenuste müük 115 tuhat eurot ja tegevuskulude sihtfinantseerimiseks 90 tuhat eurot projektirahastust.

Lasteiaiaõpetajate ja lasteiaiaõpetajate abide töötasud on vallas ühtlustatud ning muu personali kuludes märkimisväärsed erisusi asutuste lõikes ei esine. Lasteaedade põhitegevuse töökohtade kokkuvõttes on töökohad jaotatud järgneva loogikaga: juhtkond (direktor, õppealajuhataja, juhiabi), õppetöö (vanemõpetaja, õpetaja, õpetaja abi / assistent), tugiteenused (logopeed, eripedagoog, füsioterapeut, ringijuht, tervishoiutöötaja).

Valla lasteaedades on kokku 104,6 töökohta, valdav osa neist seotud õppetööga. Palgafondi suurus on 1,84 miljonit eurot. Keskmiselt on vallas lasteaialapse kohta 0,24 töökohta. Lasteaed-koolidena tegutsevates asutustes on juhtimise ja tugiteenustega seotud töökohad jagatud kooliosaga ning sisalduvad kooliosa eelarves (tabel 27).

Tabel 27. Põhitegevuse töökohad ja palgafond lasteaedades

	Mari	Tõruke	Puurmani	Adavere	Aidu	Esku	Lustivere	Pisisaare	Kokku
Koormus									
Juhtkond	1,75	2	1	0	0	0	0	0	4,75
Õppetöö	19,75	35,75	10	6,75	3,45	9,25	6,25	3,45	94,65
Tugiteenused	1,5	3,45	0,25	0	0	0	0	0	5,2
Kokku	23	41,2	11,25	6,75	3,45	9,25	6,25	3,45	104,6
Palgafond aastas									
Juhtkond	37 000	42 000	20 000	0	0	0	0	0	99 000
Õppetöö	351 000	628 000	174 000	113 000	63 000	144 000	106 000	60 000	1 639 000
Tugiteenused	28 000	70 000	5 000	0	0	0	0	0	103 000
Kokku	416 000	740 000	199 000	113 000	63 000	144 000	106 000	60 000	1 841 000

Tugitegevuste töökohtade kokkuvõttes on töökohad jaotatud järgneva loogikaga: toitlustamine (peakokk, kokk, köögitööline), korrashoid (perenaine, majahoidja, pesumasinist, koristaja). Need 7,5 töökohta kolmes eraldi asutusena tegutsevas lasteaias palgafondiga 84 tuhat eurot aastas on alates 1.09 Põltsamaa Halduse koosseisus (tabel 28).

Tabel 28. Lasteaedade tugitegevuste töökohad ja palgafond asutuse Põltsamaa Haldus koosseisus

	Mari	Tõruke	Puurmani	Kokku
Toitlustamine	1	1,5	0	2,5
Korrashoid	1,75	2,25	1	5
Kokku	2,75	3,75	1	7,5
Toitlustamine	14 000	23 000	0	36 000
Korrashoid	17 000	21 000	9 000	48 000
Kokku	31 000	44 000	9 000	84 000

Ümberkorralduste tulemusel on lasteaiategevusega seotud palgafondi suurus võrreldes 2020. prognooselarvega vähenenud u 116 tuhande euro võrra. Töökohtade täpsem jaotus asutuste tegevuskohtade lõikes ja info palgatasemetega kohta on esitatud töö lisades.

Koolide töökohtade kokkuvõttes on töökohad jaotatud järgneva loogikaga: juhtkond (direktor, õppejuht), õppetöö (õpetaja), tugiteenused (eripedagoog, sotsiaalpedagoog, psühholoog, logopeed, haridustehnoloog), administreerimis- ja tugitegevused (sekretär, huvijuht, IT spetsialist, raamatukoguhoidja, projekti juht, ringijuht, pikapäevarühma kasvataja).

Valla koolides on kokku 141 põhitegevuse töökohta, enam kui pool nendest Põltsamaa Gümnaasiumis. Palgafondi suurus ilma majandushalduse töökohtadeta on enam kui 2,82 miljonit eurot aastas (tabel 29).

Tabel 29. Põhitegevuse töökohad ja palgafond koolides

	Põltsamaa PK	Põltsamaa G	Puurmani	Adavere	Aidu	Esku	Lustivere	Pisisaare	Kokku
Koormus									
Juhtimine	2,35	0,65	1	1	0,4	0,5	1	0,4	7,3
Õppetöö	38,77	11,63	13,5	9,35	2,5	3,2	13,5	3,3	95,75
Tugiteenused	9	0	1,7	2,8	0,3	1,1	2,08	0,5	17,48
Admin- ja tugitegevused	11,46	0	2,75	1,3	1	0,85	2,3	1,25	20,91
Kokku	61,58	12,28	18,95	14,45	4,2	5,65	18,88	5,45	141,44
Palgafond aastas									
Juhtimine	77 000	21 000	12 000	6 000	3 000	3 000	9 000	2 000	133 000
Õppetöö	1 323 000	283 000	204 000	109 000	47 000	45 000	159 000	37 000	2 207 000
Tugiteenused	95 000	0	15 000	8 000	3 000	3 000	11 000	3 000	138 000
Admin- ja tugitegevused	194 000	0	47 000	23 000	16 000	12 000	32 000	20 000	345 000
Kokku	1 689 000	304 000	278 000	146 000	69 000	63 000	211 000	62 000	2 823 000

Kooliõpetajate ja töötajate töötasud on üldjuhul Põltsamaa Ühisgümnaasiumis kõrgemad kui väiksema õpilaste arvuga koolides. Töökohtade täpsem jaotus asutuste tegevuskohtade lõikes ja palgatasemete võrdlus on esitatud töö lisades.

Riigieelarve toetusfondi eraldis üldhariduskoolide pidamiseks on 2020. aastal 2,7 miljonit eurot, seega valla otsesed kulud koolide pidamisele on u 2,1 miljonit eurot. Toetusfondi eraldisest moodustab valdava osa põhikooliõpetajate töötasu toetus (2,2 miljonit). Omavalitsusel on vabadsus jaotada toetusfondi vahendid asutuste vahel vastavalt vajadusele ja nii on Põltsamaa vald ka teinud. Jagades toetusfondi eraldise asutuste lõikes vastavalt õpilaste arvule koolis, on näha, et õpilase põhises vaates toimub Põltsamaa Ühisgümnaasiumi vahendite ümberjagamise mahus u 360 tuhat eurot. Kogusummas enim läheb see Lustivere ja Adavere kooli pidamiseks, õpilase kohta enam lisaks nimetatud kahele veel ka Pisisaare ja Esku-Kamari kooli pidamiseks (tabel 30).

Tabel 30. Toetusfondi 2020.a. eraldise arvestuslik jaotus koolides õpilaste arvu alusel (Rahandusministeerium, EHIS)

	Õpetajate töötasu	Juhtimine	Koolitus	Õppekirjandus	Koolilõuna	Tugi	Kokku	Jaotus 2020 eelarves	Vahe	Õpilase kohta
Põltsamaa PK	1 323 000	77 000	10 000	30 000	93 000	95 000	1 628 000	1 308 000	320 000	602
Põltsamaa G	283 000	21 000	3 000	8 000	26 000	0	340 000	300 000	40 000	274
Puurmani Mõisakool	204 000	12 000	2 000	5 000	14 000	15 000	251 000	329 000	-78 000	-951
Adavere Põhikool	109 000	6 000	1 000	3 000	8 000	8 000	135 000	236 000	-102 000	-2 318
Aidu Lasteaed-Algkool	47 000	3 000	0	1 000	3 000	3 000	58 000	65 000	-6 000	-316
Esku-Kamari Kool	45 000	3 000	0	1 000	3 000	3 000	55 000	74 000	-19 000	-1 056
Lustivere Põhikool	159 000	9 000	1 000	4 000	11 000	11 000	196 000	328 000	-133 000	-2 078
Pisisaare Algkool	37 000	2 000	0	1 000	3 000	3 000	46 000	68 000	-22 000	-1 467
Kokku	2 207 000	133 000	18 000	52 000	161 000	138 000	2 709 000	2 709 000	0	

Toetusfondi rahastus palgakuludeks (juhtkond, õpetajad, tugispetsialistid) ei kata asutuste koosseisude ja palgaandmete alusel arvestatud vastavaid kulusid, puudujääk on u 254 tuhat eurot. Sealhulgas ületavad tegelikud juhtimiskulud toetusfondi eraldist 55 tuhande, õpetajate töötasud 20 tuhande ja tugispetsialistide töötasud 179 tuhande euro võrra. Põhiosa juhtimiskuludest on seotud koolitegevusega, lasteaed-koolides on laste ja rühmade arv väike. Seega on asutuste kulud suured (sh asutusi on liiga palju) ja neid kaetakse vallaeelarvest, kuigi saaks teisiti (tabel 31).

Tabel 31. Toetusfondi eraldise tööjõukulude ja vallaeelarve tööjõukulude võrdlus

	Toetusfond	Vallaeelarve	Vahe
Juhtimine	133 000	188 000	-55 000
Õpetajate töötasu	2 207 000	2 227 000	-20 000
Tugispetsialistid	138 000	317 000	-179 000
Kokku	2 478 000	2 732 000	-254 000

Tugitegevuste töökohtade kokkuvõttes on töökohad jaotatud järgneva loogikaga: toitlustamine (peakokk, kokk, köögitööline, nõudepesija), korrashoid (majahoidja, riidehoidja, koristaja, aednik) ja majandushaldus (majandusjuhataja, autojuht/abitööline). Tugitegevuste 37,5 töökohta palgafondiga 398 tuhat eurot aastas on alates 1.09 Põltsamaa Halduse koosseisus (tabel 32).

Tabel 32. Koolide tugitegevuste töökohad ja palgafond asutuse Põltsamaa Haldus koosseisus

	Põltsamaa	Puurmani	Adavere	Aidu	Esku	Lustivere	Pisisaare	Kokku
Koormus								
Toitlustamine	7,25	1,5	1,5	1	0,5	1,5	0,5	13,8
Korrashoid	8	4	3,8	1	0,5	2	1,2	20,5
Majandushaldus	2,25	1	0	0	0	0	0	3,3
Kokku	17,5	6,5	5,3	2	1	3,5	1,7	37,5
Palgafond aastas								
Toitlustamine	73 000	20 000	17 000	14 000	5 000	16 000	5 000	149 000
Korrashoid	75 000	39 000	41 000	14 000	5 000	20 000	16 000	210 000
Majandushaldus	22 000	18 000	0	0	0	0	0	39 000
Kokku	170 000	77 000	58 000	28 000	10 000	36 000	21 000	398 000

Volikogu kehtestatud arvestuslik kohamaksumus Põltsamaa valla üldhariduskoolides on 2020. aasta alguse eelarve alusel 151 eurot kuus õpilase kohta. Arvestuslikult on see madalam Põltsamaa Ühisgümnaasiumis, kõikides teistes asutustes kõrgem. Rügi poolt omavalitsuste vaheliseks arvlemiseks kehtestatud õppekoha tegevuskulu piirmäär on 92 eurot kuus (1 104 eurot aastas).

Võrreldes kooli pidamise kulusid õpilaste arvu alusel - puhastades asutuste kulubaasi toetusfondi rahastuse võrra - kujuneb keskmiseks kohamaksumuseks 136 eurot õpilase kohta kuus. Ellukutsutud ümberkorraldused majandushalduse konsolideerimise näol on vähendanud keskmiselt kulu õpilase kohta 15 euro võrra kuus. Kuigi tegemist on teoreetilise jaotusega (nt asutuste majanduspersonali tööjõukulud ei ole võimalik toetusfondist katta), näitab see siiski, et hetkel toimuv ümberjagamine on suuremahuline ning kulud õpilase kohta tegevuskohtade lõikes on kordades erinevad (tabel 33).

Tabel 33. Koolipidamise kulu õpilase kohta

	19/20 õpilaste arvu alusel	20/21 õpilaste arvu alusel
Põltsamaa Ühisgümnaasium	81	75
Puurmani Mõisakool	277	299
Adavere Põhikool	352	241
Aidu Lasteaed-Algkool	373	595
Esku-Kamari Kool	361	858
Lustivere Põhikool	172	194
Pisisaare Algkool	500	688
Keskmine	136	137

Arvestades õpilaste arvu koolides, arvestuslikke kohamaksumusi ja demograafilisi trende, on vallal vajalik viia ellu muudatused koolivõrgus.

Põltsamaa Ühisgümnaasiumi ühiselamus on tööl 1,75 õpilaskodu kasvatajat palgafondiga 17 tuhat eurot. Põltsamaa Halduse koosseisu liikus pool koristaja töökohta palgafondiga 5 tuhat eurot aastas.

Põltsamaa Muusikakoolis on 17,1 töökohta – juhataja, õpetajad koormusega 14,1 kohta, kontsertmeister ja sekretär. Põltsamaa Halduse koosseisu viidi koristaja ja 0,5 majahoidja töökohta. Põhitegevuse palgafond on 362 tuhat eurot ja tugitegevuste palgafond 16 tuhat eurot. Õpetaja keskmine brutotasu suurus on 1385 eurot kuus (Põltsamaa vald on liitunud kõrgharidusega kultuuritöötajate töötasu palgakokkuleppega). Õppekoha arvestuslik maksumus on 257 eurot kuus,

õppemaks põhiõppes on vahemikus 40-48 eurot kuus. Majandamiskulud on 28 tuhat eurot aastas, neist 13 tuhat ürituste kulud ja 8,5 tuhat kinnisvara majandamiskulud.

Põltsamaa Kultuurikeskus tegutseb kolmes tegevuskohas. Koosseis on kokku 12,8 töökohta, valdav osa nendest Põltsamaa linnas. Lisaks palgalistele töökohtadele rahastatakse ringitegevusi käsunduslepingute alusel. Palgafond kokku on 300 tuhat eurot, millest kolmandiku moodustavad töötasud käsunduslepingute alusel (tabel 34).

Tabel 34. Põltsamaa Kultuurikeskuse töötajate koosseis ja palgafond tegevuskohtades

	Põltsamaa	Puurmani	Pajusi	Kokku
Koormus				
direktor	1			1
kunstiline- või kultuurijuht	2	1,5	1	4,5
heli- ja valgustehnik	1			1
juhiabi-andmekaitsepsialist	0,8			0,8
administraator / kujundaja	2			2
perenaine	1,5	1	1	3,5
Kokku	8,3	2,5	2	12,8
Palgafond				
Käsunduslepingud	48 000	16 000	10 000	74 000
Töölepingud	97 000	32 000	20 000	150 000
Palgafond	194 000	64 000	41 000	299 000

Majandamiskulud mahus 185 tuhat eurot moodustavad 40% asutuse eelarvest. Nendest on suuremad kululiigid kinnisvara majandamine suurusjärgus 56 tuhat eurot ning üritused 84 tuhat eurot aastas.

Valla raamatukogu üheksas tegevuskohas on kokku 18,45 töökohta, 2/3 neist Põltsamaa linnas. Teistes tegevuskohtades on igas tööl raamatukoguhoidja, Lustiveres ja Tapikul vähem kui täiskoormusega. Põltsamaa Halduse koosseisu viidi koristaja ja 0,4 majahoidja töökohta Põltsamaa linnas. Palgafondi maht on 363 tuhat eurot (tabel 35).

Tabel 35. Põltsamaa Valla Raamatukogu töötajate koosseis ja palgafond tegevuskohtades

	Põltsamaa	Adavere	Aidu	Esku	Lustivere	Pajusi	Puurmani	Tapiku	Kokku
direktor ¹⁰	1								1
teenindusjuht	1								1
juhiabi	1								1
raamatukoguhoidja	5,8	1	1	1	0,75	1	1	0,4	11,95
lastekirjanduse spetsialist	0,75								0,75
spetsialistid ¹¹	2,75								2,75
Kokku	12,3	1	1	1	0,75	1	1	0,4	18,45
Palgafond	271 000	15 000	15 000	15 000	11 000	15 000	15 000	7 000	363 000

Asutuse majandamiskuludest mahus 147 tuhat eurot kulub valdav osa teavikute soetamiseks (82 tuhat), kinnisvara majandamise kulude suurus on 25 tuhat eurot aastas. Samas tuleb arvestada, et väljaspool Põltsamaa linna paiknevad raamatukogud üldjuhul mõne muu asutusega samas hoones ning kinnisvarakulu sisaldub vastava asutuse eelarves. Põltsamaa Raamatukogu saab Kultuuriministeeriumilt tegevustoetust 137 tuhat eurot, millest kaetakse nelja töötaja personalikulud (85 tuhat) ja majanduskulusid (56 tuhat eurot). Riigi toetus moodustab 27% asutuse eelarve mahust.

Põltsamaa vald rahastab tegevust ka läbi erinevat liiki toetuste jagamise. Seltsingutel ja registreeritud ühingutel, kes tegelevad valla eri piirkondade elanikele ühistegevuse, kogukondlike

¹⁰ Rahastatakse riigieelarvest

¹¹ Rahastatakse riigieelarvest

tegevuste, hariduse, elukestva õppe, kultuuri-, spordi-, sotsiaal- ja noorsootegevuse võimaluste pakkumisega, on võimalik taotleda kolme liiki toetust:

- tegevustoetust mittetulundusühingu või sihtasutuse põhikirjaliste eesmärkide täitmiseks;
- ürituste korraldamise toetust kohalikule elanikkonnale suunatud või kohalike elanike korraldatavate üritusteks ja ühistevgevusteks;
- projektitoetust ühingu liikmetele ja kogukonnale suunatud investeeringute tegemiseks ning ürituste korraldamiseks esitatud projektitaotluste omaosaluse finantseerimiseks.

Aastal 2020 eraldati 54 organisatsioonile (61 taotlust) toetusi kokku 175 tuhat eurot, sh tegevustoetused 148 tuhat, ürituste korraldamise toetused 22 tuhat ja projektitoetused 5 tuhat eurot (tabel 36).

Tabel 36. Eraldatud vahendid mittetulundusliku tegevuse toetamiseks 2020

Toetuse liik	Taotluste arv	Toetused kokku	Toetuse keskmine suurus
Tegevustoetus	36	148 000	4 100
Projektitoetus	6	5 000	800
Ürituste korraldamise toetus	19	22 000	1 200
Kokku	61	175 000	2 900

Tegevustoetusi kultuurivaldkonnas ja kogukondlikeks tegevusteks saavad enim Lustivere, Adavere, Kamari ja Pajusi seltsid, kes tegutsevad vallale kuuluval kinnisvaral (tabel 37).

Tabel 37. Tegevustoetused piirkondade lõikes

	Tegevustoetused
Adavere	23 000
Esku	5 000
Kamari	15 000
Lustivere	34 000
Pajusi	12 000
Puurmani	1 000
Vägari	7 000
muu	51 000
Kokku	148 000

Lisaks eraldati eelarvest otsesed toetused viiele ühingu mahus 91 tuhat eurot: Põltsamaa Kunstiseltsile kunstikooli pidamiseks 45 tuhat, Noorteühendus Juventusele noortekeskuses tegevuse korraldamiseks 36 tuhat, Puurmani Eakate Seltsile sauna pidamiseks 3300 eurot ning koguduste tegevuseks 15 tuhat eurot.

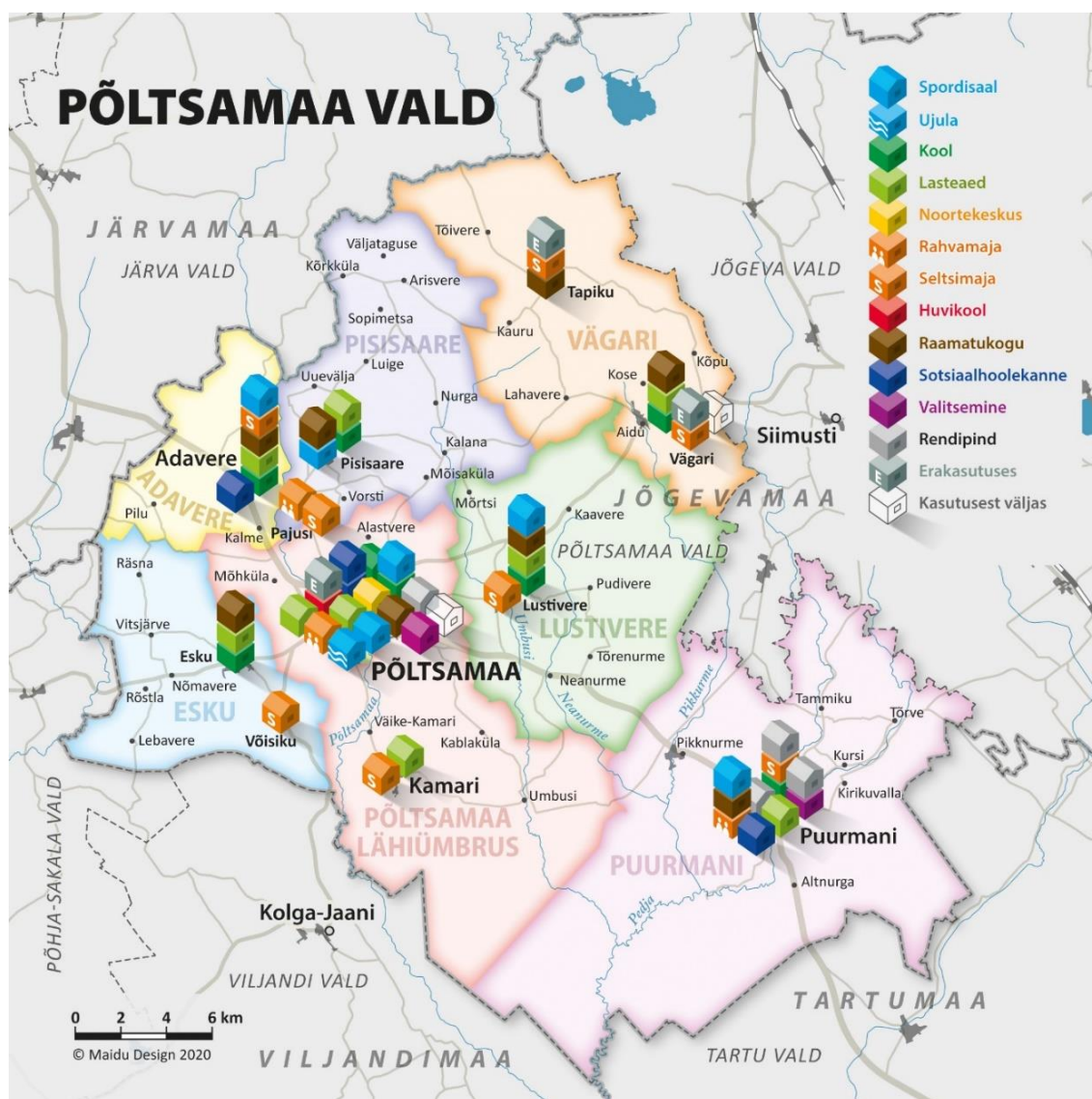
Asutuste olemasoleva struktuuri ning töötajate koosseisuga jätkamine ei ole pikemas perspektiivis sellisel kujul otstarbekas. Ettepanekud ümberkorralduste tegemiseks on esitatud kuuendas peatükis.

5. TEENUSE OSUTAMISEKS KASUTATAV KINNISVARA

5.1. Hoonete ja teenuste andmed

Põltsamaa vallale kuulub 35 hoonet, kus osutatakse või on varemalt osutatud teenuseid. Valla asutusega tegutseb samas hoones 12 teist valla asutust, neli seltsingut ja kaks rentnikku.

Teenuspinnad paiknevad 11s erinevas asustusüksuses. Peamiste hoonete paiknemine ja nendes osutatavad teenused on välja toodud joonisel 35.

Joonis 35. Põltsamaa valla kinnisvara teenuste alusel

Valla omandis teenushoonetest on funktsiooni alusel enim koolihooneid (10) ning lasteaedu ja kultuurihooneid (mõlemaid 3). Teise funktsiooniga samal pinnal tegutseb seitse raamatukogu ja viis lasteaeda. Teise juriidilise isiku kasutuses on kokku kuus pinda, neist kolm seltsitegevuseks.

Valla omandis olevate hoonete kogupind (suletud netopind) on ligi 38 500 m². Koolide kasutuses on u 19 tuhat m², lasteaedade kasutuses u 5,5 tuhat m² ning kultuuri- ja spordiasutuse kasutuses enam kui 3 tuhat m² pinda. Kasutusest väljas või välja jätmisel on enam kui 12 tuhat m². Enam kui pool pinnast paikneb Põltsamaa linnas. Elaniku kohta on pinda enam kui 6 m² Puurmani ja Adavere piirkonnas. Valla keskmine on 4 m² elaniku kohta. Põltsamaa linnas on vastav näitaja 5 m², koos lähiümbrusega 3,9 m². Kuid siin tuleb arvestada, et linnas olevad teenused on tegelikult välja arendatud teenindamiseks suuremat tagamaad (tabel 38).

Tabel 38. Põltsamaa valla omandis hoonete pind funktsiooni järgi piirkondades

	Adavere	Esku	Lustivere	Pisisaare	Puurmani	Põltsamaa ümbrus	Põltsamaa linn	Vägari	Kokku
kool	3 849	1 515	1 874	869	2 271		7 962	624	18 964
lasteaed					1 283		4 164		5 447
huvikool							442		442
ühiselamu							1 049		1 049
kultuuriasutus				563	1 448		1 562		3 573
raamatukogu							631		631
sotsiaalasutus	690						672		1 362
sport				1 174			1 831		3 005
valitsemine					841		707		1 548
noortekeskus							542		542
seltsimaja		197	647	113		306			1 263
hoone osaliselt kasutusest väljas					442				442
muud teenused					202				202
Kokku	4 539	1 712	2 521	2 719	6 487	306	19 561	624	38 470
Pinda elaniku kohta	6,2	2,1	3,3	3,9	6,3	0,3	5,0	1,4	4,0

Riigikontrolli koostatud uuringu alusel oli viis aastat tagasi Eestis ühel omavalitsusel elaniku kohta hallatavat hoonepinda keskmiselt u 4,2 ruutmeetrit¹². Kuigi andmetes ei sisaldu kõik vallale kuuluvad objektid (sotsiaalkorterid, muuseum, ujula jms), on valla kinnisvarafond siiski suurusjärgult Eesti keskmise taseme lähedal.

Kinnisvara majandamiskulu suurus eelarves on ligi 730 tuhat eurot, sh energiakulu (küte ja elekter) u 450 tuhat eurot. Pinna ruutmeetri kohta on kinnisvarakulu vallas keskmiselt 20,3 eurot, energiakulu 12,6 eurot (tabel 39).

Tabel 39. Hoonete majandamiskulu piirkondades

	Adavere	Aidu	Esku	Lustivere	Pisisaare	Puurmani	Põltsamaa ümbrus	Põltsamaa linn	Kokku
Hoonete netopind	4 539	624	1 515	2 521	2 719	6 487	306	17 189	35 900
Kinnisvara majandamiskulu	85 000	15 000	40 000	56 000	57 000	92 000	8 000	374 000	727 000
Kulu m² kohta	18,7	24,0	26,4	22,2	21,0	14,2	26,1	21,8	20,3
Kütte ja elektrikulu	64 000	8 000	29 000	36 000	25 000	58 000	2 000	231 000	452 000
Kulu m² kohta	14,1	12,8	19,1	14,3	9,2	8,9	6,5	13,4	12,6

5.2. Seisukord ja investeerimisvajadus

Hinnanguliselt on valla omandis olevatest hoonetest väga heas seisukorras kolm hoonet ja 4% hoonete pinnast. Heas seisukorras vastavalt 17 hoonet ja 64% pinnast, rahuldavas viis hoonet ja 10% pinnast ning amortiseerunud on seitse hoonet (tabel 40).

Tabel 40. Valla omandis kinnisvaraobjektide hinnanguline seisukord

	Adavere	Esku	Lustivere	Pisisaare	Puurmani	Põltsamaa linn ja ümbrus	Vägari	Hooned	Pind	Pinna osakaal
väga hea				2	1			3	1 696	4%
Hea	1	1	2	1	2	9	1	17	24 675	64%

¹² Ülevaade omavalitsuste hoonestatud kinnisvarast ja selle haldamisest, Riigikontroll 2016

Rahuldav	1			1	2		1	5	3 993	10%	
amortiseerunud		1			3		4	7	7 959	21%	
Kokku	2	2	2	4	8		14	1	33	38 470	100%

Energiamärgise alusel on hoonetest C või kõrgema energiaklassiga 6 hoonet ja 15% hoonete kogupinnast, D või E klassiga 9 hoonet ja 39% pinnast, E või F klassiga 8 hoonet ja 28% pinnast ning G või H klassiga 2 hoonet ja 4 % pinnast. Energiamärgis puudub tervelt 14-l hoonel, mis moodustavad 39% valla omandis oleva kinnisvara pinnast (tabel 41).

Tabel 41. Valla omandis kinnisvaraobjektide energiamärgised

	Adavere	Esku	Lustivere	Pisisaare	Puurmani	Põltsamaa linn ja ümbrus	Vägari	Hooned	Pind	Pinna osakaal
A							1	1	306	1%
C			2		2		1	5	5 460	14%
D					1		2	3	5 471	14%
E	1	1		1	1		2	6	9 615	25%
F							2	2	1 231	3%
G							1	1	624	2%
H							1	1	672	2%
Puudub	1	1		3	4		5	14	15 090	39%
Kokku	2	2	2	4	8		14	1	33 38 470	100%

Hoonete investeringuvajadusele hinnangu andmisel on lähtutud järgnevast:

- olemasoleva olukorra visuaalsest hinnangust konsultandi poolt;
- eeldusest, et Põltsamaa vald soovib osutada teenuseid kvaliteetsete tingimustega kinnisvaral;
- eeldusest, et amortiseerunud ja halvas seisukorras hoonetele tehakse täielik rekonstrueerimine;
- vallavalitsuse ametnike esitatud hinnangutest;
- eeldusest, et tööd on vaja ellu viia esimesel võimalusel või kuni 10 aasta jooksul. Seejuures heas seisukorras hoonete taastusremondi jms vajadusi ei kalkuleerita;
- asjaolust, et maksumuste täpsusklassi on kindlasti võimalik lähteülesannete ja kalkulatsioonide alusel täpsustada.

Arvestuse kohaselt kuluks olemasolevate hoonete korrastamiseks enam kui 14 miljonit eurot (tabel 42).

Tabel 4238. Kinnisvaraobjektide hinnanguline seisukord ja investeringuvajadus

Hoone	Ehitusaasta	Energiamärgis	Üldine hinnang seisukorrale	Investeeringu maksumus (eurot/m²)	Investeering
Adavere mõis	1975	D	hea	200	769 800
Adavere päevakeskus	1975	E	rahuldav	300	207 090
Aidu koolihoone	1973	G	hea	300	187 200
Esku koolihoone	1991	E	amortiseerunud	800	1 212 000
Felix spordihall	2005	D	hea	300	549 300
Lasteaed MARI	1973	E	rahuldav	600	922 620
Lustivere kool	1996	C	hea	300	562 170
Pajusi rahvamaja	1830	puudub	hea	300	168 900
Pisisaare koolihoone	teadmata	E	rahuldav	400	347 600
Pisisaare spordikeskus	2015	puudub	väga hea	0	0
Puurmani lasteaed	1990	D	amortiseerunud	800	1 026 480
Puurmani mõis	1875	puudub	hea	200	372 460
Puurmani mõisa tollakuur	1870	puudub	väga hea	0	0
Puurmani rahvajama	1990	C	hea	200	289 600
Puurmani teenuskeskus	1939	E	rahuldav	400	336 520
Puurmani vana admin hoone	1979	C	amortiseerunud	600	265 440
Põltsamaa Kultuurikeskus	1961	D	hea	200	312 380
Põltsamaa Lasteaed Tõruke	1983	D	amortiseerunud	1000	2 626 300
Põltsamaa Muusikakool	1865	F	amortiseerunud	1000	442 400
Põltsamaa päevakeskus	1957	H	hea	100	67 200
Põltsamaa Raamatukogu	1953	F	hea	300	189 150

Põltsamaa vallamaja	1863	puudub	hea	100	70 680
Põltsamaa ÜG algklasside maja	1974	puudub	hea	300	960 000
Põltsamaa ÜG suurte maja	1967	E	hea	300	1 248 420
Põltsamaa ÜG tööõpetuse maja	1976	F	amortiseerunud	500	300 350
Põltsamaa ÜG ühiselamu	1985	C	amortiseerunud	600	629 280
Kokku					14 063 340

Kõige suurem investeeringuvajadus on Põltsamaa linnas ja Puurmani alevikus asuval kinnisvaral. Hinnanguliselt on vajalik investeerida vastavalt enam kui 8 miljonit ja enam kui 2 miljonit eurot (tabel 43).

Tabel 393. hinnanguline investeeringuvajadus piirkondades

Piirkond	Investeering	Osakaal
Adavere	977 000	7%
Esku	1 212 000	9%
Lustivere	562 000	4%
Pisisaare	517 000	4%
Puurmani	2 291 000	16%
Põltsamaa	8 318 000	59%
Vägari	187 000	1%
Kokku	14 064 000	100%

Eelneva puhul tuleb siiski arvestada, et investeeringuvajaduses ei sisaldu nt Põltsamaa ujula ja Põltsamaa lossi investeeringud. Samuti on vallal vajadus ellu viia investeeringuid nt majandus- ja keskkonnavaldkonnas, st järgnevate aastate tegelik investeeringuvajadus püstitatud eeldustel, on suurem kui 1,5 miljonit eurot aastas.

Arvestades valla finantspositsiooni ei ole olemasoleva põhitegevuse tulemi ja laenuvõime juures sellises mahus investeeringute elluviimine 10 aasta jooksul võimalik. Piisava rahalise suurusega toetusmeetmeid selliste funktsioonidega hoonete investeeringuvajaduse katmiseks lõppeval programmiperioodil ei olnud ja on vähetõenäoline, et tuleb ka järgneval. Põltsamaa vald ei ole võimeline olemasolevaid hooneid parendama selles tempos, kui suur on nende väärtuse langus ja tagama investeeringuid olemasoleva seisukorra säilitamiseks.

6. JÄRELDUSED JA OPTIMAALSE PIIRKONDLIKU STRUKTUURI KUJUNDAMINE

6.1. Põltsamaa valla piirkonnad

Põltsamaa valla territoorium jaotus enne haldusreformi nelja erineva omavalitsusüksuse vahel. Põhilised teenused olid välja arendatud omavalitsuste keskustes või suuremates asulates, kuhu tehti ka olulisemad investeeringud. Omavalitsusüksuste ühinemise ning administratiivsete piiride kadumisega kaasnevalt on vajalik ümber vaadata territoriaalne toimeloogika ning viia see vastavusse juba aset leidnud ning tulevikus toimuvate muutustega.

Valla piirkondade toimeloogika kujundamisel tuleb arvesse võtta elanike arvu ja paiknemist piirkondades (tarbijad), teenuste kättesaadavust (vahemaad) ja peamisi liikumismustreid (ühendused). Elanike arvu dünaamika, vahemaade ja liikumismustrite analüüsimise tulemusena võib kokkuvõtvalt välja tuua järgneva (peatükk 2 alusel):

- valla elanikkond väheneb kõigis piirkondades, ainsaks kasvavaks vanusegrupiks on 65+;
- kõik hetkel eristatud piirkonnad v.a Põltsamaa linn on väikese rahvaarvuga;
- Põltsamaa vald on keskus-tagamaa tüüpi omavalitsus, kus on selgelt üks suurem keskus; enam kui pool rahvastikust elab Põltsamaa linnas ja selle vahetul tagamaal. Valdav osa valla suurematest asustusüksustest on vähem kui 10 km kaugusel piirkondlikust keskusest Põltsamaast, mis on logistiliselt hästi ligipääsetav. Ainult Puurmani alevik kui valla suuruselt teine asula jääb Põltsamaa toimepiirkonnast välja;
- Keskuslinn Põltsamaa ja endise Pajusi ja Põltsamaa valla territoorium toimivad keskus-tagamaa suhtes terviklikuna;
- Puurmani piirkonna teenused on juba koondatud Puurmani alevikku. Puurmani aleviku kaugus Põltsamaa linnast on mõnevõrra suurem kui teistel teenustega asulates, maakonnaplaneeringus hinnatakse tõmmet Tartu poole tugevamaks;
- keskmine sünnipõlvkonna suurus on piirkondades väljaspool Põltsamaa linna olnud kümme või vähem aastat. Teenuste (eelkõige haridus) pakkumise vaates on keeruline jätkata samas mahus teenustega nagu enne ühinemist oli.

Valla arengu kavandamisel on soovitatav jätkata järgneva piirkondliku loogikaga:

- vallal on üks suurem keskus Põltsamaa linnas, mille elanikkond koos tagamaaga võimaldab ka perspektiivis pakkuda peamisi kohaliku omavalitsuse teenuseid (alusharidus, põhiharidus, vaba aja ja kultuuritegevus jne);
- arengu kavandamisel on otstarbekas käsitleda hetkel eristatud piirkondi (Adavere, Esku, Lustivere, Pisisaare, Põltsamaa lähiümbrus, Põltsamaa linn ja Vägari) **ühe tervikliku Põltsamaa piirkonnana** ning panustada Põltsamaa linna tugevdamisse peamiste avalike teenuste pakkujana;
- järgmise tasandi teenustega asulad (nt Adavere, Esku, Lustivere, Pajusi, Pisisaare, Vägari) ei oma eraldiseisvalt võrdväärset potentsiaali, mistõttu on vaja sealseid teenuseid selgelt optimeerida ning luua arutelu, mis teenuseid vajatakse ja pakutakse järgmise tasandi keskustes;
- teenuste koondamine vallakeskusesse Põltsamaa linna on põhjendatud, kuna elanikkond (teenuste tarbijaskond) on teistes teenustega asulates väike, vahemaad linnaga lühikesed ja ühendused head;
- tulenevalt geograafilisest paiknemisest tuleb jätkata Puurmani käsitlemist eraldi piirkonnana. Teenuste olemasolu kohal on vajalik, kuid nende korraldamine on mõistlik integreerida.

Vajadused ümberkorralduseks on täpsemalt avatud järgnevates peatükkides.

6.2. Võimalikud optimeerimisprojektid

Optimeerimisprojektide elluviimine on Põltsamaa vallale vajalik järgmistel põhjustel:

- kulude kokkuhoiu saavutamine ei ole võimalik ilma põhimõtteliste muudatuste elluviimiseta valla teenuste korralduses. Arvestades järgnevatel kümnenditel kiirelt vähenevat maksumaksjate arvu, ei ole olemasoleva teenusekorraldusega jätkamine rahaliselt võimalik;
- olulise mõjuga omatulude suurendamiseks vallal võimalused puuduvad. Riigipoolses kohalike omavalitsuste rahastamises järgnevateks aastateks oluliselt tulubaasi suurendavad kokkulepped puuduvad.

Analüüsi tulemusel joonistub välja kuus peamist optimeerimisvaldkonda, mille raames ümberkorralduste elluviimine omab olulist mõju. Järgnevalt on esitatud nende loetelu, seejärel on lühidalt kirjeldatud nende elluviimise vajadust, eeldusi, mõjusid ja omavahelisi seoseid. Arvestades, et ümberkorralduste elluviimine ei toimu eelduste kohaselt korraga ühe pakatina, on teenuste ja kinnisvara optimeerimise võimalused esitatud ka eraldi väiksemate projektidena.

Ümberkorralduste teemad:

1. Haridusvõrgu reform ja selle alternatiivid Põltsamaa linna tagamaal
2. Ümberkorralduste valikud Puurmanis
3. Lasteaedade õppekorralduse muutus
4. Kultuurivaldkonna korrastamine
5. Kinnisvaravalikud teenustega asulates - Adavere, Esku, Kamari, Lustivere, Pajusi, Pisisaaare ja Vägari
6. Muud ümberkorraldused

Alus- ja üldhariduse valdkonna optimeerimisvõimaluste juures tuleb arvesse võtta, et:

- olemasoleva hariduskorraldusega jätkamine ei ole rahaliselt kestlik lahendus, omavalitsus on protsessid ümberkorralduseks juba käivitanud;
- haridusasutuste võrgu planeerimisel on eelkõige oluline vaadata, kes on hetkel ning kes saavad geograafilisest ja demograafilisest aspektist olla kasusaajad (lasteaialapsed ja kooliõpilased). Ruumitingimuste olemasolu on samuti tähtis, kuid tuleviku vaates teisejärguline ja olemuselt tehniline asjaolu;
- tugeva keskuse olemasolul koonduvad sinna laiema piirkonna töökohad ja (kvaliteet)teenused, mis mõjutavad keskuse tagamaa elanike igapäevaseid liikumismustreid. Põltsamaa linna ja lähiümbruse elanikkond moodustab enam kui poole valla rahvastikust ning valla ükski teine suurem asula ei oma potentsiaali samaväärsete teenuste väljaarendamiseks. Seoses aset leidnud ja tulevikus jätkuva õpilaste arvu vähenemisega, saab ka üldharidusest rääkida kui kvaliteetteenusest, mille olemasolu kohal eeldab teatud kriitilist hulka kasusaajaid;
- õpilaste arv koolides (ja lasteaedades) on langenud, kuid üldjuhul on asutuste kasutusse jäänud sama kinnisvara, mis on algselt mõeldud oluliselt suuremale kasutajaskonnale ning mille parendamiseks on tehtud märkimisväärselt investeringuid;
- Eestis puuduvad näited, kus omavalitsus on edukalt korraldanud põhikooliõpet keskuse arvel selle tagamaal asuvates asutustes;
- kodulähedane lasteaed võimaldab vanemate isikliku- või ühistranspordi olemasolust vähem sõltuvat osalust tööturul, seda eriti hajusa asustuse tingimustes;

- alus- ja üldharidusasutuste haldusteenused on juba konsolideeritud. Kaasnevalt ümberkorraldustega on otstarbekas ka juhtimismudeli muutus;
- töö põhiline analüüsiosa on valminud õppeaasta 2019/2020 andmete alusel, töö lõpliku esitamise ajaks on juba alanud uus õppeaasta 2020/2021. Põhijäreldused on esitatud õppeaastade 2015/2016-kuni 2019/2020 andmete alusel. Toimunud muutus on välja toodud tabelites 44 ja 45.

Tabel 44. Laste arv lasteaedades õppeaastatel 19/20 ja 20/21

	Laste arv 19/20	Laste arv 20/21	Muutus
Adavere Põhikool	35	36	1
Aidu Lasteaed-Algkool	16	17	1
Esku tegevuskoht	21	15	-6
Kamari tegevuskoht	14	0	-14
Lustivere Põhikool	26	33	7
Pisisaare Algkool	17	15	-2
Puurmani Lasteaed	49	50	1
Lasteaed MARI	106	107	1
Põltsamaa Lasteaed Tõruke	156	168	12
Kokku	440	441	1

Tabel 405. Õpilaste arv koolides õppeaastatel 19/20 ja 20/21

	Õpilaste arv 19/20	Õpilaste arv 20/21	Muutus
Adavere Põhikool	44	54	10
Aidu Lasteaed-Algkool	19	14	-5
Esku-Kamari Kool	18	10	-8
Lustivere Põhikool	64	61	-3
Pisisaare Algkool	15	12	-3
Puurmani Mõisakool	82	79	-3
Põltsamaa Ühisgümnaasium	678	683	5
Kokku	920	913	-7

Järgnevalt on lühidalt kirjeldatud olulisemat mõju omavate ümberkorralduste elluviimise vajadust, eeldusi ja mõju suurust valdkondades või üksikprojektidena.

6.2.1. Haridusvõrgu reformi alternatiivid Põltsamaa linna tagamaal

Haridusvõrgureformi läbiviimise vajadus on Põltsamaa vallas juba teadvustatud ning reform on osalt elluviimisel. 2020. a oktoobri seisuga oli laual kolm võimalikku lahendust (alternatiivid 1-3). Konsultant on omalt poolt arvestanud ka kooliastmete põhiste muutuste mõjud (alternatiivid 4-6). Kõigi alternatiivide puhul on arvestatud, et 9-klassiline põhikool Puurmanis jätkub.

- Alternatiiv 1 – õppetöö jätkub ainult Põltsamaa Ühisgümnaasiumis, Adavere, Aidu, Esku, Pisisaare ja Lustivere koolid suletakse;
- Alternatiiv 2 – õppetöö jätkub Põltsamaal ja Adaveres 9- klassilises koolis, Aidu, Esku, Pisisaare ja Lustivere koolid suletakse;
- Alternatiiv 3 - õppetöö jätkub Põltsamaal, Adaveres 9-klassilises koolis ja Lustiveres 6-klassilises koolis, Aidu, Esku ja Pisisaare suletakse;
- Alternatiiv 4 – õppetöö jätkub Põltsamaa ning Adaveres ja Lustiveres 6-klassilistes koolides, muu koolivõrk jääb muutmata;
- Alternatiiv 5 - õppetöö jätkub Põltsamaal ning 4-klassilistes koolides olemasolevates tegevuskohtades;
- Alternatiiv 6 - õppetöö jätkub Põltsamaal ning 3-klassilistes koolides olemasolevates tegevuskohtades.

Haridusvõrgureformi elluviimise vajadus tuleneb eelkõige juba olemasolevast ja perspektiivis veelgi vähenevast õpilaste arvust Põltsamaa linna tagamaa piirkondades. Juba järgneval viiel aastal ei ületa prognoositav keskmine sünnipõlvkonna suurus üheski kooliga piirkonnas 10 lapse piiri (tabel 46).

Tabel 46. Sünnipõlvkonna aastakeskmine suurus perioodidel

	2014-2019	Baas- ja rändestsenaariumi keskmine		Rändestsenaarium	
		2020-2024	2025-2029	2020-2024	2025-2030
Adavere	10	7	6	6	5
Esku	8	7	6	7	6
Lustivere	8	9	8	8	7
Pisisaare	7	6	5	6	5
Puurmani	11	10	9	10	8
Põltsamaa koos lähiümbrusega	45	40	35	39	30
Vägari	4	5	5	5	4
Kokku	93	83	74	81	65

Samuti ei vali juba täna suur osa õpilastest linna tagamaa piirkondades kohalikku kooli (vt ka peatükk 3.2.3 ja töö lisad 5 ja 6), peamine nn õpirände suund on Põltsamaa linn.

Viies Põltsamaa linna tagamaas paiknevas koolis oli õppeaastal 19/20 kokku 160 õpilast. Neist 1.-6. klassis 63%, 1.-4. klassis 51% ja 1.-3. klassis 36% (tabel 47).

Tabel 47. Õpilaste jaotus kooliastmete lõikes õppeaastal 19/20

	Adavere	Aidu	Esku	Lustivere	Pisisaare	Kokku	Osakaal
Lapsi kokku 19/20	44	19	18	64	15	160	100%
6-klassiline kool	26		18	42	15	101	63%
4-klassiline kool	18	19	15	24	6	82	51%
3-klassiline kool	11	15	8	19	4	57	36%

Viies koolis on õppetööga seotud 31,9 töökohta palgafondiga 637 tuhat eurot. Vastavalt riiklikule õppekavale on I kooliastmes kohustuslike nädalatundide arv 68 (keskmiselt 22,7), II kooliastmes 83 (keskmiselt 27,7) ning III kooliastmes 94 (keskmiselt 31,3 tundi nädalas). Vastavalt ainetundide osakaalule koolis olemasolevast klasside arvust on arvestatud õppetöö palgafondi muutus iga kooli reorganiseerimisel väiksema klasside arvuga kooliks.

Juhtimisega on seotud 2,8 ametikohta palgafondiga 72 tuhat eurot aastas. Tugiteenustega 7,28 ametikohta palgafondiga 148 tuhat eurot aastas. Seejuures tuleb arvestada, et hetkel maksab vald toetusfondist rahastatavateks tööjõukuludeks (juhid, õpetajad ja tugispetsialistid) juurde 254 tuhat

eurot, lisades veel juurde haridustehnoloogide ametikohad siis enam kui 300 tuhat eurot. Seega on esimesed 300 tuhat eurot kokkuhoidu õppetöö, juhtimise, tugiteenuste palgafondilt täies mahus vallaeelarve raha, seda ületav summa on võimalik ümber jagada asutuste vahel palgatõusuks või täiendavate töökohtade loomiseks.

Administreerimis- ja tugitegevustega on seotud 6,7 töökohta palgafondiga 103 tuhat eurot aastas. Kokku on asutustes 48,63 ametikohta palgafondiga 996 tuhat eurot aastas.

Korraldades hetkel 9-klassilised Adavere ja Lustivere koolid ümber 6-klassiliseks, väheneb palgafond 262 tuhande euro võrra. Korraldades Adavere, Esku, Lustivere ja Pisisaare koolid ümber 4-klassiliseks, väheneb palgafond 514 tuhande euro võrra. Kõikide koolide 3-klassiliseks muutmisel 642 tuhande euro võrra. Koolide tegevuse lõpetamisel on vastavalt palgafondi mahule kokkuhoid kõige suurem Lustivere kooli sulgemisel (380 tuhat) ja Adavere kooli sulgemisel (303 tuhat). Esku ja Pisisaare puhul mõnevõrra enam ja Aidu puhul vähem kui 100 tuhat eurot (tabel 48).

Tabel 4842. Õppetöö, juhtimise, tugiteenuste ning administreerimis- ja tugitegevuste töökohad ja palgafond koolides

	Adavere	Aidu	Esku	Lustivere	Pisisaare	Kokku
Õppetöö						
Töökohtade arv	9,35	2,5	3,2	13,5	3,3	31,9
Palgafond	197 000	53 000	68 000	285 000	70 000	673 000
Klasside arv koolis	9	4	6	9	6	
6-klassiline kool	-76 000			-109 000		-185 000
4-klassiline kool	-123 000		-26 000	-177 000	-27 000	-353 000
3-klassiline kool	-142 000	-14 000	-37 000	-206 000	-38 000	-437 000
Juhtimine						
Töökohtade arv	1	0,4	0,5	0,5	0,4	2,8
Palgafond	24 000	10 000	14 000	14 000	10 000	72 000
6-klassiline kool	-9 000			-5 000		-14 000
4-klassiline kool	-15 000		-5 000	-9 000	-4 000	-33 000
3-klassiline kool	-17 000	-3 000	-8 000	-10 000	-5 000	-43 000
Tugiteenused (ametikohad, mida saaks rahastada toetusfondist)						
Töökohtade arv	3	0	1	3	1	7,28
Palgafond	59 000	6 000	23 000	49 000	11 000	148 000
6-klassiline kool	-23 000			-19 000		-42 000
4-klassiline kool	-37 000		-9 000	-31 000	-4 000	-81 000
3-klassiline kool	-43 000	-2 000	-13 000	-35 000	-6 000	-99 000
Administreerimis- ja tugitegevused						
Töökohtade arv	1,3	1	0,85	2,3	1,25	6,7
Palgafond	23 000	16 000	12 000	32 000	20 000	103 000
6-klassiline kool	-9 000			-12 000		-21 000
4-klassiline kool	-14 000		-5 000	-20 000	-8 000	-47 000
3-klassiline kool	-17 000	-4 000	-7 000	-23 000	-11 000	-62 000
TÖÖTAJAD JA PALGAFOND KOKKU						
Töökohtade arv	14	4	6	19	5	48,63
Palgafond	303 000	85 000	117 000	380 000	111 000	996 000
6-klassiline kool	-116 000			-146 000		-262 000
4-klassiline kool	-189 000		-45 000	-237 000	-43 000	-514 000
3-klassiline kool	-219 000	-23 000	-64 000	-275 000	-61 000	-642 000

Koolides on toitlustamise, korrashoiu ja majandushalduse korraldamisega seotud kokku 13,5 töökohta palgafondiga 153 tuhat eurot. Töökohad on alates 1.09.2020 viidud asutuse Põltsamaa Haldus koosseisus. Klasside arvu vähendamise arvestuses on arvestatud eeldustega, mille järgi säilib osa palgafondi lasteaiategevuse käigushoidmiseks.

Koolide vallaeelarvest rahastatavad koolitus- ja õppevahendid (summas ei sisaldu toetusfondi eraldis) ja muud majandamiskulud on 82 tuhat eurot ning kinnisvarakulud 181 tuhat eurot. Kinnisvarakulud on kõige suuremad Adavere koolis (63 tuhat eurot), kuid enam kui 40 tuhat eurot ka Lustivere ja Esku koolides (tabel 49).

Tabel 49. Toitlustamise, korrashoiu ja majandushalduse tööjõukulud, majandamiskulud ja kinnisvarakulud koolides

	Adavere	Aidu	Esku	Lustivere	Pisisaare	Kokku
Toitlustamise, korrashoiu ja majandushalduse tööjõukulud						
Töökohtade arv	5,3	2	1	3,5	1,7	13,5
Palgafond	58 000	28 000	10 000	36 000	21 000	153 000
6-klassiline kool	-6 000			-4 000		-10 000
4-klassiline kool	-12 000		-2 000	-7 000	-3 000	-24 000
3-klassiline kool	-17 000	-3 000	-3 000	-11 000	-5 000	-39 000
Koolitus, õppevahendid ja muud majandamiskulud						
Kulud	23 000	14 000	8 000	19 000	18 000	82 000
6-klassiline kool	-9 000			-7 000		-16 000
4-klassiline kool	-14 000		-3 000	-12 000	-7 000	-36 000
3-klassiline kool	-17 000	-4 000	-4 000	-14 000	-10 000	-49 000
Kinnisvarakulud						
Kinnisvarakulud	63 000	15 000	40 000	47 000	16 000	181 000
6-klassiline kool	-6 000			-5 000		-11 000
4-klassiline kool	-13 000		-6 000	-9 000	-2 000	-30 000
3-klassiline kool	-19 000	-2 000	-10 000	-14 000	-4 000	-49 000

Arvestades püstitatud kuuele alternatiivile vastavad muutused juhtimise, õppetöö, tugiteenuste ja administreerimise tööjõukuludeles, omab kõige suuremat mõju kõikide linna tagamaal asuvate koolide sulgemine (ligi miljon eurot), seejärel alternatiivid 2 ja 6. Kõige väiksem oleks mõju alternatiivi 3 korral (tabel 50).

Tabel 430. Ümberkorralduste mõju juhtimise, õppetöö, tugiteenuste ja administreerimise tööjõukuludele

	Adavere	Aidu	Esku	Lustivere	Pisisaare	Kokku
Alternatiiv nr 1	-303 000	-85 000	-117 000	-380 000	-111 000	-996 000
Alternatiiv nr 2		-85 000	-117 000	-380 000	-111 000	-693 000
Alternatiiv nr 3		-85 000	-117 000	-145 000	-111 000	-458 000
Alternatiiv nr 4	-117 000	-85 000	-117 000	-145 000	-111 000	-575 000
Alternatiiv nr 5	-189 000	0	-45 000	-237 000	-43 000	-514 000
Alternatiiv nr 6	-219 000	-23 000	-65 000	-274 000	-60 000	-641 000

Püstitatud kuuele alternatiivile vastavad muutused koolitus-, õppevahendite ja muudele tegevuskuludele on võrreldes eelpool välja toodud tööjõukuludega tagasihoidlikud. Suurim võimalik kokkuhoid alternatiiv 1 rakendamise korral on 82 tuhat eurot ja väikseim alternatiiv 5 puhul 36 tuhat eurot (tabel 51).

Tabel 51. Ümberkorralduste mõju koolituse, õppevahendite ja muudele tegevuskuludele

	Adavere	Aidu	Esku	Lustivere	Pisisaare	Kokku
Alternatiiv nr 1	-23 000	-14 000	-8 000	-19 000	-18 000	-82 000
Alternatiiv nr 2		-14 000	-8 000	-19 000	-18 000	-59 000
Alternatiiv nr 3		-14 000	-8 000	-7 000	-18 000	-47 000
Alternatiiv nr 4	-9 000	-14 000	-8 000	-7 000	-18 000	-56 000
Alternatiiv nr 5	-14 000	0	-3 000	-12 000	-7 000	-36 000
Alternatiiv nr 6	-17 000	-4 000	-4 000	-14 000	-10 000	-49 000

Kinnisvarakulud ja toitlustamise-majandamise tööjõukulud vähenevad olukorras, kus lasteaiad kohal jäävad avatuks kõige enam alternatiiv 1 korral (153 tuhat eurot). Kõige väiksem (54 tuhat eurot) on muutus juhul, kui tegevus jätkub 6- klassilise või 4-klassilise koolina (tabel 52).

Tabel 442. Ümberkorralduste mõju kinnisvarakuludele ja toitlustamise-majandamise tööjõukuludele (lasteaiad jäävad)

	Adavere	Aidu	Esku	Lustivere	Pisisaare	Kokku
Alternatiiv nr 1	-58 000	-28 000	-10 000	-36 000	-21 000	-153 000
Alternatiiv nr 2		-28 000	-10 000	-36 000	-21 000	-95 000
Alternatiiv nr 3						-80 000
Alternatiiv nr 4	-12 000	-28 000	-10 000	-9 000	-21 000	-54 000
Alternatiiv nr 5	-25 000	0	-8 000	-16 000	-5 000	-54 000
Alternatiiv nr 6	-36 000	-5 000	-13 000	-25 000	-9 000	-88 000

Juhul, kui lasteaiad samuti suletakse ning kinnisvara läheb kasutusest välja, on kinnisvarakulude ja toitlustamise-majandamise tööjõukulude kokkuhoid oluliselt suurem. Kõikide asutuste tegevuse

lõpetamise 334 tuhat eurot, jätkamisel 9-klassilise kooliga Adavers 213 tuhat eurot ja jätkamisel 6-klassiliste koolidega 162 tuhat eurot. Alternatiivide 5 ja 6 arvestus ei ole antud juhul asjakohane (tabel 53).

Tabel 53. Ümberkorralduste mõju kinnisvarakuludele ja toitlustamise-majandamise tööjõukuludele (hooned kasutusest välja)

	Adavere	Aidu	Esku	Lustivere	Pisisaare	Kokku
Alternatiiv nr 1	-121 000	-43 000	-50 000	-83 000	-37 000	-334 000
Alternatiiv nr 2		-43 000	-50 000	-83 000	-37 000	-213 000
Alternatiiv nr 3		-43 000	-50 000	-9 000	-37 000	-139 000
Alternatiiv nr 4	-19 000	-43 000	-50 000	-13 000	-37 000	-162 000

Koolide sulgemisel linna tagamaal jätkavad kuni 160 õpilast õpinguid eeldatavalt Põltsamaal. Õpilaste arvu kasvuga kaasneb vajadus uute klassikomplektide avamiseks (õpetajate tööjõukulu) ja tugiteenuste mahu suurenemine (tugispetsialistide tööjõukulu).

Võttes arvesse õpilaste olemasolevat arvu klasside lõikes õppeaastal 19/20 viies tagamaa koolis ja Põltsamaa Ühisgümnaasiumis, on arvestatud kõikide alternatiivide puhul Põltsamaale lisanduvate klassikomplektide (24 õpilast klassis) arv kooliastmetes. Vastavalt tunnikoormuse jaotusele riikliku õppekava järgi, on arvestatud vajalik lisanduv õpetaja ametikohtade arv. Tööjõukulu eelduseks on 2020. a Põltsamaa Ühisgümnaasiumi keskmine õpetaja töötasu 1540 eurot kuus. Hetkel on vallas keskmiselt 0,02 tugispetsialisti ametikohta õpilase kohta. Lisanduvate tugispetsialistide töötasu eelduseks on 2020. a Põltsamaa Ühisgümnaasiumi keskmine tugispetsialisti töötasu 1350 eurot kuus.

Kompensatsioonivajaduse kulu jääb sõltuvalt valitavast alternatiivis vahemikku 141 tuhat kuni 284 tuhat eurot (tabel 54).

Tabel 454. Kompensatsioonivajaduse tööjõukulu

	Klassikomplekte I aste	Klassikomplekte II aste	Klassikomplekte III aste	Õp ametikohti	Tugispetsialisti ametikohti	Tööjõukulu	Lapsi teise kooli
Alternatiiv nr 1	2	3	2	8,6	3,2	284 000	160
Alternatiiv nr 2	2	2	1	6,1	2,3	204 000	116
Alternatiiv nr 3	1	1	1	4,0	1,9	141 000	94
Alternatiiv nr 4	1	1	2	5,1	2,4	180 000	120
Alternatiiv nr 5	0	2	2	4,6	1,6	149 000	78
Alternatiiv nr 6	0	3	2	6,0	2,1	194 000	103

Lahutades kompensatsioonivajaduse kulu eelpool arvestatud kokkuhoiust alternatiivide lõikes, selgub lõplik hinnanguline kokkuhoid alternatiivide lõikes nii lasteaiategevuse jätkumise kui ka hoonete kasutusest välja jätmise korral.

Kõige suurema rahalise mõju omab Adavere, Aidu, Esku, Lustivere ja Pisisaare koolide sulgemine ning õppetöö jätkumine ainult Põltsamaa Ühisgümnaasiumis – 947 tuhat kuni 1,12 miljonit eurot. Kõikide teiste alternatiivide puhul on kokkuhoid oluliselt tagasihoidlikum. Kõige väiksema rahalise mõjuga on õppetöö jätkumine Põltsamaal, Adaveres 9-klassilises koolis ja Lustiveres 6-klassilises koolis -364 tuhat kuni 503 tuhat eurot (tabel 55).

Tabel 465. Koondmõju lasteadeade tegevuse jätkamise ja hoonete kasutusest välja jätmise korral

	Lasteaiad jätkavad	Kinnisvara läheb kasutusest välja	Alternatiivide vahe
Alternatiiv nr 1	-947 000	-1 128 000	181 000
Alternatiiv nr 2	-643 000	-761 000	118 000
Alternatiiv nr 3	-364 000	-503 000	139 000
Alternatiiv nr 4	-531 000	-613 000	82 000
Alternatiiv nr 5	-455 000		
Alternatiiv nr 6	-584 000		

Kõikide alternatiividega kaasneb siiski olukord, kus vallal kaob vajadus tasuda vallaeelarvest juurde toetusfondist rahastatavaid kulusid, seda mahus u 300 tuhat eurot. Otsene kokkuhoid vallaeelarvele kaasneb veel koolituse, õppevahendite, muudele tegevuskulude ja kinnisvarakuludele ning

toitlustamise-majandamise ja administreerimis-tugitegevuste tööjõukulude arvel. Neid ületav summa on võimalik jagada ümber õppetöö, juhtimise ja tugiteenuste tööjõukuludeks tegutsema jäävates asutustes.

Haridusvõrgu korrastamise mõju ühistranspordile

Jõgevamaal korraldab maakondlikku ühistransporti MTÜ Jõgevamaa Ühistranspordikeskus, mille asutajate ringi kuulub ka Põltsamaa vald. Kõigist Põltsamaa valla väiksematest keskustest on tagatud ühendused Põltsamaa linnaga, reisijatele on sõit maakonnaliinidel tasuta. Sõidu kestvus Põltsamaa linna jääb Adaverest, Lustiverest, Eskust ja Pisisaarest 10-12 minuti piiresse, Vägarist on see kuni 30 minutit. Kuna ühendused on olemas ja sõit on tasuta, ei mõjuta koolivõrgu korrastamine põhimõttelist ühistranspordikorraldust.

Kõige radikaalsema koolireformi puhul (koolid suletakse Adaveres, Eskus, Lustiveres, Aidus ja Pisisaarest) tekiks 2020. a sügisese seisuga täiendav transpordivajadus kokku kuni 160 lapsele (sh Aidust, Eskust ja Pisisaarest 15-20 last, Adaverest ja Lustiverest rohkem), kellest kõik ei oleks tõenäoliselt ühistranspordi kasutajad. Küsimus, kas olemasolevat liinivõrku tuleb koolireformist lähtuvalt tihendada või piisab tänasest graafikust, selgub suhtluses lapsevanematega peale seda, kui põhimõtteline otsus on reformi osas tehtud. Vastava sisendi saab vald anda ühistranspordikeskusesse, kes vajadusel teeb graafikutesse muudatused.

6.2.2. Ümberkorralduste valikud Puurmanis

Õpilaste arv Puurmani Mõisakoolis on hetkel 9-klassilise kooli pidamise otstarbekuse piiril. Samas püsib demograafilise prognoosi järgi põhikoolieas laste arv piirkonnas 19/20 õppeaasta tasemest mõnevõrra kõrgemal veel enam kui järgmised kümme aastat. Piirkonna õpilastest õpib 89% kodukoolis, kooli õpilastest on 79% piirkonna õpilased. Olemasoleva mustri säilides on 9-klassilise kooli pidamine kohal demograafilisest aspektist pigem kestlik.

Finantsvaates on kooli õppetöö kulu 78 tuhande euro võrra kõrgem kui toetusfondi õpilasepõhine eraldise jaotus. Koolipidamise kulu õpilase kohta on ligi 300 eurot aastas, mis on kõrgem kui Põltsamaal, Adaveres ja Lustiveres. Puurmani Mõisakooli reorganiseerimisel 6-klassiliseks kooliks saab olla seega peamiselt finantsiline argument, kuna 3. kooliastmes on õppetöö tööjõukulu õpilase kohta kõrgem.

Kuigi laste ja õpilaste arv ei ole suur, tegutsevad Puurmani piirkonna mõlemad haridusasutused hetkel eraldi. Puurmani Lasteaias on üks juhi ametikoht palgafondiga 20 tuhat eurot aastas, Puurmani Mõisakoolis üks direktori ametikoht palgafondiga 26 tuhat eurot aastas. Arvestades asutuste väiksust ja tegutsemiskohtade geograafilist lähendust, on otstarbekas kooli ja lasteaia juhtimise ühendamine – Puurmani Mõisakooli reorganiseerimine lasteaed-kooliks. Lisaks juhtimiskulude kokkuhoiule (10 tuhat või enam eurot aastas) on sel viisil võimalik ka hetkel kooli koosseisus tegutsevate tugispetsialistide jagamine vastavalt vajadusele.

Puurmani alevikus on teenuspinda, arvestades elanike arvu asulas ja selle tagamaal ning teenuste kasutusaktiivsust, juba täna liiga palju. Kaheksa vallale kuuluva hoone kogupind on 6 487 m² ehk 6,3 m² elaniku kohta, mis on kõrgeim näitaja vallas:

- mõisapargis asuva kooli territooriumil on kolm hoonet – koolitegevuseks kasutatav mõisa peahoone (1862 m²) ja käsitöömaja funktsiooniga mõisatöllakuur (408,6 m²) ning ettevõttele välja renditud mõisa töökoda (147 m²);
- lasteaiahoone kogupinnast (1283 m²) on 125 m² kasutusest väljas ning 143 m² antud tasuta kasutada Käsitööseltsile Kati;
- Puurmani rahvamaja (1448 m²) hoonet tegutseb ka raamatukogu (143 m²). Hoone soklikorrusel on ruume, mis on väheses kasutuses või sisuliselt kasutusest väljas. Pedja jõgi

ja Puurmani paisjärv jagavad aleviku kaheks. Rahvamaja on ainus teenushoone, mis asub jõe vasakul kaldal. Hoones olev rekonstrueeritud spordisaal on kooli ja kogukonna kasutuses;

- Puurmani teenuskeskuse hoones (Tallinna mnt 1, 841 m²) asuvad vallavalitsuse teenuskeskuse ruumid, koosolekute saal, erinevad iluteenused ning 128 m² pinda Põltsamaa Tervisekeskuse filiaali kasutuses. Tervisekeskuse ruumid on rekonstrueeritud toetusrahadega nõudega säilitada teenus 20-aastaks. Vallavalitsuse püsivate töökohtade arv kohal ja mobiilsete töökohtade ja saali kasutus on siiski võrreldes kasutuses oleva pinnaga tagasihoidlik;
- Puurmani vana administratiivhoone (Tallinna mnt 2, 442 m²) on osalt kasutusest väljas, 152 m² on antud tasuta kasutusse Puurmani Eakate Seltsile, muud pinda pakutakse välja rendiks;
- Puurmani saun (54 m²) on antud koos tegevustoetusega tasuta kasutusse Puurmani Eakate Seltsile saunateenuse korraldamiseks.

Mõisakooli pidamine on kinnisvara ja investeeringukulu seisukohalt oluliselt kallim ning koolikorralduse ja ruumide funktsionaalsuse seisukohalt keerukam kui haridushooneks ehitatud pinnal toimetamine. Hetkel on kooli majandamiskulud 170 tuhat eurot aastas, sh kinnisvarakulud 65 tuhat eurot aastas (28 eurot/m²). Samas on mõisakompleks toetusrahade abil rekonstrueeritud ja hetkel heas seisukorras. Vallal on vajalik jõuda otsuseni, kas on soov jääda mõisaomanikuks või mõisakompleks realiseerida ja rajada haridus- jm teenuste tarbeks alevikku uus hoone.

Puurmani olemasolev lasteaiahoone (1283 m²) on rajatud viiele rühmale, hetkel on rühmasid kolm. Teenusevajadus prognoosi kohaselt kolme rühma piiri ei ületa ning kümnendi lõpuks langeb kahe rühma vajaduse tasemele. Olemasolev lasteaiahoone on amortiseerunud, hinnanguline investeeringuvajadus hoone korrastamiseks on suurem kui miljon eurot. Ligipääsutee lasteaia territooriumile ei kuulu vallale. Majandamiskulud on 45 tuhat eurot aastas, sh kinnisvarakulud 20 tuhat eurot aastas (16 eurot/m²).

Konsultandi hinnangul on vallal Puurmani alevikus juba hetkel kinnisvara, mis ei ole vajalik valla teenuste korraldamiseks. Arvestades piirkonna elanikkonna suurust ja demograafilist trendi teenuste tarbijaskonna vähenemiseks, on soovitatav teha ümberkorraldusi viisil, et valla kasutusse jääb maksimaalselt 2-3 kinnistut:

- Alternatiiv 1 – kasutusse jäävad mõisakompleks, rahvamaja ja teenuskeskus;
- Alternatiiv 2 – kasutusse jääb rahvamaja, rajatakse uus multifunktsionaalne hoone haridus- jt teenuste tarbeks.

Igal juhul on mõistlik jätta kasutusest välja olemasolev lasteaiahoone, vana administratiivhoone ja saun hoonete kogupinnaga 1779 m² ning vastavad kinnistud realiseerida.

Alternatiiv 1 puhul on peamine küsimus lasteaia uus asukoht. Vajalik ruum pinna vaates - kuna köök ja saal saavad olla ühised kooliga, on kolme rühma puhul maksimaalselt 450 m². Esimene variant on lasteaiale ruumide kohandamine teenuskeskuse hoones, teine mõisakompleksi kõrvalhoonetes (käsitöömaja ja töökoda) ning osalt vajadusel mõisa peahoones. Mõlemal puhul on takistuseks olemasolevate hoonete mõningane ebafunktsionaalsus lasteaia tegevuseks, teenuskeskuse hoone puhul ka õueala võimaluste piiratus. Pinnapõhise arvestusena kuluks teenuskeskuse hoones ruumide kohandamiseks u 250 tuhat eurot ning mõisakompleksis kuni 400 tuhat eurot (eelkõige töökojahoone täielik rekonstrueerimine). Mõlemal juhul on investeering väiksem kui lasteaiahoone rekonstrueerimisel vähendatud mahu või uue hoone rajamisel olemasolevas asukohas. Arvestades teenuskeskuse väiksust mahuvad mõlemad asutused hoonesse. Seltsitegevuseks on võimalik eraldada pinnad rahvamaja soklikorrusel.

Alternatiivi eeliseks on selle realiseerimise võimaluse kiirus ja väiksem investeeringumaksumus. Olemasolevad püsikulud väheneks kuni **50 tuhande euro võrra** (kinnisvarakulu, majandushalduse

töökohad ja eraldised seltsitegevuseks) ja investeeringuvajadus 1,3 miljoni euro võrra. Kuigi kinnistute realiseerimine ei pruugi olla väga kiire, võib perspektiivis sellega kaasneda ka mõningane tulu.

Alternatiiv 2 põhisisu on uue kooli- ja lasteaiahoone rajamine. Sobiv asukoht oleks nt Kooli kinnistu mõisast üle tee, kus olemasoleva staadioni kõrval on ligi hektar kasutamata maad. Arvestades, et vastavalt demograafilisele prognoosile jääb keskmine õpilaste arv klassis suurusjärku maksimaalselt 10-12 õpilast, siis arvestusega 13 m² õpilase kohta kujuneb kooliosa pinnavajaduseks u 1500 m². Kolme rühmaga lasteaial maksimaalselt 450 m², teenuskeskusel ja tervisekeskusel mõlemal u 150 m². Seega oleks hoone pind kokku maksimaalselt 2300 m². Uue hoone ehitusmaksumus koos kaasnevate kuludega (kavandamise- ja elluviimise tugiprotsessid ja sisustamine) on kuni 2000 eurot m² kohta, seega uue hoone maksumuseks kujuneks kuni 4,3 miljonit eurot.

Alternatiivi elluviimine eeldab pikemat ettevalmistusperioodi ja oluliselt suuremat investeeringut. Samas võimaldab see ka märkimisväärselt suuremat kokkuhoidu püsikuludelt ja väiksemat investeeringuvajadust tulevikus. Omavalitsuse omandis olev pind väheneks enam kui 2200 m² võrra ja investeeringuvajadus 2 miljoni euro võrra (lisaks mõisahoone uus investeeringuring 2030+). Olemasolevad püsikulud väheneks **u 100 tuhande euro võrra** (kinnisvarakulu, majandushalduse töökohad ja eraldised seltsitegevuseks). Mõisakompleksi (5,9 ha) müügist saadav tulu on eeldatavalt suurem kui miljoni eurot.

Kuigi rahvamaja hoone on ruumiplaneeringult osalt ebafunktsionaalne, on hoone hiljuti rekonstrueeritud (C energiaklassiga) ning spordisaali rajamine piirkonda ei oleks otstarbekas. Seltsitegevuseks tarvilikud ruumid on mõistlik lahendada rahvamaja pinnal.

6.2.3. Lasteaedade õppekorralduse muutus

Vastavalt demograafilisele prognoosile väheneb lasteaiaaegas laste arv vallas järgmise 10 aasta jooksul ligi 100 lapse võrra. Mõlemad suuremad lasteaiahooned Põltsamaa linnas on oma väärtuse nii miljööliselt kui ka tehniliselt minetanud - Tõruke on amortiseerunud, Mari veel rahuldavas olukorras. Hoonete korrastamise hinnanguline kogumaksumus ulatub üle 3,5 miljoni euro. Otstarbekas on linna uue lasteaiahoone rajamine.

Uue lasteaiahoone suurus sõltub eelkõige rühmade säilitamisest olemasolevates tegevuskohtades linna tagamaal. Aastal 2030 on Põltsamaa linnas ja selle tagamaal vaja lasteaia kohta u 300-le lapsele. Arvestades rühma kohta keskmiselt 18 last, siis kuni 17 lasteaiaühikut. Eeldades rühmade säilimist vähemalt Adaveres ja Lustiveres, on vajalik maksimaalselt 15 rühmaga uue lasteaiahoone rajamine Põltsamaa linnas. Eeldades ühe rühma ruumivajaduseks koos üldpindadega keskmiselt 200 m² ja ehitusmaksumuseks koos kaasnevate kuludega (kavandamise- ja elluviimise tugiprotsessid ja sisustamine) kuni 2000 eurot m² kohta, kujuneks uue hoone maksumuseks kuni 6 miljonit eurot (3000 m² suurune hoone).

Hetkel on linna lasteaedade kasutuses 4164 m² pinda ehk kasutuses olev pind väheneks enam kui 1000 m² võrra. Asutuste majandamiskulu on 180 tuhat eurot aastas, sh kinnisvarakulu 70 tuhat eurot aastas (17 eurot/m²) ning toitlustamise ja korrashoiu palgafond Põltsamaa Halduse koosseisus 75 tuhat eurot aastas. Pinnakasutuse vähenemise, oluliselt energiasäästlikuma hoone ning ühe köögiga toitlustamise korraldamise tingimustes on kulude aastane kokkuhoid uue hoone rajamise korral kindlasti **enam kui 100 tuhat eurot aastas**.

Aastal 2020. korraldas vallavalitsus ümber Põltsamaa linnas asuvate lasteaedade Mari ja Tõruke juhtimise. Mõlemasse asutusse jäi ühe täiskohaga juhi asemel 0,5 juhi kohta ja juurde tekkis 0,75 juhiabi ametikohta. Põltsamaa tagamaa ühe asutusena tegutsevate lasteaedade ja koolide puhul vallaelarves juhtimiskulusid ei eristata. Lasteaedade töökorraldus tegevuskohtades (Adavere,

Aidu, Esku, Pisisaare, Lustivere) sõltub eelkõige haridusvõrgu reformi stsenaariumi valikust. Seetõttu ei ole võimalik üheselt välja tuua Põltsamaa piirkonna lasteaedade ühendamisest tekkivat juhtimiskulude palgafondi kokkuhoidu. Pigem tuleks arvestada mõningase lisatasuga kohale vastutavaks jäävale isikule. Puurmani Lasteaia kohta on ettepanekud esitatud eelnevas punktis.

Valla asutustes on lasteaiapersonali palgatasemed ühtlustatud. Vanemõpetaja töötasu on 1315 eurot kuus, lasteaiaõpetaja töötasu 1184 eurot kuus ja lasteaiaõpetaja abi töötasu 855 eurot kuus. Asutustes on 1.06.2020 kinnitatud koosseisude järgi kokku 94,65 õppetööga seotud ametikohta, sh 12,45 vanemõpetaja, 46,95 lasteaiaõpetaja ning 35,25 lasteaiaõpetaja abi töökohta. Võrreldes lasteaiatöötajate palgatasemega teistes omavalitsustes, hakkab silma tavapärasest oluliselt kõrgem (u +150-200 eurot) lasteaiaõpetaja abi töötasu.

Suurema rühmade arvuga lasteaiad ehk Mari ja Tõruke Põltsamaal ning Siilipesa Puurmanis toimivad 2 õpetajat +1 abiõpetaja töökorraldusega. Koolide juures tegutsevates lasteaedades on Esku-Kamaris pigem 1 õpetaja + 2 abiõpetajat töökorraldus ning Aidus, Adaveres, Pisisaare ja Lustiveres õpetajaid ja abiõpetajaid rühmas enam-vähem võrdselt. Üldjuhul on rühma kohta 3 töötajat (väiksema rühmade arvuga lasteaed-koolides on varieeruvusi), palgatasemetes ei eristu keskmise laste arvu erinevust rühmades.

Töökorralduslikult on traditsioonilise 2 õpetajat + 1 õpetaja abi asemel säästlikumad toimumudelid, kus on rühma kohta 1 õpetaja ja 2 õpetaja abi (1+2 süsteem) või rühma kohta 1 õpetaja, 1 assistent ja 1 õpetaja abi (1+1+1 süsteem). Püstitades eeldused:

- valla lasteaedades on kokku 30 rühma;
- muusika- ja liikumisõpetajate ametikohtade arv on kokku 6;
- vanemõpetajate arv jääb muutumatuks;
- 1+2 süsteemi korral lasteaiaõpetaja ja õpetaja abi töötasu määrad ei muutu;
- 1+1+1 süsteemi korral on assistendi töötasu määraks 900 eurot kuus ja lasteaiaõpetaja abi töötasu määraks 700 eurot kuus,

on arvestatud palgafondi muutus võrreldes olemasoleva olukorraga (tabel 56).

Tabel 56. Lasteaedade õppetöö tööjõukulude palgafondi muutus erinevate töökorralduse stsenaariumite korral

	Olemasolev olukord		1+2 süsteem		1+1+1 süsteem	
	Ametikohtade arv	Töötasu	Ametikohtade arv	Töötasu	Ametikohtade arv	Töötasu
vanemõpetaja	12,45	1315	12	1315	12	1315
lasteaiaõpetaja	46,95	1184	24	1184	24	1184
Assistent					30	900
lasteaiaõpetaja abi	35,25	855	60	855	30	700
Tööjõukulu kokku	94,65	1 639 000	96	1 533 000	96	1 480 000

Üleminekul 1+2 töökorraldusele oleks võimalik kokkuhoid võrreldes olemasoleva personalikuluga **u 100 000 eurot aastas**. Üleminekul 1+1+1 töökorraldusele oleks võimalik kokkuhoid **u 150 000 eurot aastas**. Kui hetkel on keskmine ühe rühma töötajate koosseisu pidamise personalikulu u 54 tuhat eurot aastas, siis muutuse korral vastavalt 51 tuhat ja 49 tuhat eurot aastas. Tegelik võimalik muutus sõltub eelkõige asjaolust, millistes palgatasemetes töökorralduse süsteemi muutuse korral kokkuleppele jõutakse ning kas või kuidas leitakse lahendused mittestandardse koosseisuga tegevuskohtades (Adavere, Aidu, Lustivere).

6.2.4. Kultuurivaldkonna toimumudeli muutus

Hetkel on kultuuri- ja kogukonnategevus Põltsamaa vallas korraldatud nn hübriidmudelil.

Valla hallatav asutus Põltsamaa Kultuurikeskus tegutseb kolmes tegevuskohas. Asutuste eelarve kogumaht on 480 tuhat eurot, sh tööjõukulud 299 tuhat eurot. Töökohti on asutuses kokku 12,8. Käsunduslepingutega laste- ja täiskasvanute huvitegevuse juhendajate koormus 38 ringi

juhendamiseks on kokku 5,6 ametikohta ja nende palgafond enam kui 90 tuhat eurot. Laste huvitegevused toimuvad lisaks ka koolide juures.

Valla hallatav asutus Põltsamaa Raamatukogu tegutseb kaheksas tegevuskohas (sh üks teeninduspunkt). Asutuste eelarve kogumaht on 519 tuhat eurot, sellest 377 vallaeelarve kulu sh tööjõukulud 287 tuhat eurot. Vallapalgalisi töökohti on asutuses kokku 14,45. Lahtiolekuajad on asutustes sama töökoormuse juures osalt erinevad (33,5 kuni 40 tundi nädalas), samuti töötasud. Raamatukogude töökorralduse muutmisel on eelkõige raamatukogude lahtiolekuageade lühendamine ja /või mõne raamatukogu sulgemine.

Piirkondades kultuurivaldkonna ja kogukondlike tegevusi (v.a sport) korraldavad seltsid saavad vallalt tegevustoetust mahus ligi 100 tuhat eurot aastas. Sealhulgas Lustivere, Kamari ja Pajusi seltsid hoonete ja tööjõukulude katteks ning Adavere selts tööjõukulude katteks. Kõik piirkondlikud seltsid tegutsevad vallale kuuluval kinnisvaral.

Seega on kokku valdkonna tegevusmaht vallaeelarves ligi 960 tuhat eurot. Valdav osa sellest kulub Põltsamaa linnas Kultuurikeskuse ja raamatukogu (mis täidab ka maakonna keskraamatukogu funktsiooni) pidamiseks. Teiste piirkondade kulud on oluliselt suuremad Puurmanis ja Pajusis, kus on asutuse tegevuskoht ja tagasihoidlikumad toetust saavate seltside tegevuskohtades (Adavere, Lustivere, Kamari). Raamatukogu tegevuskohtades on väljaspool Põltsamaad üldjuhul kõikides üks täiskoormusega raamatukoguhoidja.

Kultuurikodade ja raamatukogude tegevus on tihedalt seotud haridusasutuse tegevusega kohal. Koolide (ja lasteaedade) tegevuse lõpetamisel väheneb oluliselt teenusevajadus ja tarbijaskond ning muutuda võivad ruumitingimused. Kultuuri- ja seltsitegevuse funktsiooniga hooned on väljaspool Põltsamaa linna juba hetkel pigem alakasutatud, raamatukogude lahtiolekuajad võrreldes külastajate arvuga liiga pikad. Teisalt on tõsiasi, et valdav osa kuludest tehakse keskuses, kus mh on võrreldes nii piirkondade kui ka naaberomavalitsustega kõrgem palgatase.

Kultuuri ja kogukonnateenuse pakkumisel on vallal neli peamist alternatiivi:

- jätkata väljakujunenud hübriidmudeliga;
- tsentraliseerida tegevus ja kinnisvara kasutus ühe asutuse koosseisu (Põltsamaa Kultuurikeskus);
- delegeerida kogu tegevus väljaspool Põltsamaad (ja Puurmani) seltsidele, sh raamatukogu teeninduspunktide pidamine;
- korraldada kultuuri-, raamatukogu- ja nt ka noorsootööd üle valla ühes asutuses – nn Põltsamaa valla Huvikeskuse moodustamine.

Arvestades teenuste tarbijaskonna ja ruumilist sidusust haridusvaldkonnaga, on valdkonna tegevuse ümberkorraldamine seotud omavalitsuse otsusega, milliseks kujuneb haridusvõrgu reform. See võimaldaks uutes kujunenud tingimustes mõtestada, milliseid teenuseid, mis mahus ja millisel pinnal kohtadele jäävad.

Lihtarvutusena saab välja tuua, et v.a Põltsamaa ja Puurmani on raamatukoguhoidjate palgafondi suurus 77 tuhat eurot aastas, lahtiolekuageade lühendamisel poole võrra oleks **kokkuhoid u 35 tuhat eurot**. Samas on raamatukogude osas vald 2020. aasta lõpu seisuga järgnevas aastaks juba ümberkorraldusi kavandanud.

Võttes arvesse hetkeolukorra ning seades eesmärgiks kultuurivaldkonna kulude optimeerimise, soovivad konsultandid kaaluda järgenevaid tegevusi:

- vähendada väiksemates keskustes (Puurmani, Pajusi) isikkoosseisu, jättes kohapealse tegevuse koordineerimiseks ning maja korrashoiu tagamiseks alles ühe ametikoha, nn kultuurijuht-maja perenaine (hetkel mõlemas 1,0 kultuurijuht ja 1,0 perenaine, lisaks ringijuhendajad) – kulude kokkuhoid aastas vähemalt 22 tuhat eurot;

- vähendada ametikohti ja isikkoosseisu Põltsamaa linnas, jagada tööülesanded olemasolevate töötajate vahel (hetkel 9 inimest, 8,3 ametikohta) – kahe ametikoha võrra vähendades on kulude kokkuhoid vähemalt 25 tuhat eurot aastas;
- vähendada valla poolt tasustavate ringijuhitide arvu/ tõsta ringis osalemise tasu – eelkõige täiskasvanutele suunatud huvitegevuse osas, mis pole otseselt seotud kohaliku kultuuripärandiga ning laste ja noorte huvitegevuse osas, kui koolis on olemas samaväärne huviring – kokku ca 2 ametikohta, kulude kokkuhoid ca 30 tuhat eurot aastas;
- vaadata üle kultuurivaldkonnas jagatavad tegevustoetused - nende vähendamisel 20% võrra on kulude kokkuhoid ca 20 tuhat eurot.

Eelnimetud kokkuhoiumeetmete indikatiivne kogumaht on suurusjärgus **100 tuhat eurot aastas**.

6.2.5. Kinnisvaravalikud teenustega asulates

Adavere alevikus on kaks vallale kuuluvat hoonet. Mõisahoonet koos juurdeehitusega (kooli- ja spordihoone, 3849 m²) ning Adavere Päevakeskuse hoone (690 m²).

Koolihoone ajaloolise osa kasutus on jaotatud erinevate asutuste ja funktsioonide vahel. Lasteaiaosa kasutuses on 369 m² pinda, raamatukogul 140 m² ja MTÜ Adavere Mõisa Selts ruumidena 100 m². Lasteaia ja raamatukogu ruumid paiknevad II korrusel, mis ei ole universaalse disaini põhimõtteid arvestav. Ruumiplaneeringust tulenevalt on võimalik laste arv rühmas madalam kui standardsuurus ette näeb, mis tingib kõrgema tööjõukulu lapse kohta. Kooli tegevuseks on kasutusel nii mõisa- kui ka juurdeehituse osa. Õppepinda on EHIS alusel enam kui 45 m² õpilase kohta, mida on u 4 korda enam kui tarvilik. Suurt spordihoonet kasutab valdavalt väikese õpilaste arvuga kool. Mõisahoonet ja juurdeehitus on heas, spordihoone osa rahuldavas seisukorras.

Päevakeskuse hoone on täielikus kasutuses sotsiaalteenuste osutamiseks. Hoone seisukord on rahuldav.

Kooli tegevuse lõpetamise korral on vajalik kinnisvara kasutus alevikus ümber vaadata. Piirkonnas on lähikümnendil vajadus kahe lasteaiarühma järele. Alevikus on kaks peamist alternatiivi: tuua päevakeskuse tegevus üle kooliruumidesse ja müüa olemasolev hoone või müüa mõis ja rajada uus hoone lasteaia, raamatukogu ja kogukonnategevuste tarbeks (u 500 m² ehitismaksumusega kuni miljon eurot).

Esku külas on koolihoone (1515 m²), millest 330 m² on lasteaia ja 140 m² raamatukogu kasutuses. Hoone on amortiseerunud. Kooliosa sulgemise järel on otstarbekas hoone lammutada. Demograafilise prognoosi järgi elab piirkonnas järgneval kümnendil enam kui ühe rühma jagu lasteaiaees lapsi. Samas eelistab kohapealset lasteaeda ainult 40% piirkonna lastest. Lasteaia- (1 rühm) ja raamatukoguteenuse säilitamiseks külas oleks sel juhul vaja kuni 250 m² suurust uusehitust (maksumusega u 500 tuhat eurot). Teisalt, arvestades geograafilist ja ajalist vahemaad linnaga ja olemasoleval tarbimismustril, on võimalik lasteaiateenuse korraldamine ka Põltsamaa linnas. Ainult raamatukogu teeninduspunkti säilitamiseks saaks kasutada ka mõnda korterit (kortermaja I korrusel). Koolihoone kasutuse lõpetamise korral väheneb kinnisvarakulu 40 tuhande euro võrra, lisaks asutuse tegevusega seotud majandamiskulud ning kinnisvara haldamisega seotud personalikulud.

Kamari alevikus on valla omandis seltsimaja hoone (306 m²), mis on antud koos tegevustoetusega tasuta kasutusse MTÜle Kamari Haridusselts ning 20/21 õppeaastast tegevuse lõpetanud lasteaia hoone (573 m²). Seltsimaja on heas seisukorras, lasteaiahoone seisukord on rahuldav (osalt amortiseerunud). Lasteaiahoone on soovitatav realiseerida (või vajaduse olemasolul kohandada sotsiaalkorteriteks). Hoone müügi korral väheneb kinnisvarakulu 14 tuhande euro võrra.

Lustivere alevikus on Lustivere koolihoone (1562 m²) ja Lustivere kultuurimaja (647 m²). Koolihoones on 211 m² pinda lasteaiaosa ja 100 m² pinda raamatukogu kasutuses. Õppepinda on enam kui 34 m² õpilase kohta. Kultuurimaja on antud koos tegevustoetusega tasuta kasutusele MTÜ-le Lustivere Külaselts.

Kooli sulgemise korral on otstarbekas hoone võõrandada. Demograafilise prognoosi järgi elab piirkonnas järgneval kümnendil ligi kahe rühma jagu lasteaiaaas lapsi. Kohapealse lasteaia valib nendest ainult ligi pool, lasteaia lastest enam kui kolmandik on mujalt piirkondadest. Teenuse säilimisel kohapeal on soovitatav rajada kuni 300 m² (kuni 2 rühma) juurdeehitus (maksumusega u 500 tuhat eurot) kultuurimajale, nt olemasoleva vabaõhulava perimeetris. Raamatukogu teeninduspunktile on võimalik leida ruum kultuurimaja olemasoleval pinnal. Koolihoone müügi korral väheneb kinnisvarakulu 47 tuhande euro võrra, lisaks asutuse tegevusega seotud majandamiskulud ning kinnisvara haldamisega seotud personalikulud.

Pajusi külas on Põltsamaa Kultuurikeskuse Pajusi rahvamaja hoone (563 m²) ja MTÜ-le Pajusi Küla Selts tasuta kasutusse antud seltsimaja (113 m²). Rahvamaja paikneb mõisa peahoones, mis on heas seisukorras (hoones on ainulaadne teatrilava). Seltsimaja asub 100 m kaugusel mõisapargis, hoonet on rekonstrueeritud toetusrahadega ja see on väga heas seisukorras. Rahvamaja kinnisvarakulu on u 10 tuhat eurot aastas, seltsimajal paar tuhat. Kahe ühildatava funktsiooniga lähestiku paikneva hoone olemasolu ei pruugi küll olla otstarbekas, kuid kulude kokkuhoiu seisukohalt on pigem oluline, kuidas on kohal korraldatud sisuline kultuuri- ja kogukonnatöö.

Pisisaare külas on Pisisaare koolihoone (869 m²) ja SA Põltsamaa Sport hallatav Pisisaare spordikeskus (1174 m²). Hooned paiknevad samal kinnistul. Spordikeskus on uusrajatis, mille fuajeesse on kohandatud ka raamatukogu teenus. Koolihoones on pinda enam kui 50 m² õpilase kohta. Kuigi demograafilise prognoosi alusel on piirkonnas lasteaia aas lapsi ka järgneval kümnendil mõnevõrra enam kui ühe rühma jagu, siis juba täna käib kohapeal lasteaias alla poole piirkonna lastest. Kooli ja lasteaia tegevuse lõpetamisel kohal on soovitatav kinnistu jagada ja koolihoonega osa müüa. Lasteaias on võimalik jätkata kas Adaveres või Põltsamaal. Koolihoone kasutuse lõpetamise korral väheneb kinnisvarakulu 16 tuhande euro võrra, lisaks asutuse tegevusega seotud majandamiskulud ning kinnisvara haldamisega seotud personalikulud.

Vägari külas on Aidu koolihoone (624 m²), millest 200 m² on lasteaiaosa ja 80 m² raamatukogu kasutuses. Demograafiliselt on piirkonnas lasteaiaaas lapsi järgneval kümnendil kuni ühe rühma jagu ning piirkonna lapsed käivad valdavalt lasteaias kohapeal. Arvestades geograafilist paiknemist, on vajalik vähemalt lasteaiarühma säilimine kohapeal. Ka kooliosa sulgemisel, on soovitatav jätta kasutusse olemasolev pigem heas seisukorras hoone, energiasäästlikkuse parandamiseks see soojustada (võimalusel vähendada mahtu) ning võimaldada kortermaja korteri asemel tegevus kohalikule seltsile.

6.2.6. Muud ümberkorraldused

Huvihariduse korrastamine

Huviharidus on hetkel korraldatud nn segamudelil – muusikavaldkonnas tegutseb valla hallatav asutus Põltsamaa Muusikakool, spordivaldkonda (sh Põltsamaa Spordikool) koordineerib valla poolt loodud SA Põltsamaa Sport ja kunstivaldkonda erakool Põltsamaa Kunstikool (MTÜ Põltsamaa Kunstiselts). Kuna kõik huvihariduse pakkujad saavad oma põhirahastuse Põltsamaa vallalt ning nende tegevus toimub vallale kuuluvatel pindadel, võiks valdkonna korrastamisel võtta suuna viia kogu huviharidus ühte (või mitmesse) valla hallatavasse asutusse.

Kulude optimeerimisel on üheks võimaluseks üle vaadata nt spordiosa (SA Põltsamaa Sport) isikkooseis. Kokku on SA-s 17,3 ametikohta aastase palgakuluga (koos maksudega) ligi 300 tuhat

eurot. Võimalusel tuleks ametikohti vähendada, ühildada teatud ülesanded teiste allasutuste töötajatega (nt raamatukogu ja administraatoritöö) või leida elektroonilisi lahendusi (sissepääsukaardid vms). Nt on nii Felixhallis kui ka Pisisaare Spordikeskuses 3,0 administraatori ametikohta, SA-l on eraldi juhataja (1,0) ja rahvaspordispetsialist (1,0). Isikkoosseisu vähendamine kahe ametikoha võrra toob aastases vaates kulude kokkuhoidu ca 25 tuhat eurot. Võrdluseks võib tuua, et kogu kunstikoolile kuluv summa (valla toetus) on aastast kokku 45 tuhat eurot. Samas võiks valdkonna puhul peamiseks eesmärgiks olla tegevuspõhimõtete korrastamine ning killustatuse vähendamine.

Vallavalitsuse struktuuri korrastamine

Käesoleva töö raames võrreldi Põltsamaa valla kui ametiasutuse teenistuskohdade koosseisu referentsomavalitsustega, milleks valiti Elva (ca 14 600 elanikku), Türi (ca 10 700 elanikku) ja Lüganuse vald (ca 8400 elanikku). Elanike arvult ning toimimisloogikalt on Põltsamaaga sarnasemad Türi ja Lüganuse, kuna neil on selgelt üks tõmbekeskus. Võrreldavate omavalitsuste valla ametiasutuse struktuurid on detailsemalt välja toodud lisas 7. Struktuuride üldvõrdlus on välja toodud tabelis 59.

Tabel 59. Valla ametiasutuste struktuuride võrdlus

	Põltsamaa	Elva	Türi	Lüganuse
Võrreldavaid teenistuskohhti kokku	39	54	37	27,5
sh ametikohti	30	37	31	23,5
sh töökohti	9	17	6	4
muud töökohad osakondades	2	25,5	11,3	11
osakondade arv	6	6	4	4
keskmiselt teenistuskohhti osakonnas	6,7	13,0	11,1	9,6
Elanike arv	9667	14630	10769	8449
Võrreldavaid teenistuskohhti 1000 elaniku kohta	4,0	3,7	3,4	3,3

Üldvõrdlusest saab järeldada järgnevat:

- Põltsamaa vallal on rohkem osakondi (6) kui võrreldavatel KOVidel Türil ja Lüganusel (4), samuti osakonnajuhatajaid. Osakonnajuhtide otseses alluvuses on keskmiselt ligi poole vähem inimesi, kuna nt sotsiaalhooldajad, kalmistuvahid, koristajad jt on Põltsamaa vallas viidud osakondade koosseisudest välja. Kaaluda võiks osakondade vähendamist sarnaselt referentsomavalitsustele.
- Võrdlus Türi, Lüganuse ja Elva vallaga näitab, et Põltsamaal on elanike arvu silmas pidades ametnikke mõnevõrra enam. Lisaks suuremale osakonnajuhatajate arvule on ametikohti rohkem ka arendusosakonnas. Kantselei, sotsiaal- ning raamatupidamise funktsiooni täitvad koosseisud on referentsomavalitsustega võrreldavad.

Konsultandid soovivad vallavalitsuses teha struktuuri muutusteks detailsema analüüsi (sh ametijuhendid, reaalsed tööülesanded ja nendeks kuluv aeg jms). Indikatsioonina võib välja tuua, et ametnike vähendamine 10-15% võrra (3-4 ametikohta) tooks kaasa kulude vähendamise **ca 60-80 tuhande euro võrra aastas**.

6.3. Ümberkorralduste mõjud

Ümberkorralduste mõjul väheneks valla omandis olevate kinnisvaraobjektide arv ja valla hallatavate asutuste arv. Viimane lihtsustab vallavalitsuse koormust majandusarvestuses ning sisutegevuste planeerimises ja jõustamises. Muudatustega luuakse eeldused juhtimiskvaliteedi tõstmiseks, mis omakorda aitaks tagada tegevusvaldkondade koordineeritud ja territoriaalselt ühtlustatud arengut.

Optimeerimisvõimaluste elluviimisel võib tegevuskulude kokkuvõtteid valla eelarves (võrrelduna 2020. aasta eelarvega) küündida kuni 1,3 miljoni euroni. Ümberkorralduste ajas varasem realiseerimine suurendab kumulatiivset kokkuvõtet (vabanevad vahendid) vastavas mahu, võimaldab enam rahastada asendusinvesteeringuid ja kompensatsioonimehhanisme.

Ümberkorralduste elluviimisel on Põltsamaa vallal võimalik oluliselt oma eelarvepositsiooni parandada ja saavutada arvestatav investeerimisvõimekus. Kahtlemata on mitmete väljatoodud projektide elluviimine tehniliselt ja emotsionaalselt keeruline (eriti haridusvaldkonnas), kuid teenuste sisuliseks parendamiseks võimaluste loomise ja omavalitsuse kestliku arengu seisukohalt pikas perspektiivis paratamatult vajalik.

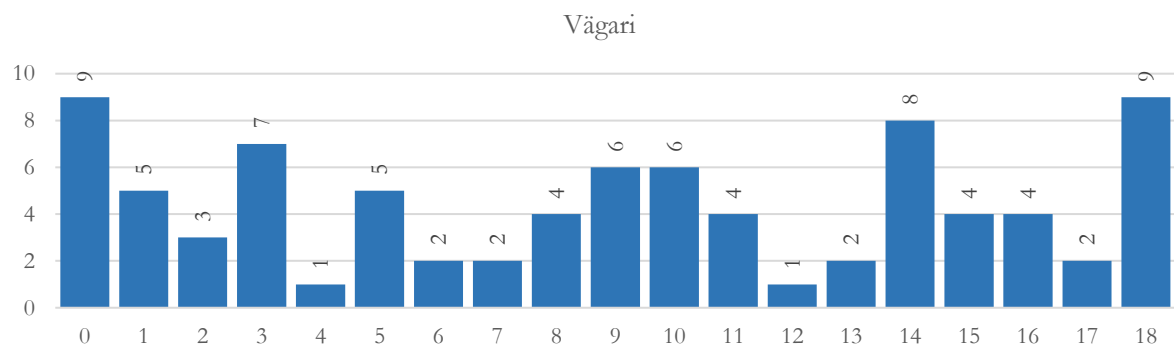
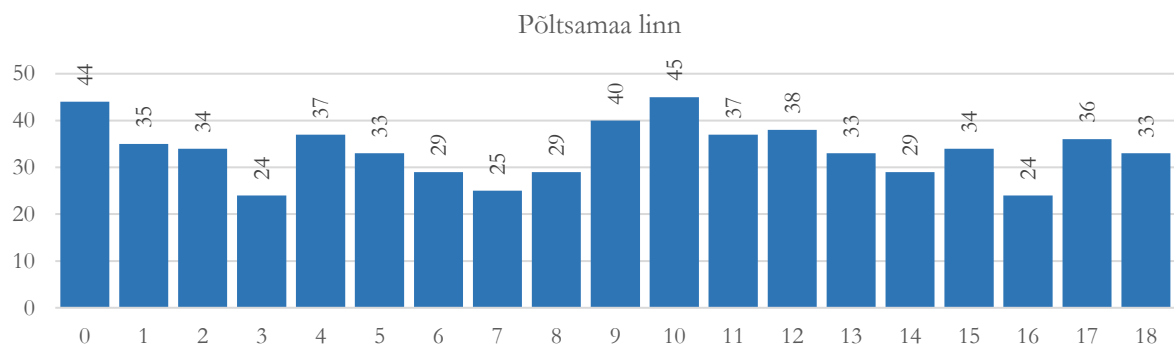
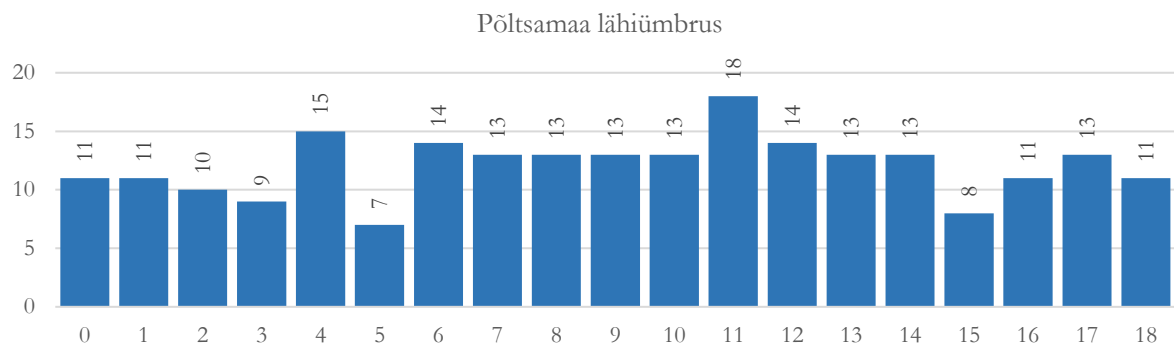
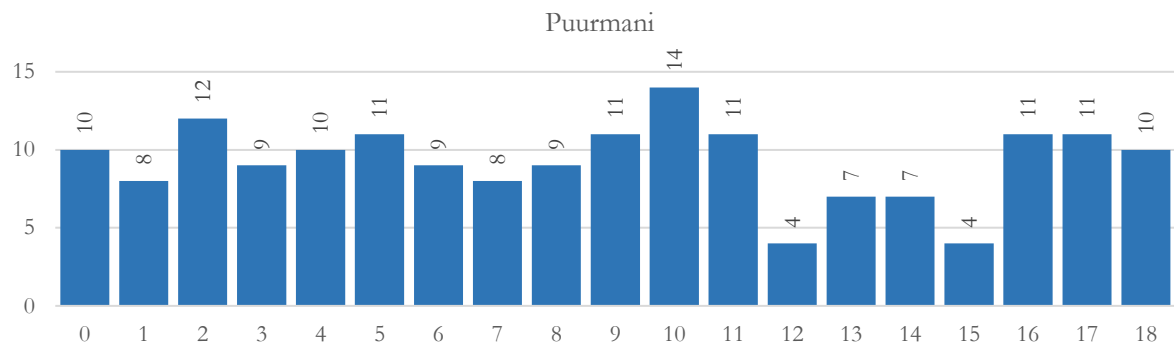
Seejuures juhivad analüüsi koostajad tähelepanu, et analüüsis ei ole tehtud ettepanekuid töö sisulise korralduse kohta valdkondades. Ettepanekud puudutavad eelkõige tööjõu ja pinnakasutusega seotud optimeerimisvõimalusi kulude kokkuvõtte eesmärgil või teenuste osutamise mahu vastavusse viimist tarbijaskonnaga. Väljatoodud soovitude ellu rakendamine eeldab üldjuhul täiendavat analüüsi ja kavandamist.

Lisa 1. Asustusüksuste kuuluvus piirkondadesse

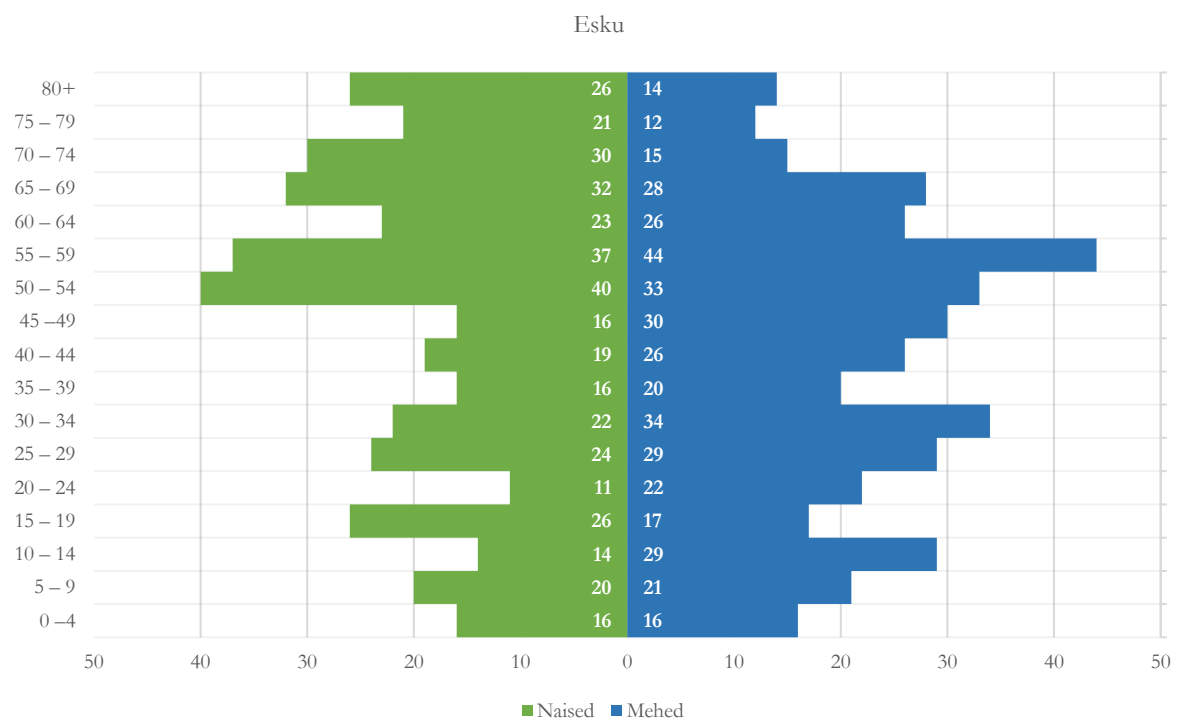
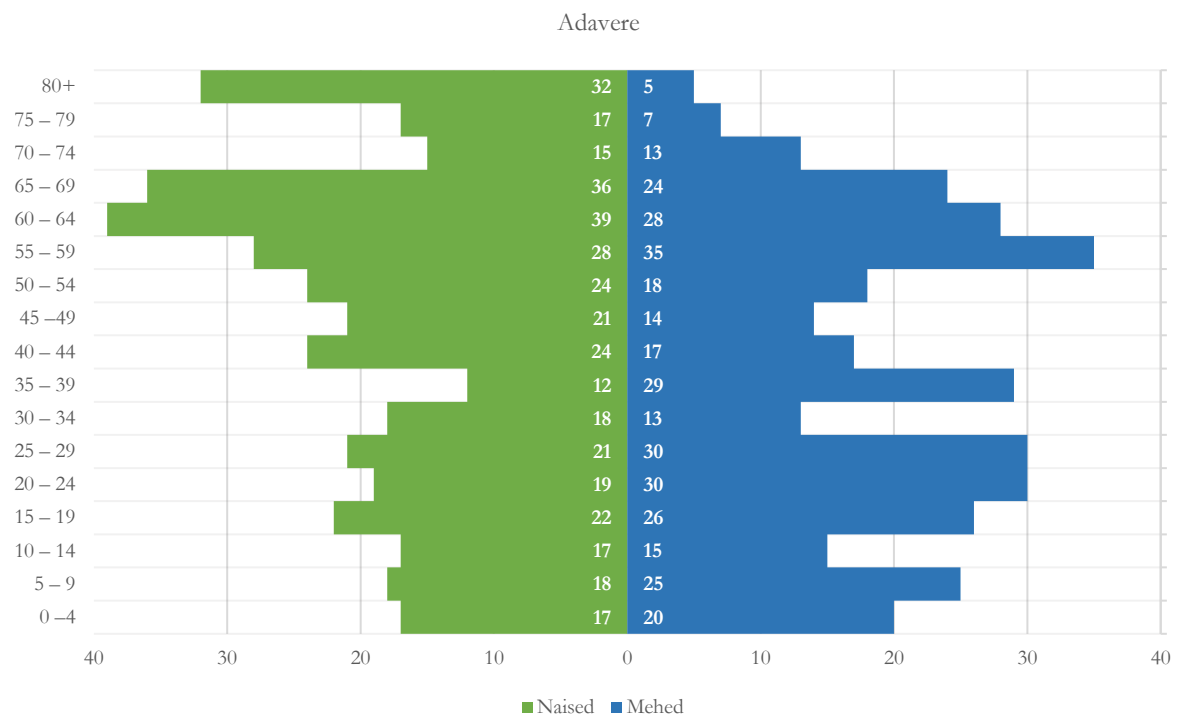
Piirkond	Asustusüksus	Piirkond	Asustusüksus
Adavere	Adavere alevik	Puurmani	Altnurga küla
	Kalme küla		Jüriküla
	Pilu küla		Kirikuvalla küla
	Puduküla		Kursi küla
	Puiatu küla		Laasme küla
Esku	Esku küla		Pikknurme küla
	Lebavere küla		Puurmani alevik
	Nõmavere küla		Tammiku küla
	Rõstla küla		Tõrve küla
	Räsna küla	Põltsamaa lähikümbrus	Alastvere küla
	Vitsjärve küla		Annikvere küla
Lustivere	Võisiku küla		Kablaküla
	Kaavere küla		Kamari alevik
	Kaliküla		Kuningamäe küla
	Lustivere küla		Mõhküla
	Mõrtsi küla		Mällikvere küla
	Neanurme küla		Pauastvere küla
	Pudivere küla		Umbusi küla
	Sulustvere küla		Võhmanõmme küla
Pisisaare	Tõrenurme küla		Väike-Kamari küla
	Arisvere küla	Põltsamaa linn	Põltsamaa linn
	Kalana küla	Vägari	Aidu küla
	Kõrkküla		Kauru küla
	Loopre küla		Kose küla
	Luike küla		Kõpu küla
	Mõisaküla		Lahavere küla
	Nurga küla		Tapiku küla
	Pajusi küla		Tõivere küla
	Pisisaare küla		Vägari
	Sopimetsa küla		
	Uuevälja küla		
	Vorsti küla		
	Väljataguse küla		

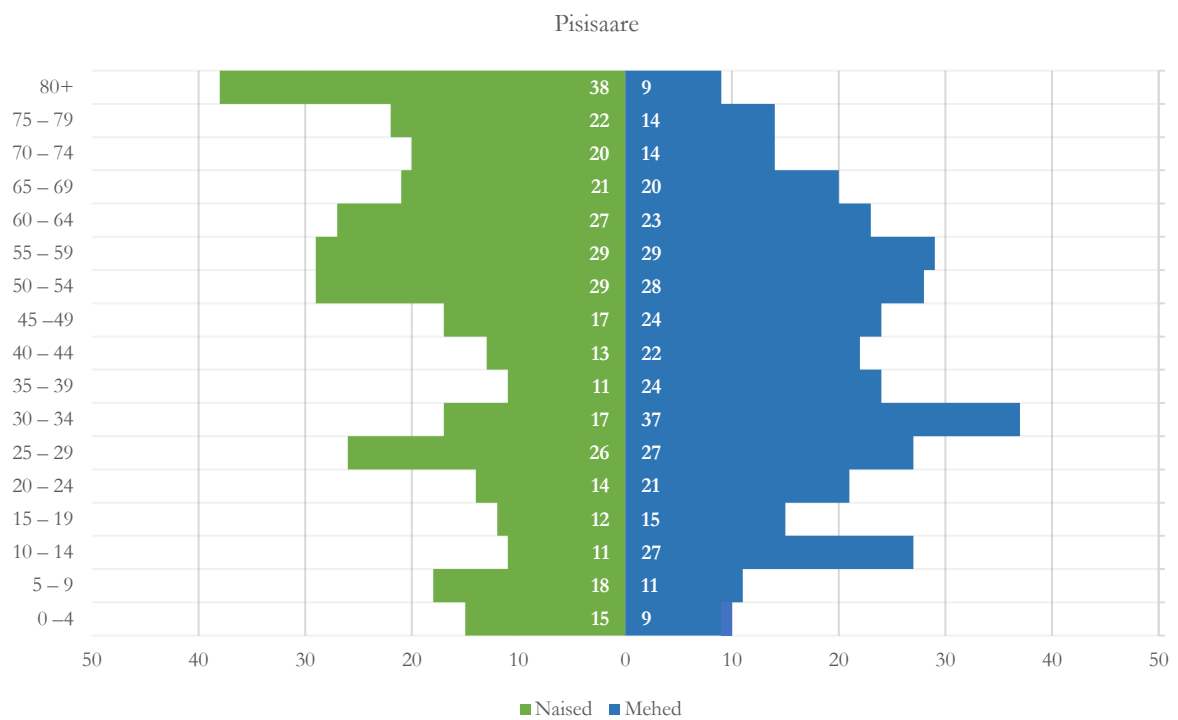
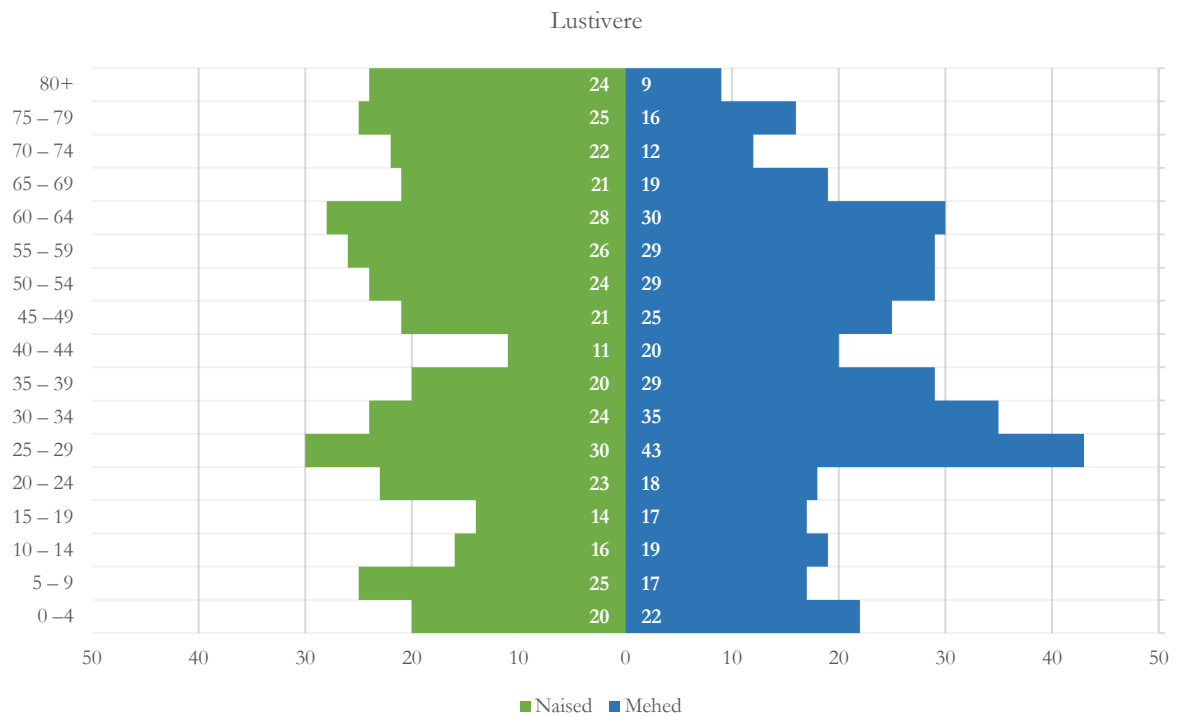
Lisa 2. Vanuserühm 0-18 piirkondades

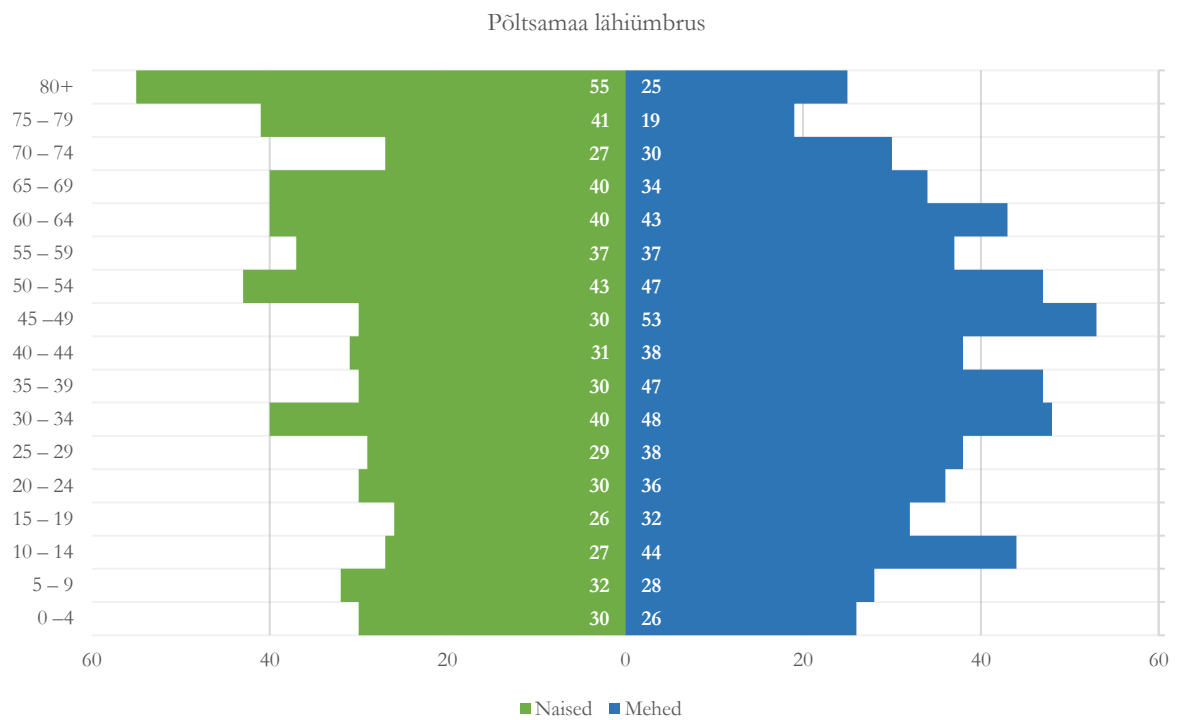
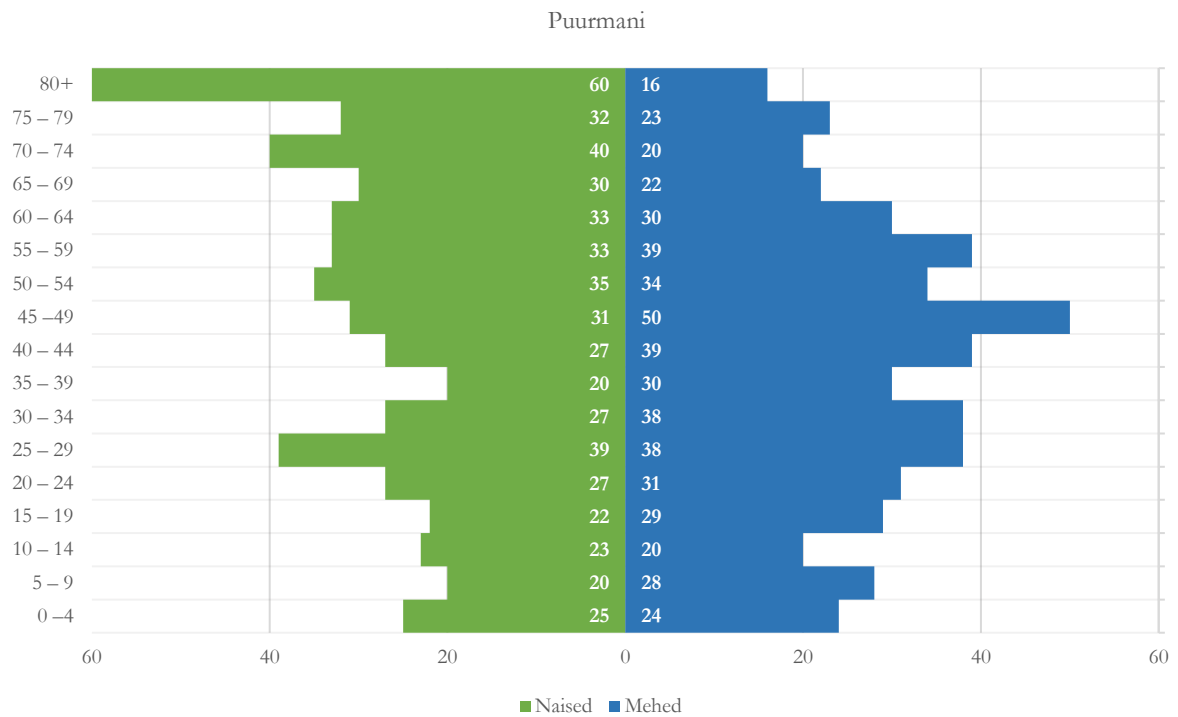

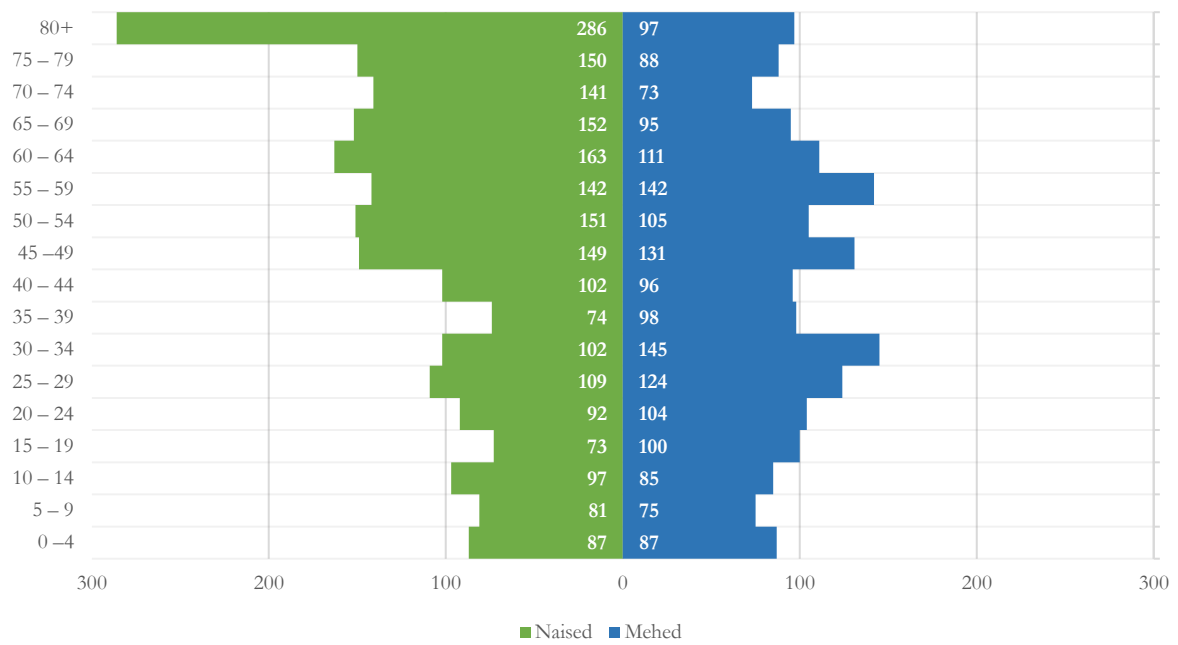
Lisa 3. Rahvastiku vanusstruktuur piirkondades

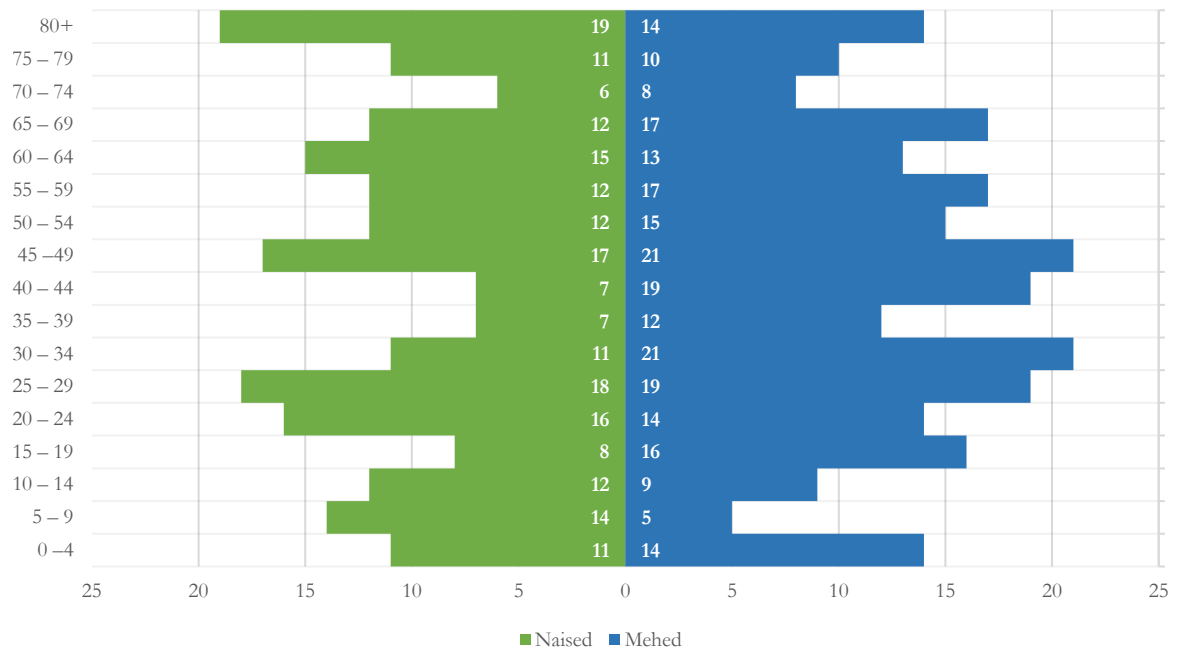

Põltsamaa linn

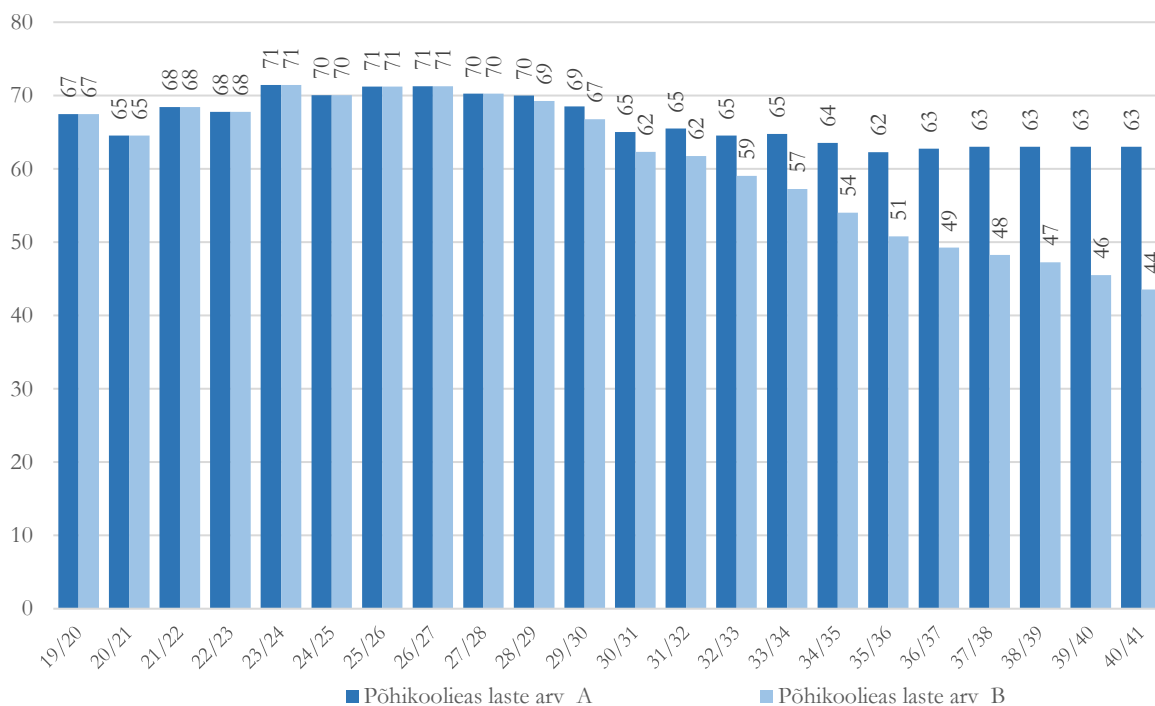
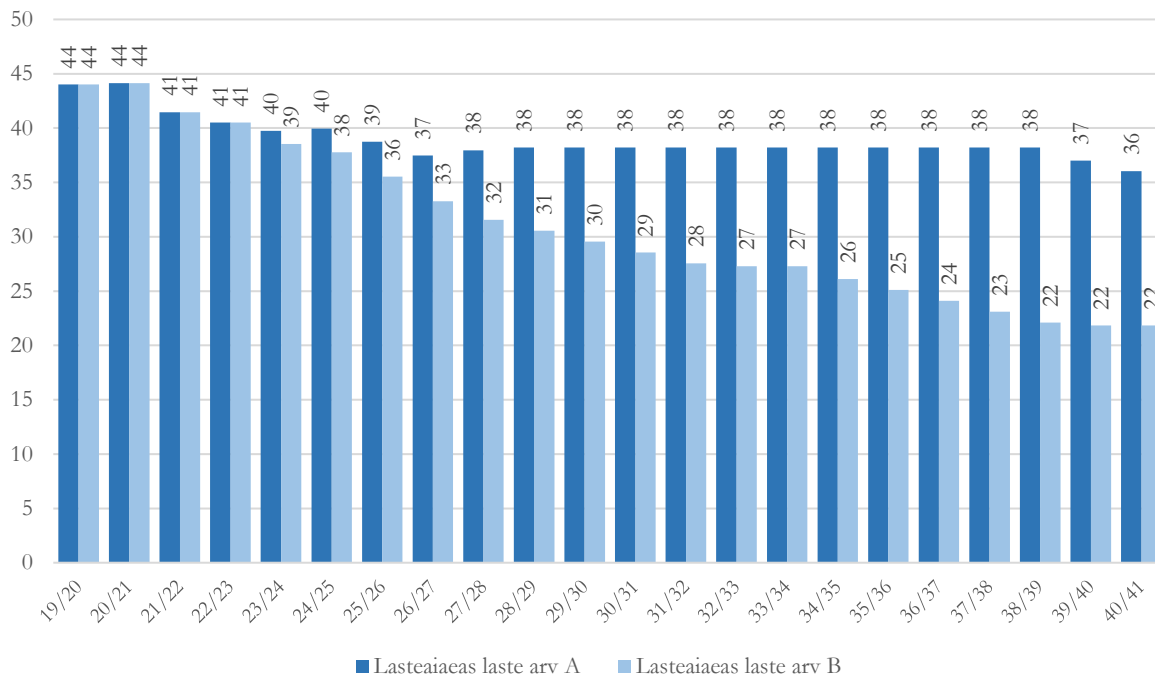

Vägari

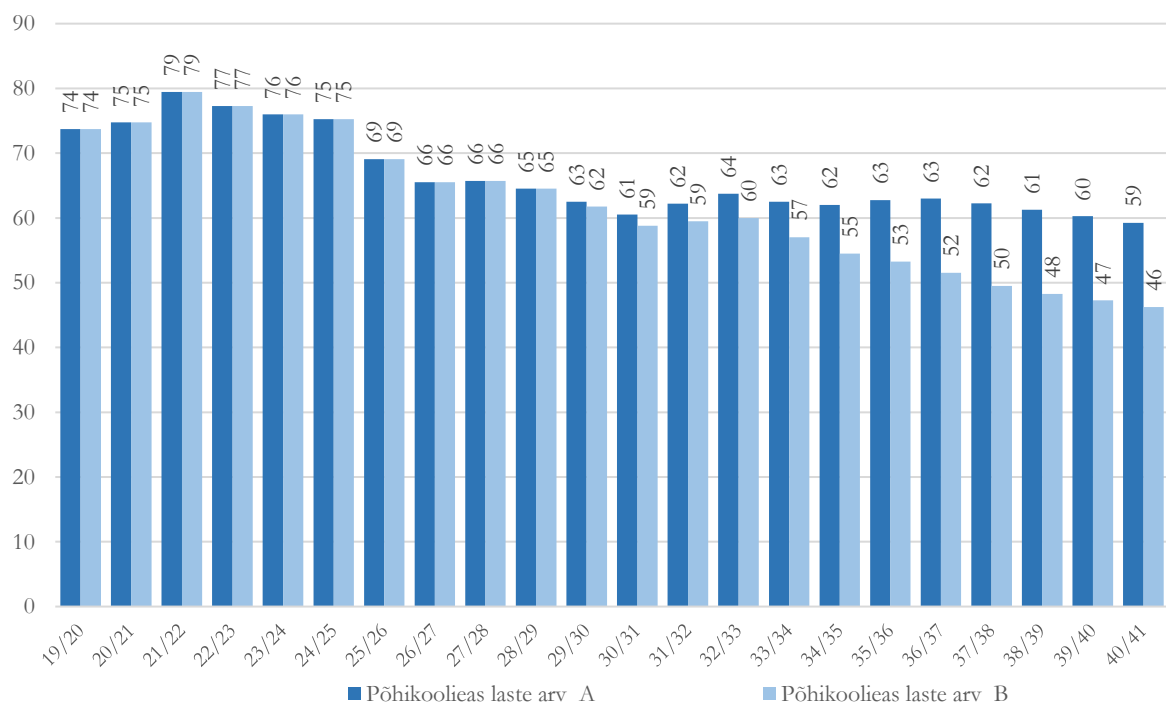
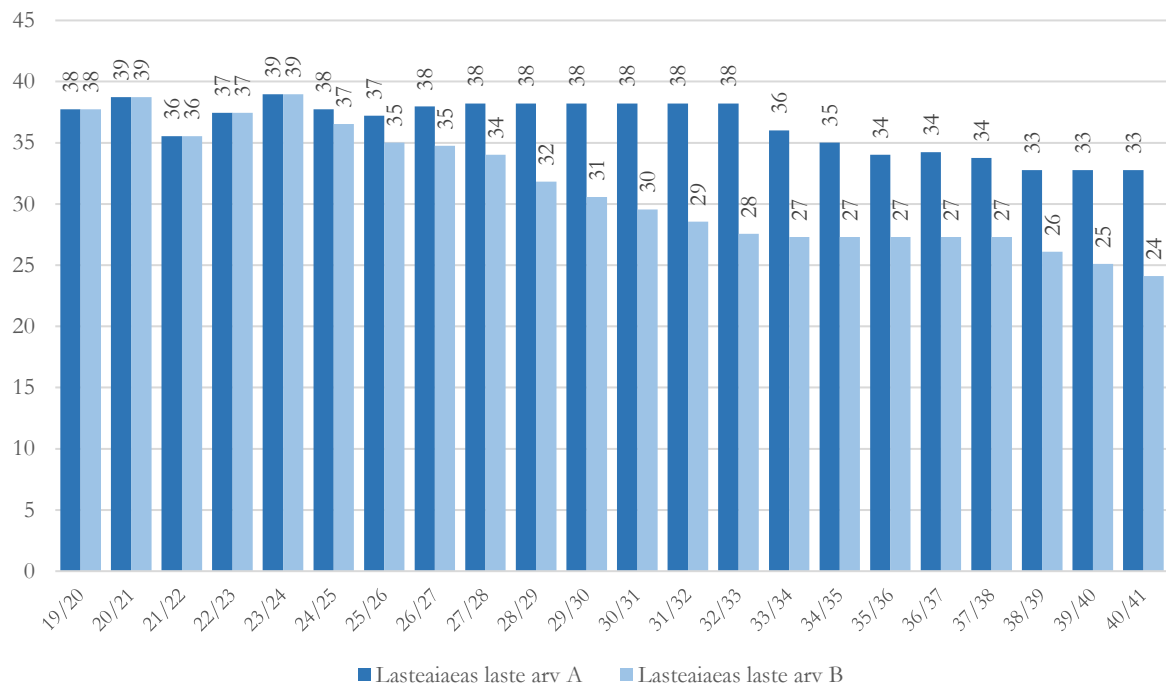

Lisa 4. Rahvastikuprognoos piirkondades

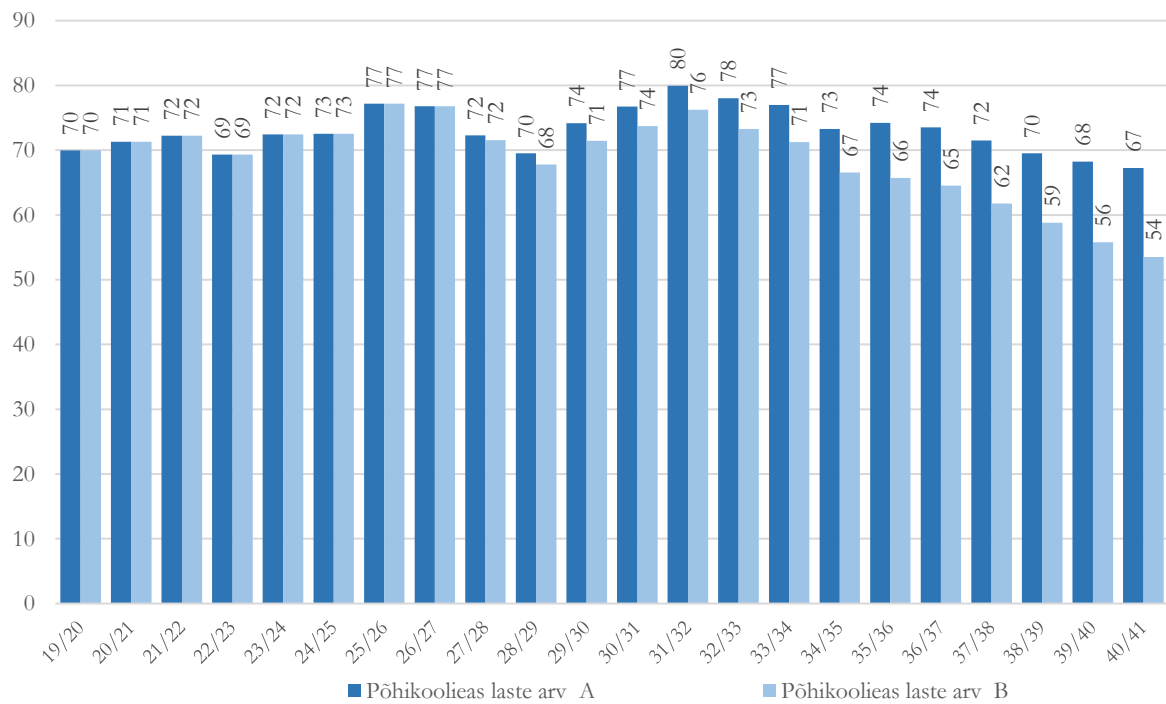
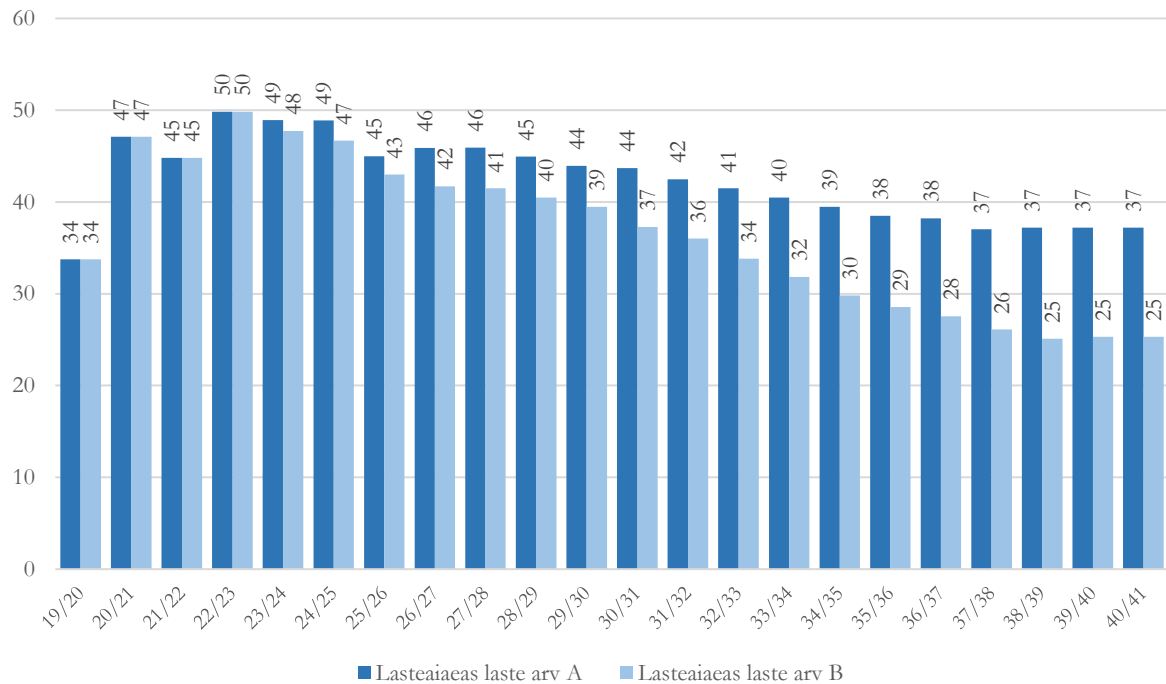
Lisa 4.1 Adavere piirkond

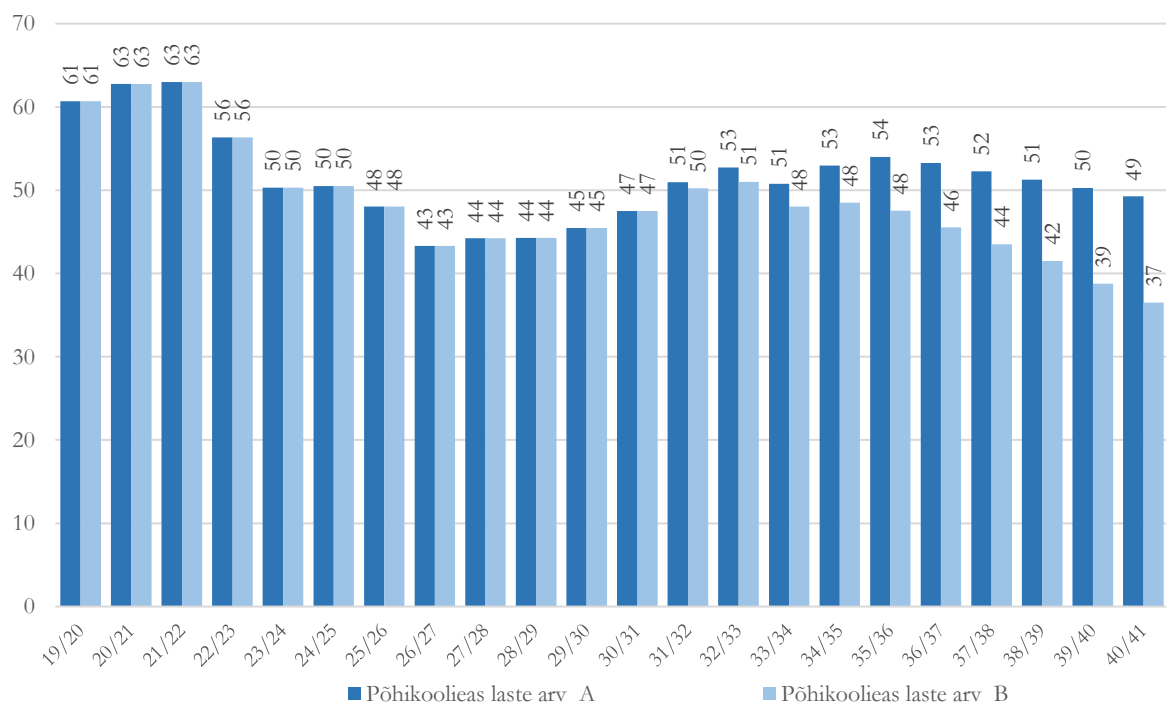
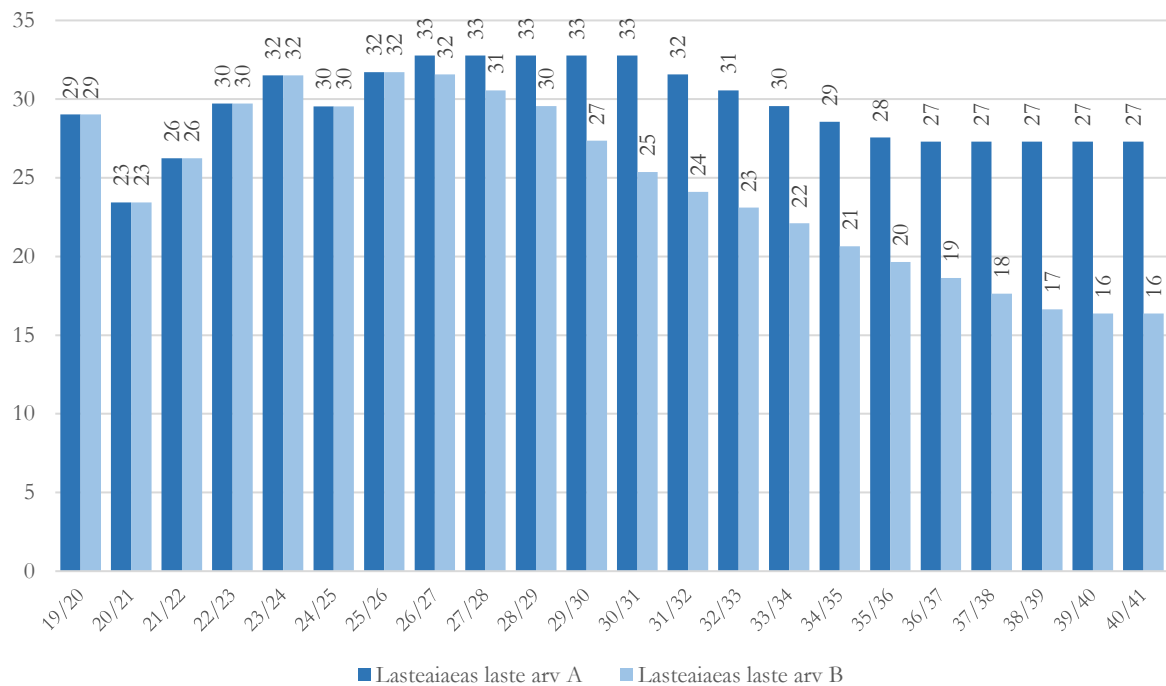
Lisa 4.2 Esku piirkond

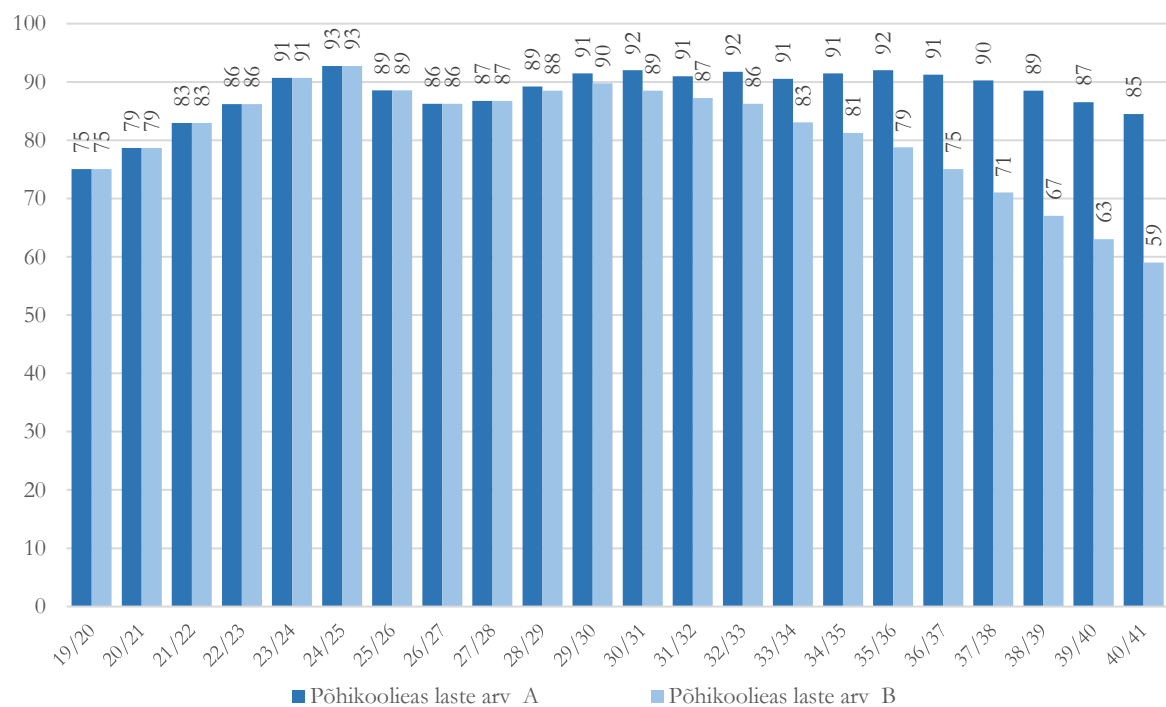
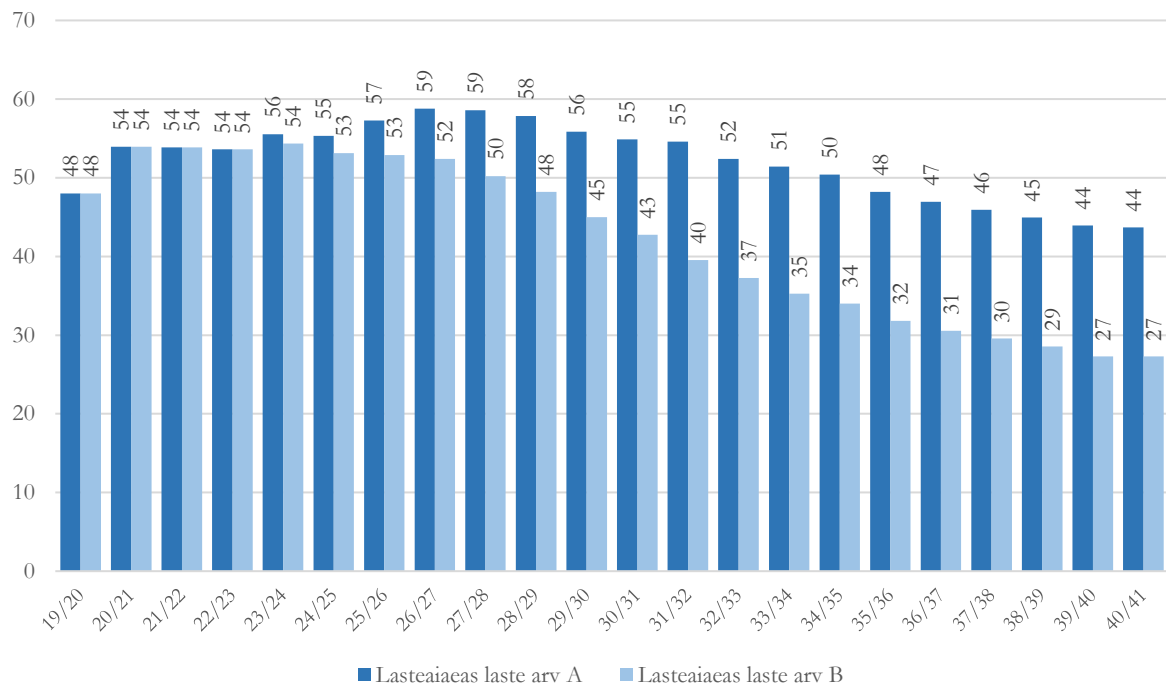
Lisa 4.3 Lustivere piirkond

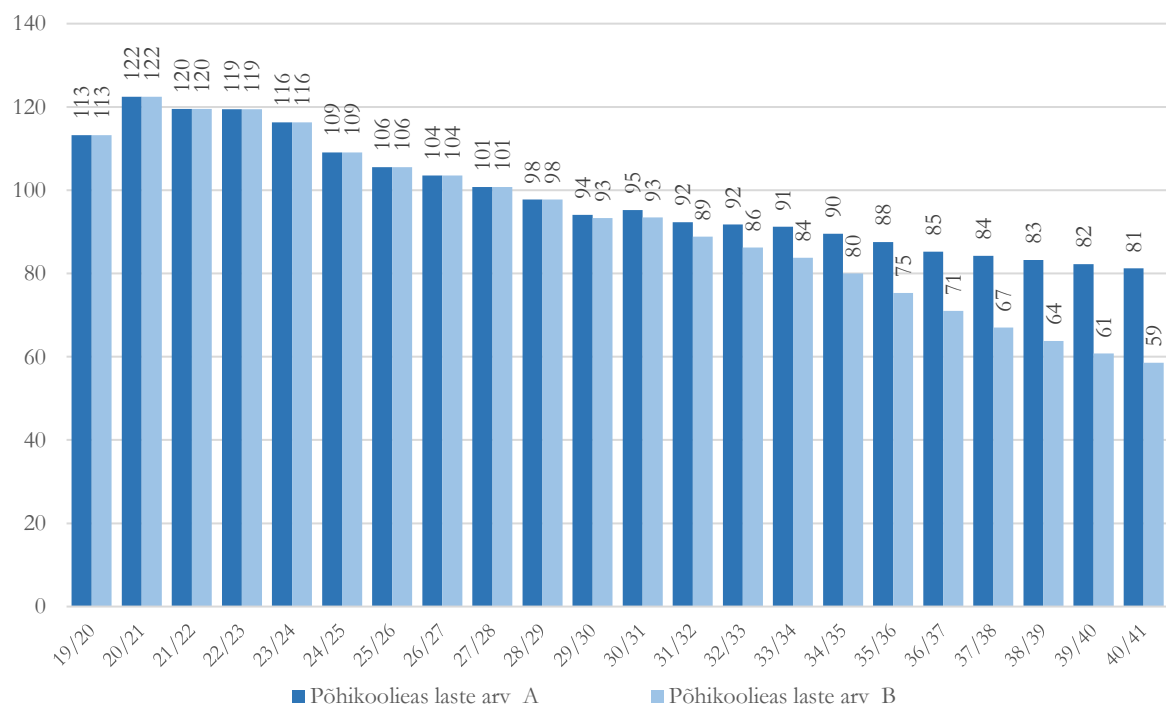
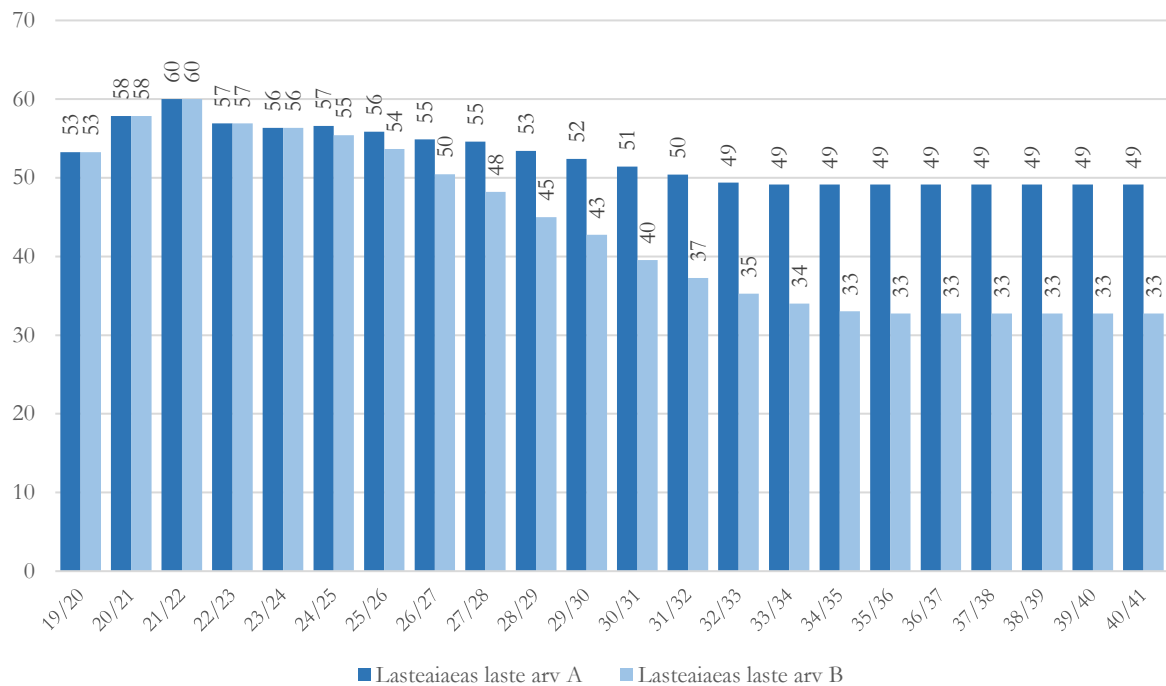
Lisa 4.4 Pisisaare piirkond

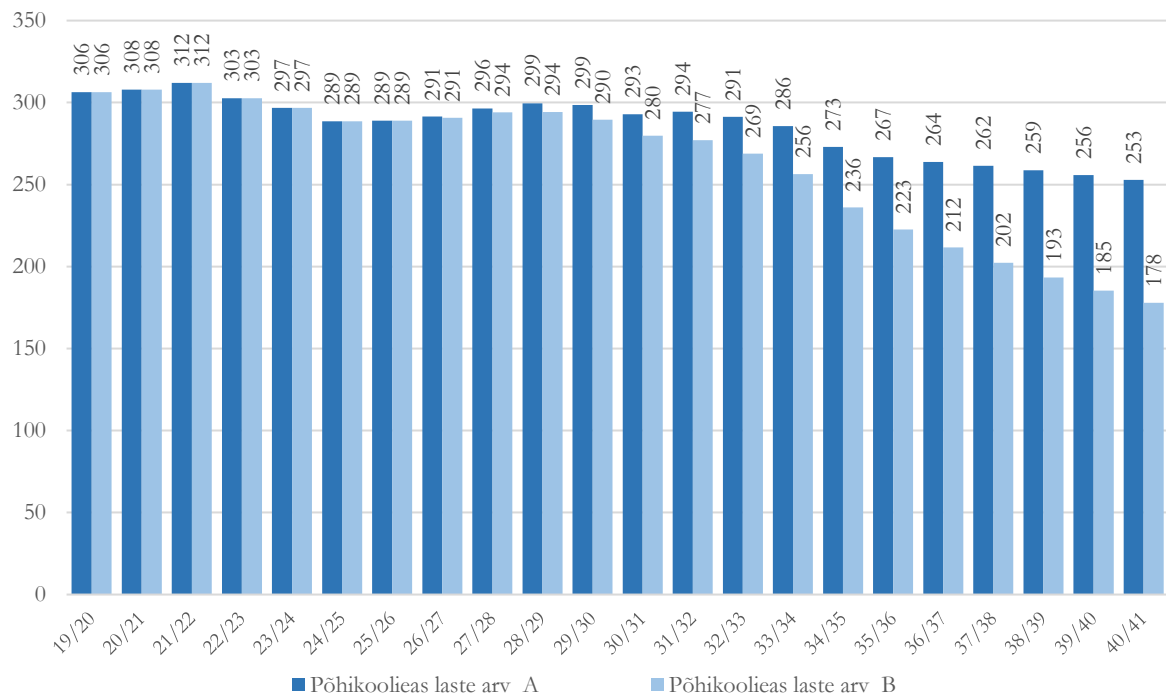
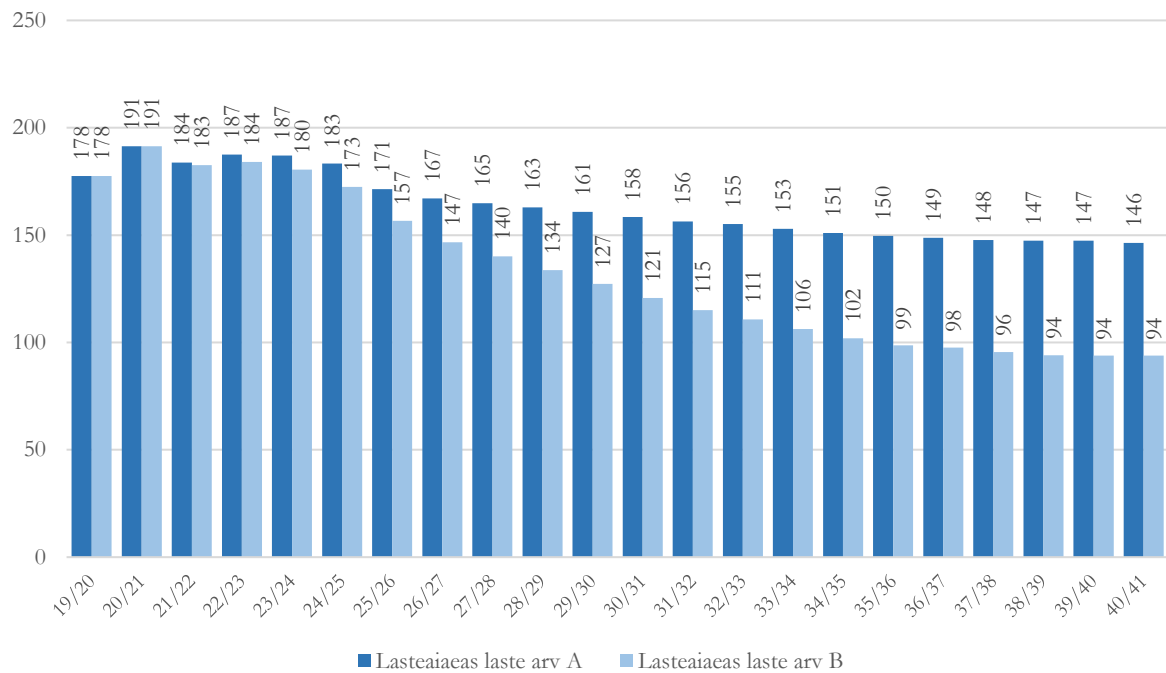
Lisa 4.5 Puurmani piirkond

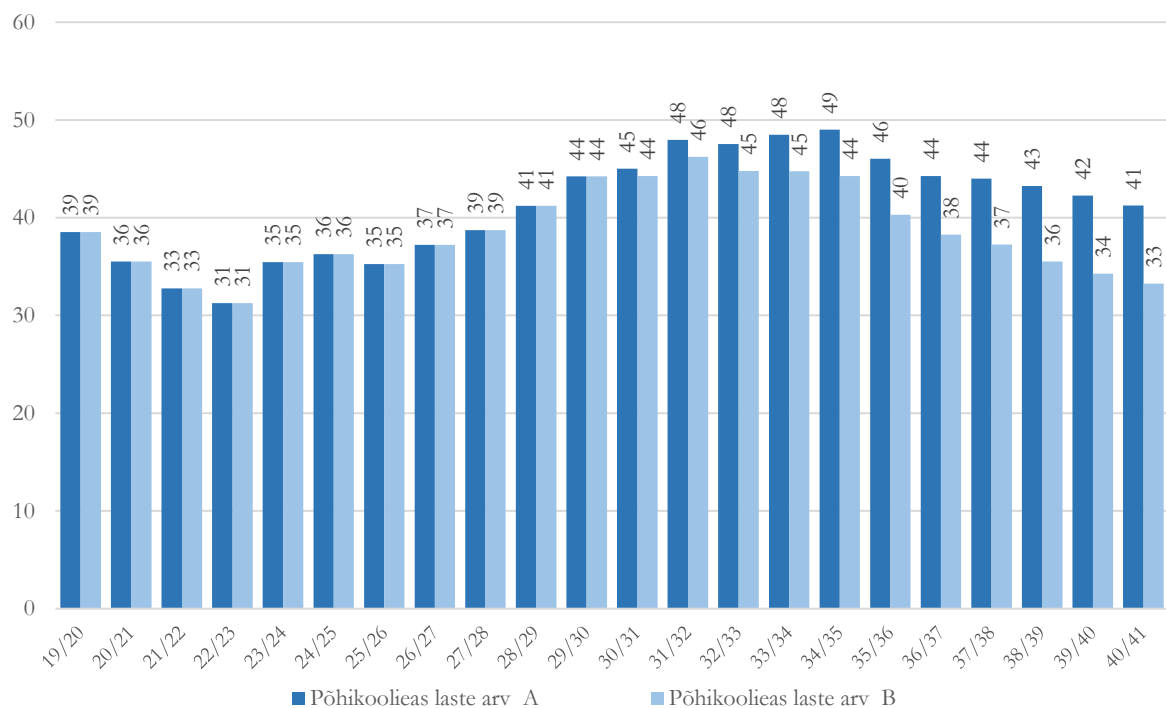
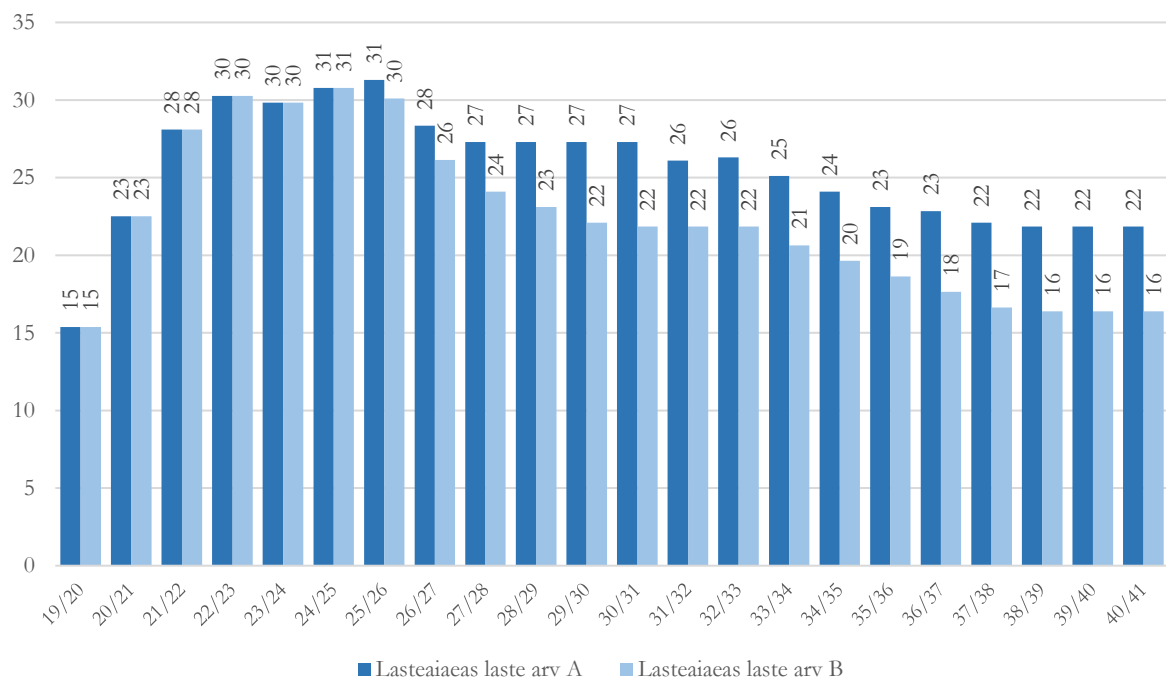
Lisa 4.6 Põltsamaa lähikooli ümbrus

Lisa 4.7 Põltsamaa linn

Lisa 4.8 Vägari piirkond

Lisa 5. Õpilaste koolivalikud kooliastmetes piirkondade lõikes

Põhikooli I kooliaste

	Adavere	Aidu	Esku	Lustivere	Pisisaare	Puurmani	Põltsamaa	Lapsed valla põhikoolides	Lapsed mujal	Lapsi piirkonnas kokku	Õpib oma piirkonnas	Õpib oma vallas
Adavere	10					1	8	19	0	19	53%	100%
Esku			7				12	19	5	24	29%	79%
Lustivere		2		12			16	30	3	33	36%	91%
Pisisaare	1			1	3		14	19	1	20	15%	95%
Puurmani						28		28	3	31	90%	90%
Põltsamaa				1	1		33	35	2	37	0%	95%
Põltsamaa linn				2			101	103	2	105	96%	98%
Vägari		13					1	14	0	14	93%	100%
KOV täpsusega								0	2	2		0%
Muu KOV				3	0	4	6	13				
Kokku	11	15	7	19	4	33	191	280	18	285	61%	94%

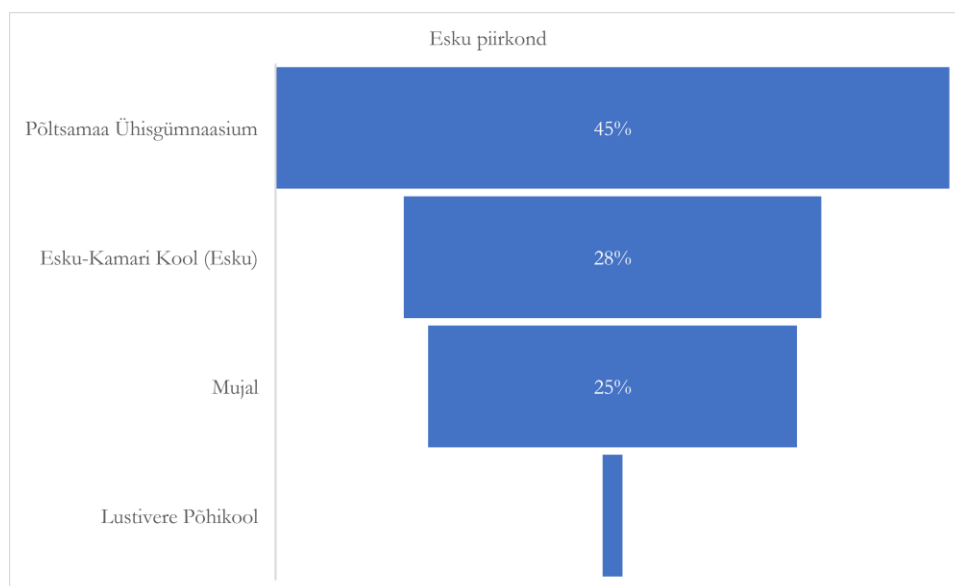
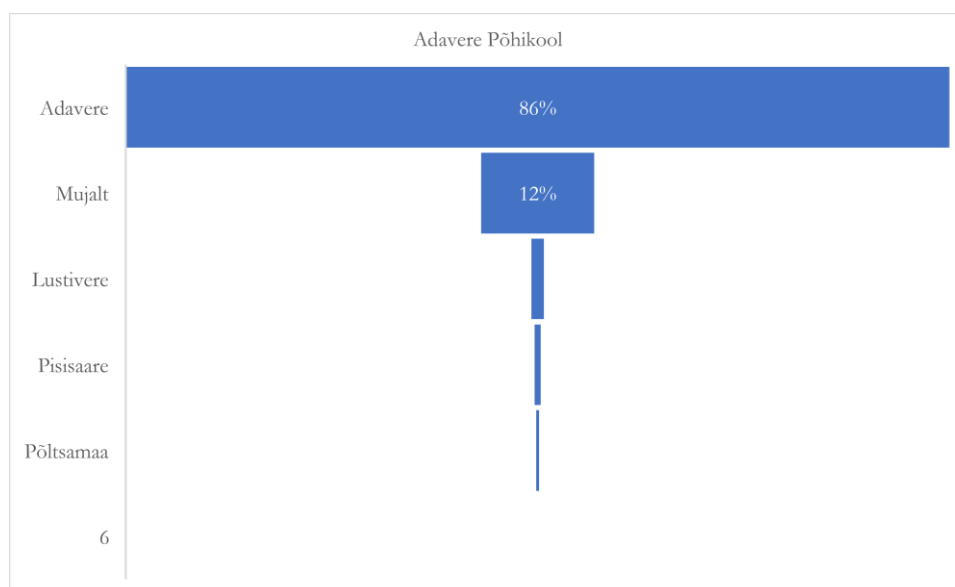
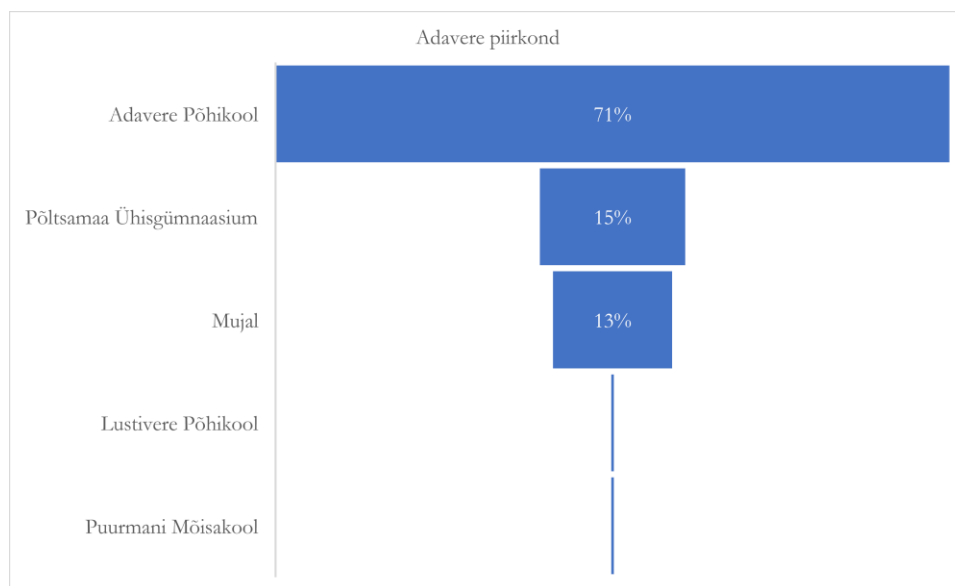
Põhikooli II kooliaste

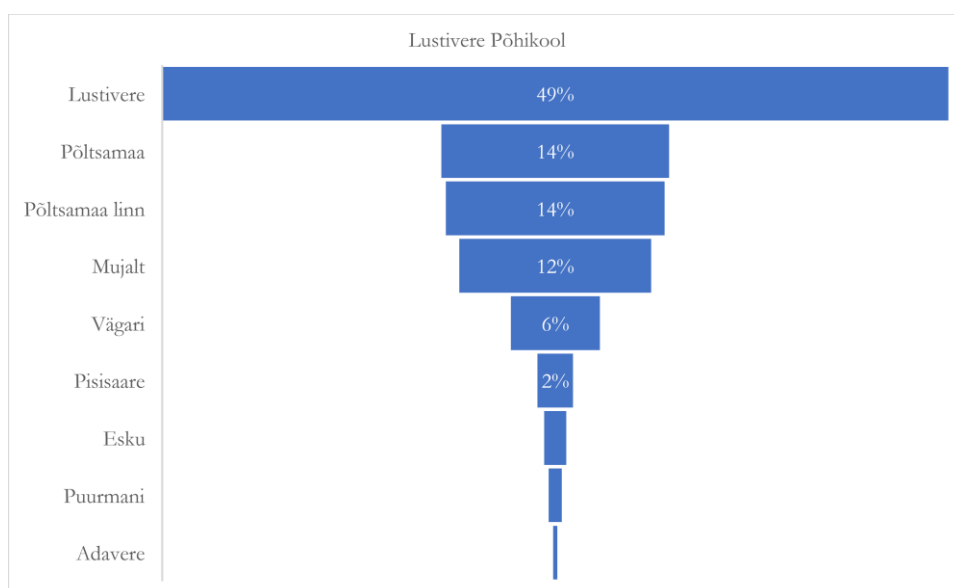
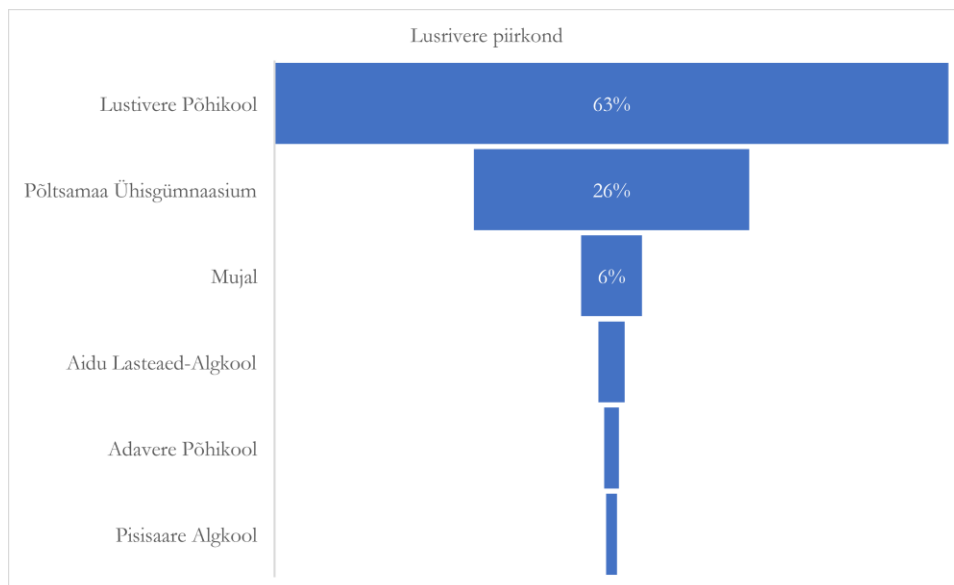
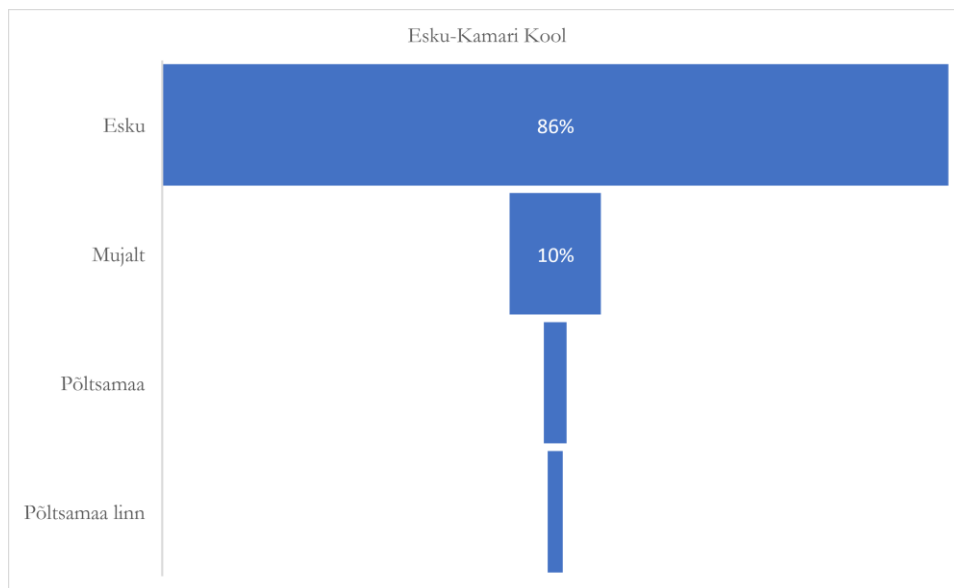
	Adavere	Aidu	Esku	Lustivere	Pisisaare	Puurmani	Põltsamaa	Lapsed valla põhikoolides	Lapsed mujal	Lapsi piirkonnas kokku	Õpib oma piirkonnas	Õpib oma vallas
Adavere	13						7	20	2	22	59%	91%
Esku			7				17	24	4	28	25%	86%
Lustivere	1	1		11			6	19	1	20	55%	95%
Pisisaare				1	10		11	22	1	23	43%	96%
Puurmani						22	1	23	4	27	81%	85%
Põltsamaa				5			35	40	5	45	0%	89%
Põltsamaa linn				1	1		104	106	6	112	93%	95%
Vägari		3		2				5	5	10	30%	50%
KOV täpsusega							1	1		1		100%
Muu KOV	1	0	3	3	0	3	5	15				
Kokku	15	4	10	23	11	25	187	275	28	288	59%	90%

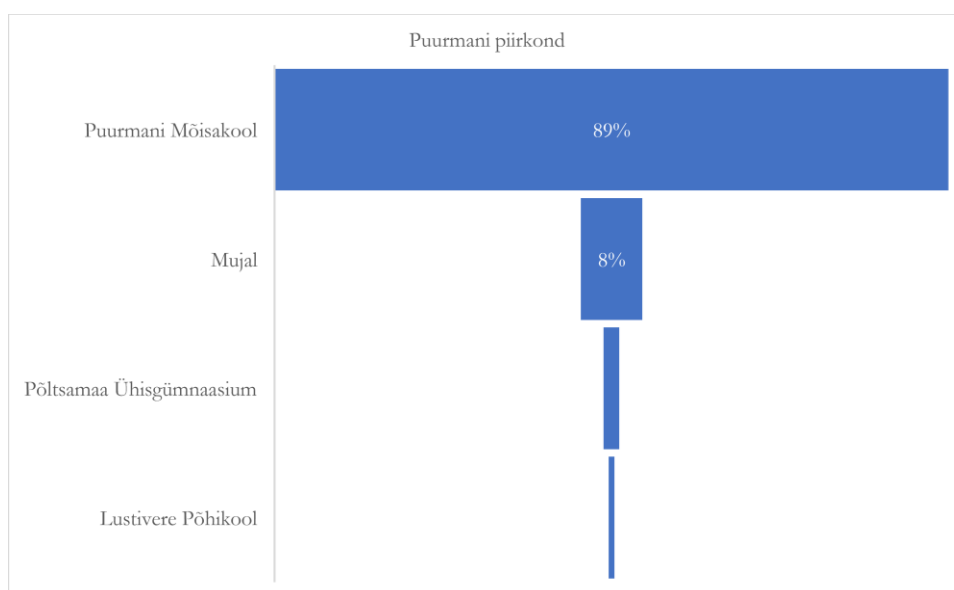
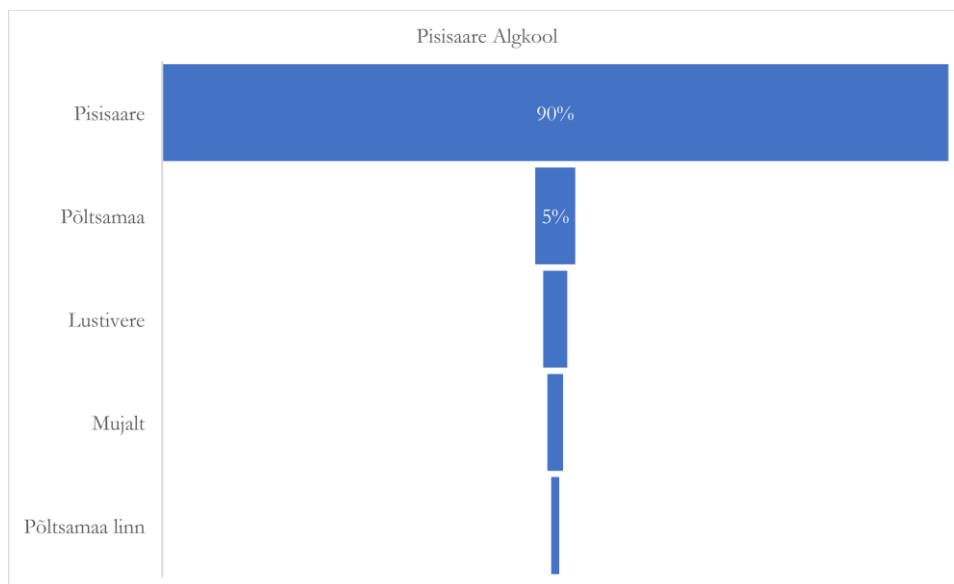
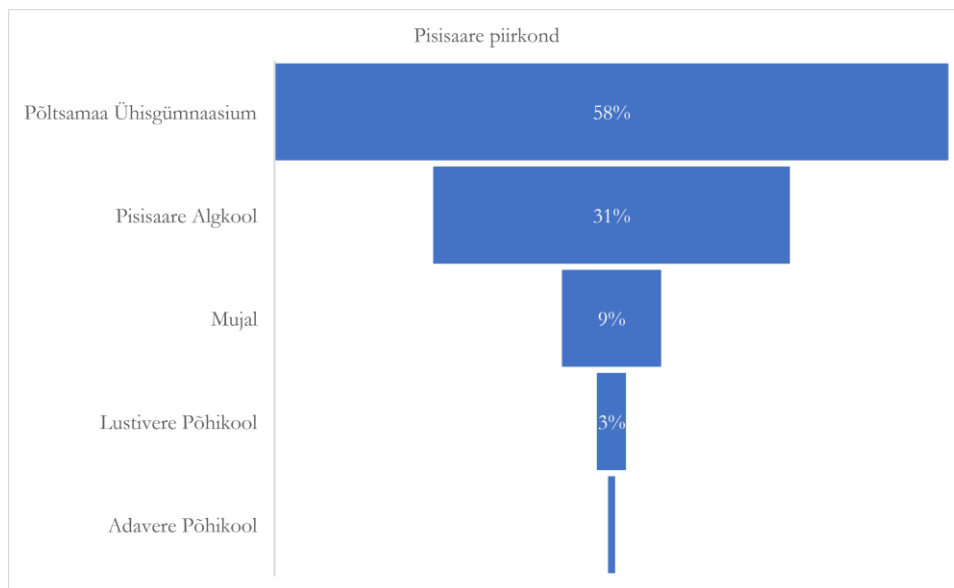
Põhikooli III kooliaste

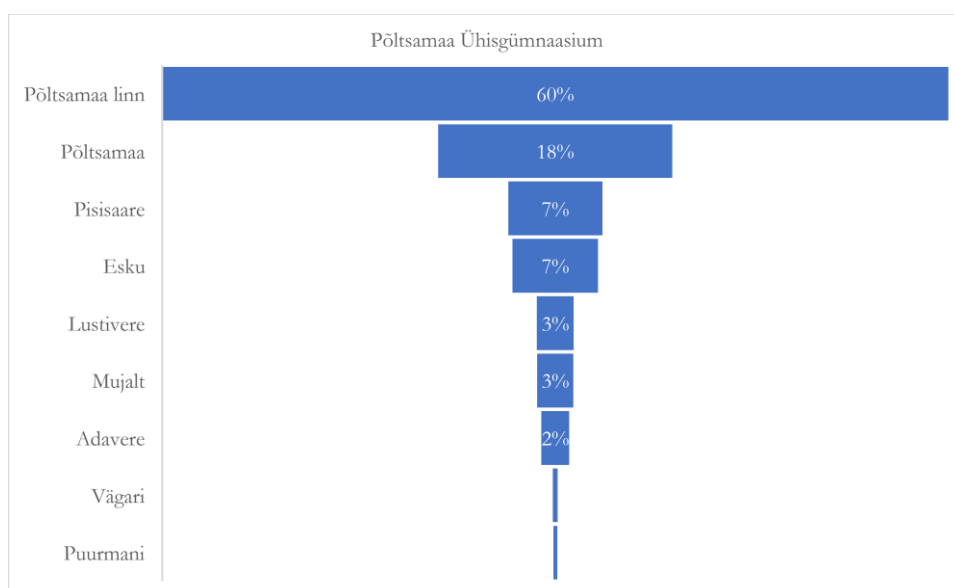
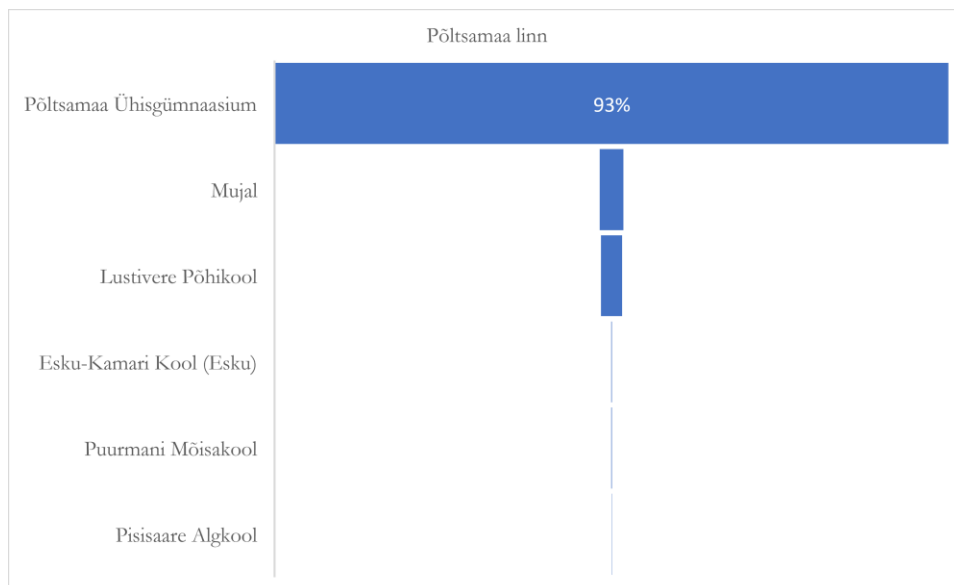
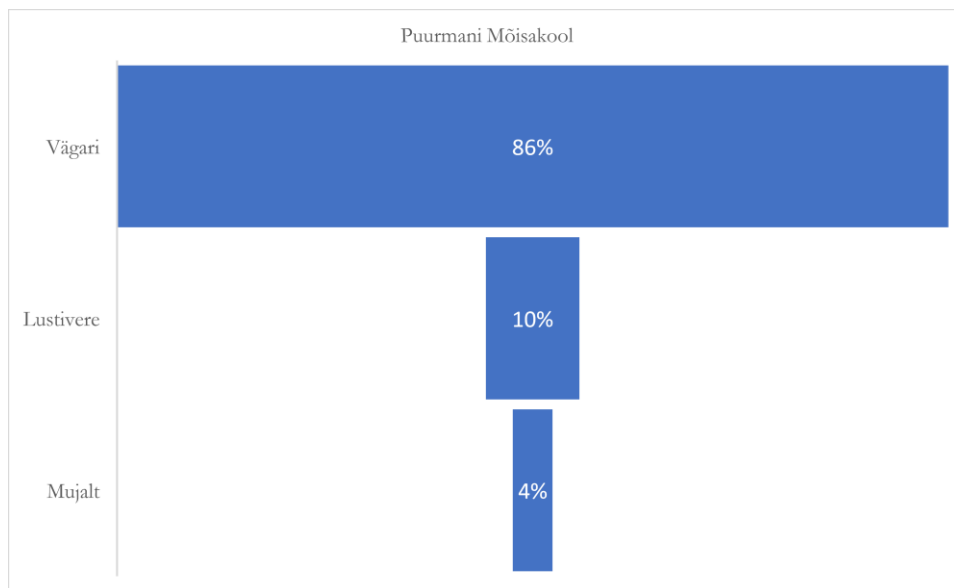
	Adavere	Lustivere	Puurmani	Põltsamaa	Lapsed valla põhikoolides	Lapsed mujal	Lapsi piirkonnas kokku	Õpib oma piirkonnas	Õpib oma vallas
Adavere	18			1	19	4	23	78%	83%
Esku				9	9	11	20	0%	45%
Lustivere		7		9	16	3	19	37%	84%
Pisisaare				13	13	2	15	0%	87%
Puurmani			16		16	2	18	89%	89%
Põltsamaa		3		31	34	4	38	0%	89%
Põltsamaa linn		4		88	92	4	96	92%	96%
Vägari		2		1	3	11	14	0%	21%
KOV täpsusega		1		1	2	2	4		50%
Muu KOV	0	5	8	2	15				
Kokku	18	22	24	155	219	43	247	52%	82%

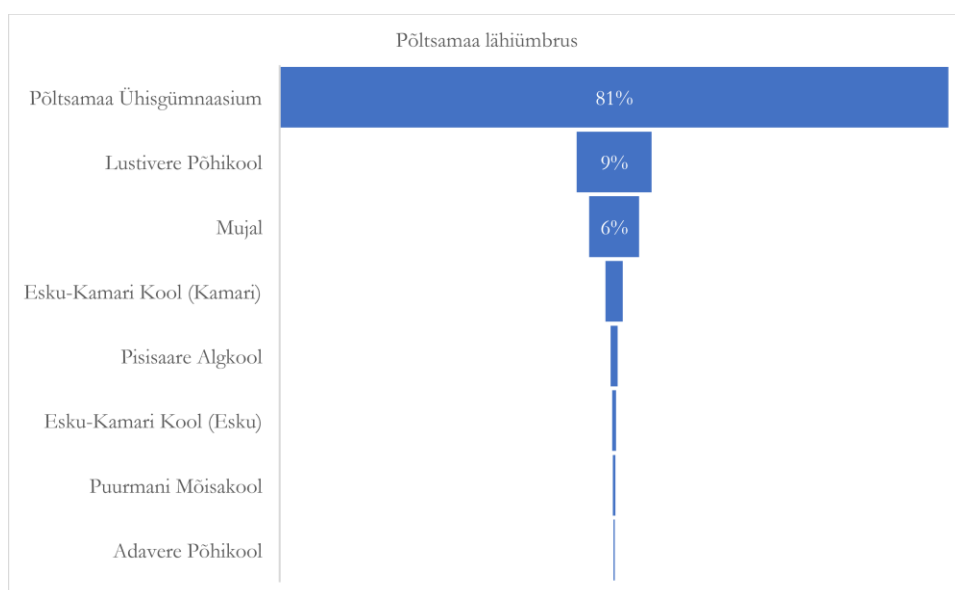
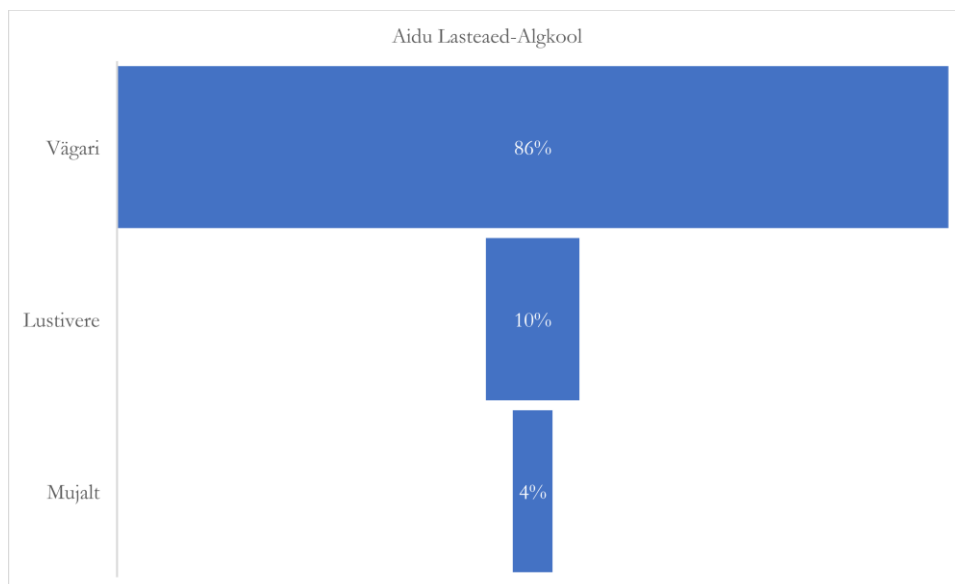
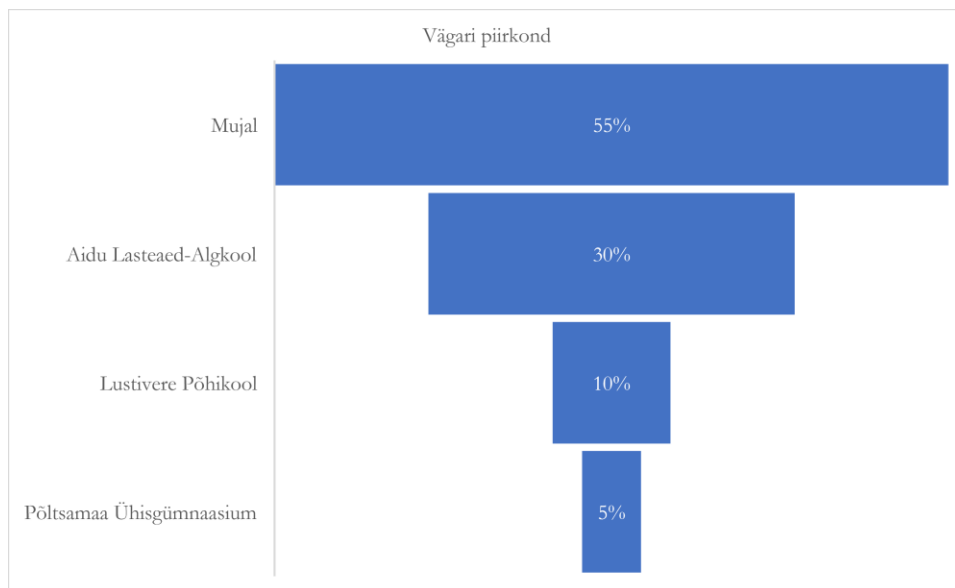
Lisa 6. Koolide õpilaste piirkondlik koosseis ja piirkonna õpilaste koolivalikud

Lisa 7. Võrreldavate omavalitsuste valla ametiasutuse struktuurid

Põltsamaa Vallavalitsus	
Teenistuskoh	Koormus
otse vallavanemale alluvad	
abivallavanem	1
vallasekretär	1
vallasekretäri abi	1
jurist	1
sekretär	1
personalispetsialist	1
rahvastikutoimingute spetsialist	1
haridus ja kultuuriosakonna juhataja	1
kultuuritööspetsialist	1
haridusspetsialist	1
noorsootööspetsialist	1
arengu- ja planeerimisosakonna juhataja	1
arenguspetsialist	2
IT-juht	1
keskkonnaspetsialist	1
turunduspetsialist	1
sotsiaalosakonna juhataja	1
sotsiaaltöö peaspetsialist	1
sotsiaaltööspetsialist	3
lastekaitse spetsialist	3
eestkostespetsialist	1
majandusosakonna juhataja	1
teedespetsialist	1
ehituspetsialist	2
maaspetsialist	1
järelevalvespetsialist	1
teenuskeskuse juht	1
rahandusosakonna juhataja	1
vanemraamatupidaja	1
raamatupidaja	4
Kokku	39
sh ametikohti	30
sh töökohti	9
osakondade arv	6
keskmiselt töötajaid osakondades	6,7
Muud töökohad osakondades	2
bussijuht	2

Elva Vallavalitsus	
Teenistuskoh	Koormus
otse vallavanemale alluvad	
abivallavanem	3
kommunikatsioonijuht	1
sisekontrolör	0,5
arengu- ja planeeringuosakonna juhataja	1
vallaarhitekt	1
planeeringuspetsialist	1
arenduspetsialist	1
infotehnoloogia nõunik	1
piirkonna koordinaator	3,5
finantsjuht	1
finantsspetsialist	1

pearaamatupidaja	1
raamatupidaja	4
haridus- ja kultuuriosakonna juhataja	1
haridusspetsialist	1
kultuurispetsialist	1
vallasekretär	1
sekretär	1
infosekretär	1
infospetsialist	1
õigusnõunik	2
registripidaja	1
sotsiaal- ja terviseosakonna juhataja	1
lastekaitsespetsialist	4
sotsiaaltööspetsialist	5
ennetustööspetsialist	1
sotsiaalnõunik	3
vallamajandusosakonna juhataja	1
ehitusspetsialist	2
hankespetsialist	1
keskkonnaspetsialist	1
taristuspetsialist	1
vallavaraspetsialist	1
heakorraspetsialist	1
geoinfospetsialist	1
kinnistuspetsialist	1
Kokku	54
sh ametikohti	37
sh töökohti	17
osakondade arv	6
keskmiselt töötajaid osakonnas	13
Muud töökohad osakondades	25,5
hooldustöötaja	11
sotsiaalmaja töötaja	1,5
koristaja	3
majahoidja	2
jäätmejaama operaator	1
bussijuht	3
kalmistukorraldaja	4

Türi Vallavalitsus

Teenistuskohat	Koormus
otse vallavanemale alluvad	
arendusjuht	1
abivallavanem	1
avalike suhete juht	1
korrakaitseametnik	1
vallasekretär	1
jurist	1
teabe- ja andmehaldur	1
teabespetsialist	1
vallasekretäri abi	1
arhivaar	1
tehnik	1
haridus-, kultuuri- ja sotsiaalosakonna juhataja	1
haridusspetsialist	2
terviseedenduse spetsialist	1

sotsiaaltöspetsialist	5
lastekaitespetsialist	3
ceestkostespetsialist	1
majandusosakonna juhataja	1
ehitusspetsialist	1
ehitus- ja keskkonnapetsialist	1
maakorraldusspetsialist	1
varahaldusspetsialist	1
avaliku ruumi spetsialist	1
finantsjuht	1
pearaamatupidaja	1
vanemraamatupidaja	1
raamatupidaja	4
Kokku	37
sh ametikohti	31
sh töökohtu	5
muud töökohad osakondades	2
osakondade arv	4
keskmiselt töötajaid osakonnas	11,1
Muud töökohad osakondades	11,25
sotsiaalhooldaja	9
koristaja	2,25

Lüganuse Vallavalitsus

Teenistukoht	Koormus
vallasekretär	1
jurist-hankespetsialist	1
sekretär-juhiabi	1
registripidaja	1
asjaajaja-arhivaar	1
avalike suhete spetsialist	1
administraator	1
finantsjuht	1
finantsist-raamatupidaja	1
raamatupidaja	3
kultuuri- ja spordinõunik	1
haridusspetsialist	1
sotsiaalnõunik	1
lastekaitespetsialist	1
sotsiaaltöötaja	5
arendusnõunik	1
ehitusnõunik	1
keskkonnapetsialist	1
vallaarhitekt-planeerimisspetsialist	1
maaspetsialist	1
GIS-spetsialist	0,5
kinnisvaraspetsialist	1
Kokku	27,5
sh ametikohti	31
sh töökohtu	4
osakondade arv	4
keskmiselt töötajaid osakonnas	9,6
Muud töökohad osakondades	11
logopeed	1
avahooldustöötaja	9
autojuht	1

